

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

V Praze 2014

Iva Jirková, DiS.

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Sebevraždy

Suicides

Vedoucí práce

PhDr. Ivana Nováková

Autor práce

Iva Jirková, DiS.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucí mé absolventské práce, PhDr. Ivaně Novákové, za odborné vedení této práce. Zvláště za rady, pomoc a osobní přístup.

Velmi děkuji také svým rodičům a svému příteli za pomoc a podporu v době tvorby absolventské práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila při její realizaci jen těch pramenů, které jsou uvedeny v seznamu zdrojů.

V Praze dne:

Iva Jirková

.....

Anotace

Cílem teoretické části bakalářské práce je stručně obsáhnout aspekty sebevražedného jednání a sebevražd. V úvodní části popisují nejprve základní definice pojmu sebevražd. Dále uvádím mýty a skutečnosti o sebevražedném jednání, formy sebevražd, způsoby jejich provedení, motivy sebevražedného jednání, možnosti prevence sebevražednosti a na závěr také pohledy různých náboženství na sebevraždy.

Cílem praktické části bakalářské práce je získat rozsáhlý přehled postojů a názorů na sebevraždy jak ateistů, tak členů čtyř církví ve Vrchlabském regionu. Zaměřila jsem se tedy na členy církve Římskokatolické, Českobratrské církve evangelické, Svědků Jehovových, Církve adventistů sedmého dne a na ateisty. Cílem výzkumu bylo navázat na předvýzkum provedený v minulém roce, který jsem v bakalářské práci nazvala předvýzkumem. V praktické části se tedy snažím o rozvinuté zmapování rozdílných názorů a postojů ateistů a členů jednotlivých církví. Vzhledem k tomu, že navazuji na kvalitativní výzkum, který byl prováděn formou dotazníku a mým cílem je tento pohled rozšířit jako metodiku šetření, jsem si zvolila kvalitativní výzkum formou polostrukturovaného rozhovoru. V rozhovoru jsem se proto zaměřila jak na širší rozbor některých odpovědí uváděných v loňském dotazníkovém šetření, tak na celkové rozšíření tématu a některých otázek.

Klíčová slova

sebevražda, suicidium, sebevražedné chování, pokus o sebevraždu, myšlenky na sebevraždu, prevence sebevražd

Annotation

The goal of the theoretical part of this bachelor thesis is to briefly state the aspects of suicidal act and suicides. In introduction I first describe the definitions of the term suicide. Further I state myths and facts about suicidal act, methods of suicide, ways of executing suicide, prevention possibilities and in the conclusion also the views of different religions on suicides.

The goal of the practical part is to obtain extensive overview of attitudes and opinions about suicides from atheists and members of four churches/religious groups in the Vrchlabí region. I focused on members of Roman Catholic Church, Evangelical Church, Jehovah's Witnesses, Seventh-day Adventist Church and atheists. The goal of the research is to follow the research carried out in previous year which I name "pre-research" in the thesis. In practical part I thus endeavour to monitor different opinions and attitudes of atheists and members of individual churches. Since I follow quantitative research, which was carried out in the form of questionnaire and my target is to widen this view, I decided to use the quantitative research in the form of semi structured interview as the inquiry method. In the interview I therefore focused on both wider analysis of some answers given in last-year's questionnaire and general extension of the subject and some questions.

Key words

suicide, suicidium, suicidal behaviour, attempted suicide, suicidal thoughts, suicide prevention

Obsah

Úvod.....	1
Teoretická část	2
1. Definice pojmu sebevražda (<i>lat.</i> suicidium)	2
2. Mýty a skutečnosti o suicidálním jednání.....	3
3. Formy sebevražd.....	7
3. 1 Sebevražedné myšlenky a tendence.....	7
3. 2 Sebevražedný pokus	7
3. 3 Sebevražda (suicidium).....	8
4. Způsob provedení sebevraždy	9
5. Motivy sebevražedného jednání	14
6. Prevence suicidálního jednání	18
7. Sebevražda a náboženství	19
7. 1 Pojetí sebevraždy Římskokatolickou církví	20
7. 2 Pojetí sebevraždy Svědky Jehovovými.....	21
7. 3 Pojetí smrti Českobratrskou církví evangelickou	22
7. 4 Pojetí smrti Církví adventistů sedmého dne	22
Praktická část	23
8. Realizace předvýzkumu	23
8. 1 Cíl předvýzkumu, metodika šetření a způsob sběru dat	23
8. 2 Stanovení hypotéz a výzkumných otázek	24
8. 3 Charakteristika zkoumané skupiny	24
8. 4 Analýza výzkumu	26
8. 5 Ověření hypotéz.....	39
8. 6 Závěr předvýzkumu	40
9. Realizace výzkumu	41
9. 1 Cíl výzkumu, metodika šetření a způsob sběru dat	41
9. 2 Výzkumné otázky	42
9. 3 Charakteristika zkoumané skupiny	42
9. 4 Analýza výzkumu	44
9. 5 Závěr výzkumu	63
Závěr	66
Seznam zdrojů.....	68

Literární zdroje	68
Elektrické dokumenty nebo jejich části	68
Seznam příloh	70
Přílohy.....	70
Příloha č. 1 – Předvýzkumný Dotazník	70
Příloha č. 2 – Polostrukturovaný rozhovor + tématické okruhy rozhovoru.....	74
Příloha č. 3 – Záznam jednotlivých odpovědí rozhovoru	77

Úvod

Pro svoji bakalářskou práci jsem si vybrala téma „Sebevraždy“. Téma, které je odsou-
váno daleko od běžného života a o kterém se lidé bojí mluvit i přesto, že smrt, ať už dobro-
volná či nikoliv, patří neodmyslitelně k našemu životu a týká se každého z nás. Sebevražda je
pojem, který provází lidstvo již od jeho počátků. Avšak i když je samotné téma velmi závaž-
né, bývá stále zčásti tabuizováno, jelikož v lidech vyvolává mnohdy nepříjemné pocity. Po-
jem sebevražda je v dnešní společnosti velmi uzavřeným tématem, lidé si nepřipouští, že by
se mohlo týkat někoho z blízkých nebo snad přímo jich samotných. Bohužel, i tato událost
patří k našemu životu, a je třeba se jí zabývat a otevřeně o ní hovořit. V dnešní době je na
člověka vyvíjen nátlak ze všech stran, a proto sebevražd velmi přibývá, lidé v nich hledají
únik a osvobození od problémů. Sebevražda je proces, který začíná u oslabeného jedince a
končí dobrovolnou smrtí. Je celosvětovým problémem společnosti a zasahuje všechny katego-
rie jedinců, bez ohledu na pohlaví, věk, vzdělání a náboženské vyznání. Je to velmi závažný
problém, který si zasluhuje větší pozornost nejen odborníků, ale i veřejnosti.

Ve své teoretické části popisuji, co sebevražda je, jak ji ze svých pohledů definují různí
autoři, dále nastíním některé mýty a skutečnosti o sebevraždě, její formy, způso-
by, motivy a v neposlední řadě se zmíním o preventivních opatřeních. V poslední kapitole
také uvedu sebevraždu v souvislosti s členstvím v různých církvích a zaměřím se na jejich
pohled na ni.

Vzhledem k rozsáhlosti sebevražd, zasahujících všechny kategorie jedinců, jsem se roz-
hodla, že na sebevraždě chování ve své práci nahlédnu nejen z pohledu ateistů, ale také
členů různých církví a zaměřím se na oblast Vrchlabského regionu. Cílem praktické části je
navázat na loňský předvýzkum a rozšířit pohledy na suicidální jednání členů Římskokatolické
církvě, Českobratrské církve evangelické, Církve adventistů sedmého dne, Svědků Jehovo-
vých a ateistů. Vzhledem k návaznosti na kvalitativní výzkum prováděný formou dotazníku
jsem jako metodiku šetření zvolila kvalitativní výzkum formou polostrukturovaného rozhovo-
ru, kde jsem vycházela z předem připraveného seznamu témat a otázek. Data jsem sbírala za
pomoci představitelů jednotlivých církví, kteří mi zprostředkovali kontakty na respondenty.
Ateisty jsem si vybrala za pomoci náhodného výběru, který byl sestaven z osob bydlících
v okolí mého bydliště. Otázky jsem sestavovala převážně na základě možného rozšíření otá-
zek z předvýzkumu a na základě odpovědí respondentů na ně. Dále jsem volila otázky, které
by mohli rozšířit závěry zkoumání vzešlé v minulém roce.

Teoretická část

1. Definice pojmu sebevražda (*lat. suicidium*)

Definice sebevraždy jsou v historickém vývoji různé, ale většina z nich, a to ať už z minulosti či současnosti, se shoduje na dvou podstatných znacích: dobrovolný úmysl jedince ukončit svůj život a cílevědomě zaměřené jednání vedoucí ke smrti. Sebevražda patří mezi poruchy pudu sebezáchovy a obecně je tento pojem chápán právě jako čin, při kterém jedinec úmyslně a dobrovolně ukončí svůj vlastní život. Každý autor má své vymezení tohoto pojmu a pohled na tuto problematiku. Například Durkheim dělí sebevraždy na tři skupiny, a to na egoistické, altruistické a anomické. *„Příčinou egoistických sebevražd je selhání schopnosti jedince včlenit se do společnosti. Altruistické sebevraždy jsou antitezí egoistických, kdy jedinec sociálně plně konformní reaguje na společenskou pohromu sebezničením. Příčinou anomických sebevražd jsou náhlé změny ve společenském postavení.“* (Mühlpachr, 2001, s. 57). Obecně však chápe sebevraždu *„jako každý případ úmrtí, který je přímým nebo nepřímým výsledkem činu nebo opomenutí spáchaného jedincem, o němž věděl, že vede ke smrti.“* (Koutek, Kocourková, 2003, s. 12). Moderněji tento pojem definuje český psychiatr Jan Prokop s poukazem na to, že ne každý sebevrah si je jist, že si svým páčáním skutečně přivodí smrt. *„Sebevrah je ten, který očekává, že si svým činem smrt přivodí.“* (Koutek, Kocourková, 2003, s. 12). Na tuto problematiku však nejlépe nahlíží Stengel svojí definicí, ve které popisuje suicidální jednání jako *„záměrný a sebepoškozující akt, při němž si osoba, která se ho dopouští, nemůže být jista, zda jej přežije.“* (Koutek, Kocourková, 2003, s. 12). Masaryk se o sebevraždě vyjadřuje ve dvou definicích, a to v širším slova smyslu a v užším slova smyslu. *„V širším smyslu slova rozumí se jí ten nepřirozený způsob smrti, jenž byl přivozen neúmyslným vsahováním člověka v životní proces, ať kladným, činným vlastním jednáním, nebo záporným, trpným chováním k nebezpečím života. V tomto smyslu je například sebevrahem ten, kdo pro nemravný nebo nemoudrý život nalezne předčasnou smrt, neboť normální by bylo, kdyby každý člověk dosáhl stařeckého věku.“* (Masaryk, 1998, s. 16). Tento typ sebevraždy je autorem chápán jako sebezabití. *„V užším a vlastním smyslu je naproti tomu jenom ten sebevrah, kdo učiní svému životu konec úmyslně a vědomě, kdo si smrti jako takové přeje a je si jist, že si svým jednáním nebo opomenutím smrt přivodí.“* (Masaryk, 1998, s. 16). V tomto smyslu označuje autor čin za sebevraždu. Mühlpachr se k problematice sebevražd vyjadřuje v souvislosti s vnějšími příčinami a vědními obory zabývajícími se jimi. *„Sebevražda bývá chápána jako důsledek vnějších příčin, kterými se zabývá jak filozofie, tak sociologie.“*

V teologii může být chápána jako hřích nebo jako porucha pudu sebezáchovy či patologie v medicíně a v psychiatrii.“ (Mühlpachr, 2001, s. 56). Světová zdravotnická organizace přijala roku 1968 tuto definici: „*Sebevražedný čin je útok proti vlastní osobě s různým stupněm úmyslu zemřít. Sebevražda je sebezničující čin s fatálním výsledkem.*“ (Monestier, 2003, s. 14)

2. Mýty a skutečnosti o suicidálním jednání

Mýty, a to nejen o sebevraždách, nás provázejí a svými kořeny sahají hluboko do minulosti, avšak některé z nich se zrodily až v našem století. Voráček uvádí, že zdroje pověr nacházíme jak v oblasti morálky a náboženství, tak také v oboru pedagogiky, psychologie a medicíny. Mnohé pověry jsou podle něho vulgárně primitivní a jiné naopak až takřka vědecky znějící. V obou případech však mají jedno společné, neodpovídají vědecky uznávaným faktům a závěrům a mají za příčinu, že sebevražednost neklesá. Ve své publikaci zveřejňuje deset nejčastějších pověr a předsudků, ke kterým se, ke každému zvlášť, krátce vyjadřuje:

„1. *Člověka, který hovoří o sebevraždě, nemusíme brát vážně, nikdy čin nevykoná*“ (Voráček, 1967, s. 199) O této pověře se vyjadřuje jako o nejstarší, nejrozšířenější a také nejnebezpečnější. Mýtus popisuje jako naopak vážně míněný a nepředstíraný úmysl. I dle vědců více než 80% lidí o sebevraždě nejdříve mluví, než jí spáchají, a to ať už s lékařem, přáteli či s někým z rodiny. Toto vědecké zjištění je v dnešní době základem všech krizových center, léčebných ústavů a tzv. linek důvěry. Člověk, který se o sebevraždě zmiňuje, by neměl být terčem posměchu a už vůbec ne podceňován, aby čin, který byl zpočátku třeba jen předstírán, z prestižních důvodů nespáchal.

„2. *Nejlepším lékem pro člověka, který vyhrožuje sebevraždou, je nabídnout mu nabitou zbraň*“ (Voráček, 1967, s. 201) Dle Voráčka tato pověra doporučuje přebít silná slova ještě silnějšími a shodit jedince se sebevražednými sklony, pro některé pouze „mluvku“, nabídkou nabitě zbraně či pootevřeného okna. Tato metoda se má projevit jako jakýsi psychologický šok, který jedinci zabrání pohrávat si s myšlenkou na sebevraždu díky pocitu studu a náhlé slabosti čin vykonat. Bohužel tato metoda, používaná mnohdy s úspěchem a oblibou u vychovatelů s pevnou rukou, má drobnou vadu, v některých případech selhává a končí tragédií.

„3. *Každý sebevrah je blázen – sebevražda je projevem šílenství*“ (Voráček, 1967, s. 202) Této představě věří lidé na celém světě již celá staletí a setrvává dodnes. Mnozí lidé věří

správnosti tohoto tvrzení i tehdy, je-li u jedince těsně před a po sebevraždě provedeno psychiatrické vyšetření, které prokazuje, že je duševně zdravý. Lidé uvádí možnost výborného zdravotního stavu jedince před i po sebevraždě, avšak ve vteřině, kdy si vzal život, ho nazývají šíleným. Psychiatrie však praví, že sebevrah nemusí být duševně chorý, aby takovýto čin spáchal. U tří čtvrtin dokonce není zjištěna duševní choroba. Představy, ať už směřující k myšlence, že duševně zdravý člověk sebevraždu nespáchá či naopak, že duševně chorému tak jako tak není pomoci, v nás mohou vyvolat pocit, že sebevražda je něčím v životě osudově předurčeným a proti tomu je každý z nás bezmocný.

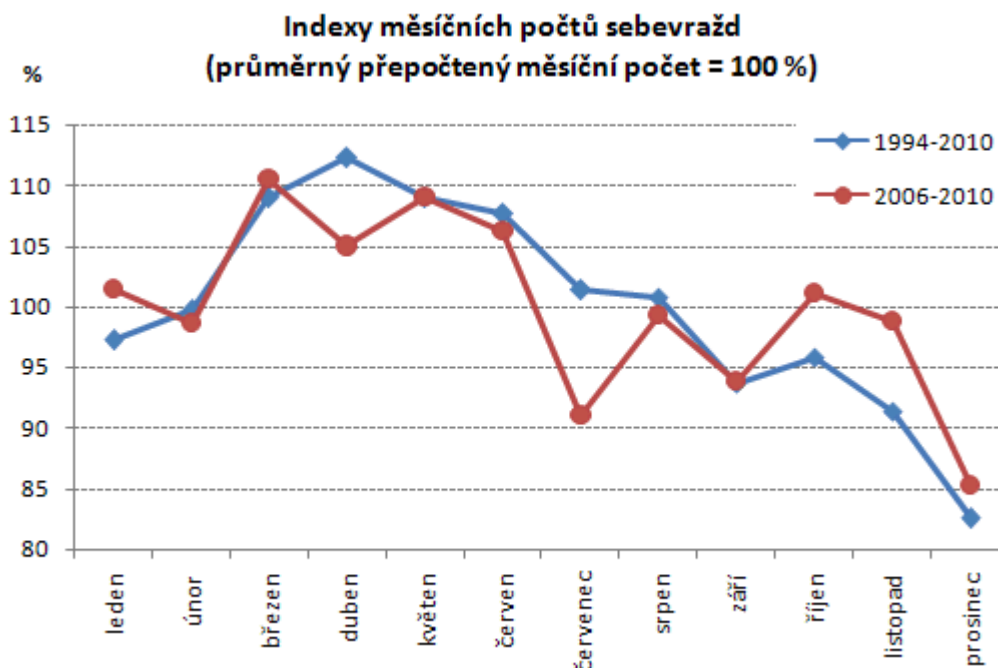
„4. *K sebevraždě dochází jen v okamžiku hluboké duševní deprese*“ (Voráček, 1967, s. 204) Tvrzení, které podobně jako předchozí vylučuje psychické zdraví člověka v okamžiku sebevražedného chování. I zde vědecký výzkum uvádí, že jen přibližně 30% sebevražedných činů vykonali lidé v silné depresi. Nelze zde tedy s bezpečím předpokládat, že člověk, který je deprimován, nemůže či nechce spáchat sebevraždu.

„5. *Sebevražda je dědičná*“ (Voráček, 1967, s. 204) Autor zde popisuje možnost vzniku právě tohoto mýtu a způsobu, kterým je stejně jako ostatní předáván z osoby na osobu. Lékaři se o sebevraždě vyjadřují jako o činu způsobeném určitým jednáním, které navíc závisí na vnějších okolnostech, takže možnost dědičnosti vyvrací, a to i u jednovaječných dvojčat. Voráček ovšem také říká, že dětství prožité v narušeném rodinném prostředí sebevraždou může vést k vzniku neurózy, a tak vytvořit dispozice k sebevražednému jednání. Člověk by ale rozhodně neměl brát sebevraždu jako dědičně předurčenou, protože tato sugestivní síla může nad jedincem zvítězit.

„6. *Člověk, který jednou neuspěl při pokusu o sebevraždu nebo byl v poslední chvíli zachráněn, již nikdy pokus o sebevraždu neopakuje*“ (Voráček, 1967, s. 205) Zde to závisí na jedinci, protože pro sebevraždy neplatí pravidla s často opakujícími se slovy vždycky, nikdy, všichni nebo žádný. Část lidí, a to především ti, kteří se o sebevraždu pokusili z trvalých a vážných příčin, tedy opravdu, budou čin sebevraždy opakovat. Druhá část však bude neúspěšný pokus o sebevraždu brát jako vysvobození a vyléčení z těchto nálad vzít si život a pohledne na problémy jinýma očima.

„7. *K sebevražednému činu má člověk nejbliže za tmavých nocí, v době podzimních mlh, v smutném deštivém listopadu*“ (Voráček, 1967, s. 206) Skutečnost je ale opačná, jelikož nejvíce sebevražedných činů bývá spácháno ve městech, ve dne a za světla. Dle ročních období nejméně na podzim a nejvíce na jaře, dále jsou na prvním místě jarní měsíce a podzimní skoro

vždy na posledním. Podobně ukazují i statistiky provedené Českým statistickým úřadem v letech 1994 – 2010.

Graf č. 1 – Indexy měsíčních počtů sebevražd
[http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/sebevrazdy_zaj]

Voráček uvádí, že tyto statistiky vyplývají především z citlivosti člověka na změny počasí a atmosférické poruchy, které jsou nejsilnější právě na jaře.

„8. *K sebevraždě dochází náhle a neočekávaně – bez předchozích varovných signálů*“ (Voráček, 1967, s. 207) Znovu jedna z odzbrojujících pověr. Kdyby totiž na tomto mýtu bylo něco pravdivého, nemohli bychom udělat nic pro záchranu jedince, který o sebevraždě uvažuje, či se o ni pokouší. Avšak příznaky nemusí být vždy zřejmé a na první pohled viditelné, mohou uniknout nejen pozornosti laiků, nýbrž i odborníků, ale toto se stává pouze v ojedinělých případech. Sebevražedný jedinec většinou není schopen potlačit své pochybnosti o smyslu života. Pokud se sám nesvěří někomu z blízkých, odhalí ho jeho jednání v podobě neklidu, smutku, zoufalství či apatie.

„9. *Každý sebevrah je vlastně zbabělec*“ (Voráček, 1967, s. 208) Lidé neumí určit komplex příčin, předpokladů a okolností, z nichž vznikají sebevraždy, a tak soustředí odpověď do univerzálního bodu, čímž je pak sebevražda zbabělost, šílenství, či ztráta víry v Boha. Už v dřívějších dobách, vzhledem k měnícím se etickým názorům doby a společnosti, označovalo lidstvo sebevraždu za zbabělost, hřích či mravně ušlechtilý čin. Od těchto dob společnost stále

nestanovila zásady, kterými by se řídila s cílem snížení sebevraždnosti. Tento mýtus se nedá zcela vyvrátit, jelikož sebevrahem může být jednou slaboch, jindy statečný člověk. Může nastat situace, kdy se jeví sebevražda jako přípustná či jako morální povinnost a není možnost volit život. Dle vědy by se měl sebevražedný sklon nejdříve léčit a až poté lze posuzovat, zda-li se jedná o člověka slabého či silného.

„10. Proti sebevražednosti by se mělo postupovat pomocí přísných zákonných opatření, sebevrah by měl být trestán.“ (Voráček, 1967, s. 209) Tento zákon by situaci zhoršil a rozhodně by neměl kladný vliv na potencionální sebevrahy. Ti by totiž už nevyhledávali pomoc lékaře a nesvěřovali by se mu. Sami by raději bojovali se svými problémy a zoufalstvím. Poté by k sebevraždě volili jen ty nejúčinnější prostředky, aby v případě nezdaru nemohli být trestáni.

Koutek, Kocourková ve své publikaci s názvem „Sebevražedné chování“ uvádějí tabulku s některými z dalších mýtů, které Voráček z většiny do svých základních deseti ani neuvedl.

Představa:	<i>Když se někdo rozhodne, že spáchá sebevraždu, nikdo mu v tom nemůže zabránit.</i>
Skutečnost:	Mnoho lidí, kteří se pokoušejí o sebevraždu, se pohybuje mezi touhou žít i zemřít. Jejich postoj k výsledku sebevražedného jednání je ambivalentní. Když se jim dostane včasné pomoci a přiměřené léčby, je možné je od sebevraždy odvrátit.
Představa:	<i>Lidé, kteří se pokoušejí o sebevraždu, nehledají pomoc.</i>
Skutečnost:	Je prokázáno, že většina lidí, kteří spáchali sebevraždu, hledala lékařskou pomoc v posledním půlroce před svým činem a rovněž dávala najevo své pocity před svým okolím. V každém suicidálním aktu je obsaženo volání o pomoc.
Představa:	<i>Když se někdo pokusí o sebevraždu, je ohrožen sebevražedným jednáním navždy.</i>
Skutečnost:	Osoby, které se pokoušejí o sebevraždu, trpí tímto stavem pouze v určitých obdobích svého života.
Představa:	<i>Když se někoho zeptáme na sebevražedné myšlenky, můžeme mu tento nápad vnuknout.</i>
Skutečnost:	Není žádný důvod se domnívat, že bychom hovorem o suicidiu mohli tento nápad vnuknout někomu, kdo suicidální není. Rozhovor o případných suicidálních myšlenkách může naopak pomoci a dovoluje posoudit suicidální riziko.
Představa:	<i>Děti se nedokážou zabít, je to věc až starších lidí.</i>
Skutečnost:	Sebevraždu mohou spáchat i děti. Sebevražednost dětí a dospívajících se v současné době zvyšuje.
Představa:	<i>Sebevražda se vyskytuje nejvíce buď mezi velmi bohatými lidmi, nebo naopak mezi velmi chudými.</i>
Skutečnost:	Sebevražednost se vyskytuje ve všech sociálních vrstvách, i když chudoba je jedním z rizikových faktorů.

Tabulka č. 1 – Některé mýty a skutečnosti o sebevražedném jednání (Koutek, Kocourková, 2003, s. 15-16)

3. Formy sebevražd

Forem sebevražedného chování je mnoho, každý autor je rozděluje dle svého. V základním rozlišení se ale vždy objevují sebevražedné myšlenky nebo také sebevražedné tendence, sebevražedný pokus a nakonec samotný dokonaný čin.

3. 1 Sebevražedné myšlenky a tendence

Sebevražedné myšlenky jsou verbálními i neverbálními projevy nositele zabývajících se myšlenkami na sebevraždu. Co by bylo, kdyby člověk nebyl, usnul a už se nikdy neprobudil, myšlenka, se kterou se setkal téměř každý. Typické jsou tyto myšlenky především pro dospívání, kde však chybí tendence k realizaci, jelikož jsou pouze nutkavého charakteru. Sebevražedné myšlenky jsou těžko odklonitelné a jedinec jim tak věnuje plno svého času. Představa možnosti sebevraždy, dopis na rozloučenou, způsob a místo činu, to jsou konkrétnosti, které jsou zde velmi důležitým faktorem k posouzení nebezpečnosti těchto myšlenek.

O sebevražedných tendencích můžeme hovořit jako o dalším kroku sebevražedného chování. Tyto tendence se projevují konkrétní přípravou sebevraždy, jako je například shromáždění prostředků k provedení činu.

3. 2 Sebevražedný pokus

Sebevražedný pokus je každý život ohrožující akt s úmyslem zemřít, který byl z nějakého důvodu neúspěšně proveden. Sebevražedný pokus je dalším stupněm sebevražedného chování. Je otázkou, zda je sebevražedný pokus nepovedená sebevražda či určitý způsob volání o pomoc. Úmysl zemřít nemusí být vždy jednoznačný, jelikož má jedinec k sebevraždě rozporné postoje a počítá s objemy možnosti, tedy s životem i smrtí. Řada pacientů v adolescentním věku po závažném sebevražedném pokusu sdělila, že to jen zkoušeli a možnost úmrtí i přežití se jim jevila stejně tak dobrá.

Parasuicidium nazýváme zvláštní případ nedokonaného sebevražedného jednání. Zde se jedná spíše o sebepoškozování, takže u jedince při sebevražedném pokusu není přítomen úmysl zemřít. Avšak s nesprávným odhadem se může mnohdy dostavit i nechtěná smrt.

Také se můžeme setkat se simulací sebevražedného jednání, kde se jedná o předstírání sebevražedného pokusu za účelem dosažení něčeho či vyhnutí se něčemu.

3. 3 Sebevražda (suicidium)

Sebevražda, jak již bylo zmíněno na začátku, je sebepoškozující akt s následkem smrti, který je způsoben vědomě sebou samým s úmyslem zemřít. Zabývá se jí jak psychologie, tak i medicína a sociologie, ale zatím nebyl jak odborníky, tak ani společností učiněn poznatek, který by vedl k jejímu snížení. Sebevraždu můžeme rozdělit do několika typů, kde každý autor uvádí své rozdělení. PhDr. Michaela Peterková na svých internetových stránkách uvádí přehledné a srozumitelné dělení sebevražd:

Klasické dělení sebevražd, kam patří bilanční sebevražda, k níž člověk dospěje po zvážení své existence na tomto světě a podmínkami s ní souvisejícími. Proto je tato sebevražda dle některých názorů považována za jedinou „pravou“. Dále sem spadá sebevražda impulzivní nebo také zkratkovitá, která vychází z reakce na nějakou nezvladatelnou aktuální událost v životě jedince. U další, demonstrační sebevraždy, chce člověk především připoutat pozornost okolí, než aby vycházel z plánu zabít se. Avšak mnohdy to může být jeden z nepřímých způsobů prosby o pomoc druhých. Dále je tu sebevražedný pokus, který znamená nedokonanou sebevraždu kvůli cizímu zabránění, nezkušenosti, neznalosti a nešikovnosti jedince, volbu nespolehlivého způsobu či změnu rozhodnutí. V poslední řadě je zde sebezabití, u kterého se jedná o nevědomé usmrcení sebe sama, jako příklad můžeme uvést smrtelný úraz z pádu opilého člověka.

Dělení podle množství angažovaných osob, kde se jedná o párovou, rozšířenou a hromadnou sebevraždu. Párová sebevražda, jak už z názvu vyplývá, je sebevražda dvou manželů či milenců po vzájemné domluvě na tomto činu. Rozšířenou sebevraždu spáchá jedinec, který vezme někoho s sebou. Například matka, která zabije sebe i své děti. Hromadná sebevražda se týká spáchání suicidálního činu většího množství osob a často souvisí s různými hnutími.

Dělení podle původu motivu obsahuje sebevraždu biickou, kde hlavní motiv spáchání můžeme hledat v realitě a dále pak sebevraždu patickou, u níž motiv vychází z psychopatologie, tedy z halucinací, bludů a podobně.

Dělení podle Emila Durkheima, pod které spadá sebevražda altruistická, která je motivovaná pomocí druhým lidem. Dále je zde sebevražda anomická vycházející z pocitu životní a společenské nicoty a sebevražda egoistická páchaná z pocitu nepřijatelného selhání jedince.

4. Způsob provedení sebevraždy

Způsob spáchání sebevraždy je důležitým faktorem pro výsledek každého pokusu o sebevraždu. Pokud jedinec úmysl sprovodit se ze světa pojme opravdu vážně, najde si většinou tu nejméně bolestivou, nejrychlejší a možná co nejpříjemnější formu smrti. Hraje zde velkou roli i představa a fantazie o účinku, dostupnosti a posouzení nebezpečnosti jednotlivých metod, které většinou nejsou hodnoceny reálně. Způsob spáchání je ale také volen přístupností prostředku, které se nachází v danou chvíli po ruce, odvahou, věkem, pohlavím a tělesnou silou. „*S rozvojem tělesné síly a odvahy mění se také volba prostředků: hoch se oběsí, děvče skočí do vody, mladík a silný muž se zastřelí, žena vezme osidlo a vrhne se do vody, starci se oběsí.*“ (Masaryk, 1998, s. 106).

Mezinárodní klasifikace nemocí a příčin smrti uvádí v subkapitole „Úmyslné poškození“ celkem 25 způsobů provedení sebevraždy:

Kódy sebevražd podle Mezinárodní statistické klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů		(10. Revize MKN)
X60	Úmyslné sebeotrávení neopiátovými analgetiky, antipyretiky a antirevmatiky □ a expozice jejich působení	
X61	Úmyslné sebeotrávení antiepileptiky, sedativy-hypnotiky, antiparkinsoniky, psychotropními léky a expozice, nezařazené jinde	
X62	Úmyslné sebeotrávení narkotiky a psychodysleptiky [halucinogeny] □ a expozice jejich působení, nezařazené jinde	
X63	Úmyslné sebeotrávení jinými léčivými prostředky působícími na autonomní nervovou soustavu □ a expozice jejich působení	
X64	Úmyslné sebeotrávení jinými a neurčenými léky, léčivými, návykovými □ a biologickými látkami a expozice jejich působení	
X65	Úmyslné sebeotrávení alkoholem a expozice jeho působení	
X66	Úmyslné sebeotrávení organickými rozpustidly a halogenovanými uhlovodíky □ a jejich parami a expozice jejich působení	
X67	Úmyslné sebeotrávení jinými plyny a parami a expozice jejich působení	
X68	Úmyslné sebeotrávení pesticidy a expozice jejich působení	
X69	Úmyslné sebeotrávení jinými a neurčenými chemikáliemi a škodlivými látkami □ a expozice jejich působení	
X70	Úmyslné sebeopóškození oběšením, [u]škrčením a [za]dušením	
X71	Úmyslné sebeopóškození (u)topením a potopením	
X72	Úmyslné sebeopóškození výstřelem z pistole, revolveru	
X73	Úmyslné sebeopóškození výstřelem z pušky, brokovnice a větší ruční stílné zbraně	
X74	Úmyslné sebeopóškození výstřelem z jiné a neurčené stílné zbraně	
X75	Úmyslné sebeopóškození výbušnou látkou	
X76	Úmyslné sebeopóškození kouřem, dýmem a ohněm	
X77	Úmyslné sebeopóškození vodní parou, horkými výpary a horkými předměty	
X78	Úmyslné sebeopóškození ostrým předmětem	
X79	Úmyslné sebeopóškození tupým předmětem	
X80	Úmyslné sebeopóškození skokem s výše	
X81	Úmyslné sebeopóškození skokem nebo lehnutím si před pohybující se předmět	
X82	Úmyslné sebeopóškození haváří motorového vozidla	
X83	Úmyslné sebeopóškození jinými určenými prostředky	
X84	Úmyslné sebeopóškození neurčenými prostředky	

Tabulka č. 2 – 25 způsobů provedení sebevraždy

[<http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>]

Sebevraždy je možno dělit do dvou větších kategorií a to na měkké a tvrdé. „*Mezi měkké metody patří ty, u nichž je nebezpečnost nižší a možnost záchrany vyšší, tedy metody, které většinou nevedou okamžitě ke smrti.*“ (Koutek, Kocourková, 2003, s. 34). Mezi tyto metody se řadí intoxikace medikamenty, povrchní pořezání či skok z nízké výšky. U měkkých metod

zůstává naděje, že jedinec, který se o sebevraždu pokusil, bude včas nalezen a zachráněn. Lze zde uvažovat o tom, zda osoba chtěla přežít či nikoliv, jelikož mají často účelový či demonstrativní charakter. „*Takzvané tvrdé metody naopak vedou nejčastěji okamžitě nebo velmi rychle ke smrti a možnost záchrany je velmi snížena, případně vyloučena.*“ (Koutek, Kocourková, 2003, s. 34). Do této skupiny především patří uškrcení, použití střelné zbraně a skok z velké výšky. Tvrdé sebevraždy jsou z větší části skoro vždy dokonány. Na hranici měkkých a tvrdých sebevražd se nachází pořezání, při něm musíme brát ohled na závažnost a místo činu.

Monestier ve své publikaci uvádí, stejně tak jako i jiní autoři, mnohé způsoby, jakými jsou sebevraždy často páčány. Jedná se zde například o oběšení, utopení, pořezání a ubodání, otravy jedy či plynem, ale také o něco méně známé usmrcení pekelnými stroji či sebevraždu za pomoci zvířat a mnoho dalších.

Oběšení vždy bylo a zůstává nejrozšířenější technikou a to již kvůli různorodým možnostem, které nabízí. „*Profesor Tardieu napočítal v 19. století 261 různých pozic, v nichž se sebevrazi věšili, některé z nich vskutku extravagantní: ve 168 případech se nohy opírali o zem, ve 42 případech spočívalo tělo na kolenou, ve 22 případech leželo tělo na zemi, 19 sebevrahů sedělo a tři poslední seděli na bobku.*“ (Monestier, 2003, s. 19). Další specifickou vlastností této sebevraždy je možnost využití různorodých prostředků k jejímu spáchání. „*Zcela nejpoužívanější je pochopitelně provaz, dále přicházejí na řadu kravata, kapesník, rozstříhané prádlo, tkaničky, podvazky, opasky a konečně elektrická šňůra a řemen.*“ (Monestier, 2003, s. 19). Někdy sebevrah upřednostňuje pomůcky, se kterými se setkává při své profesi. Dnes se například elektrikář oběsí na elektrickém kabelu, stejně tak jako dříve kočí používal svůj bič. I z uzle lze rozpoznat, zda ho vázal například námořník, obchodník, čalouník, či sedlák. V tomto případě sebevraždy se člověk nejprve poohlédne po možnosti, na čem by mohl svůj úmysl uskutečnit. Tímto místem bývá venku nejčastěji strom, doma pak postel, zábradlí schodiště, sloupky lůžka, žebříky, stropy a také věšáky.

Utopení. „*Vodní plochy a toky přitahují kandidáty sebevraždy na celém světě. Nezapomínejte, že po oběšení je utopení nejčastější způsob používaný těmi, kdo se zabíjí mimo domov. Kdo se chce utopit, volí raději řeku či rybník než moře, přičemž veřejné nádrže, plavecké bazény a vany následují až po velkém odstupu*“ (Monestier, 2003, s. 22). Tito sebevrazi většinou spojují utopení se skokem z výšky, přičemž si poutají kolena, nohy nebo ruce za záda, aby se v poslední chvíli nezalekli a úmysl už nemohli změnit. Dále si také plní kapsy těžkými předměty nebo si kolem krku vážou provaz s těžkým kamenem. Tito sebevrazi často páchají

čin společně, připoutaní jeden k druhému. Tito sebevrazi většinou odmítají záchranu a mnohdy se stává, že se po vytažení na břeh opět vrhnou do vody či vztekle napadají zachránce.

Pořezání a ubodání, smrt řeznými nástroji, která vyžaduje jistou zručnost, kterou každý nemá. „*Například lord Clive, syn velkého anglického státníka, se zmocnil nožiku na vyškrabávání písma, který někdo zanechal v jeho kanceláři a zasadil si jím víc než tisíc ran. Protože se mu však smrt zdála příliš pomalá, snažil se ji uspišit tím, že si rány roztahoval rukama.*“ (Monestier, 2003, s. 24). Každý sebevrah, který se rozhodl proříznout si některou část těla, preferuje jinou zbraň. Nejvíce se používají nože, břitvy, dýky, sekáčky na maso, skalpely, nůžky, bodáky, šavle, ostré kovové předměty různých druhů, skleněné střepy a řezací stroje, které si sami vymysleli.

Otravy jedy jsou zde již od vrcholné antiky, v které se používaly především bolehlavy z rostlin. V dnešní době dávají sebevrazi přednost jakýmkoliv farmaceutickým produktům moderní medicíny. „*Je vzácnost, spolkne-li adept smrti jen jeden přípravek, daleko častěji, zhruba ve třech případech ze čtyř léky smíchá či polkne tři různé.*“ (Monestier, 2003, s. 25). Vývoj používaných prostředků je jedním ze specifík otrav jodem. Jak již bylo uvedeno, používalo se dříve bolehlavu, ale také blínu, který obsahoval neurologický jed, oměje, který zasahoval srdce a vraního oka blízkého strychninu. Později se používaly extrahované látky z jedovatých hub, dále uhličitany měďnatého. Začátkem 20. století už polykali sebevrazi arzenik na hubení krys, čisticí prostředky, kyselinu sírovou, laudanum, opium a různé léky, jimiž se předávkovali. V padesátých letech se začalo upouštět od chemických a rostlinných jedů. V oblibu přišly současné farmaceutické přípravky, jako je například kyanid, inzulin, neuroleptika, uklidňující prostředky, léky proti úzkosti, hypnotika a sedativa.

Polknutí předmětů zneprůchodní a naruší určité životní funkce, přičemž ne vždy vede ke smrti. Monestier uvádí případ jistého doktora Mignona a také případ odehraný v Německu. „*Jednoho dne mu přivedli muže, který spolykal 15 zlatých medailí, kolečko od nočního stolku, 1500 připínáček, 33 nožů a jednu kompletní sadu domina. Ten zemřel. Jistý anglický námořník, kterého přivezli na pohotovost do nemocnice v Brooklynu, protože spolykal 40 kovových předmětů, naopak přežil.*“ (Monestier, 2003, s. 27).

Otravy plynem a udušení mají také mnoho přívrženců. Nejen v minulosti bylo těchto sebevražd učiněno mnoho a to především kyslíčným uhelnatým. Kandidáti otravy plynem, kteří se ale pokouší tento čin spáchat ve své domácnosti, v dnešní době ne vždy vědí, že je plyn spíše výbušný nežli jedovatý. Někdy se vyskytne originálnější způsob, kterým je napří-

klad nastartování motoru svého vozidla a vdechování kyslíčnicku uhelnatého. Tento postup je nejistý. Závisí na obsahu válců a seřízení motoru, aby bylo možno odhadnout, jak zdoluhavý a bolestivý výsledek byl. Další z typů udušení je stále běžnější navlhčení igelitového pytle či sáčku na hlavu a utažení okrajů kolem krku.

Střelné zbraně jsou nejrychlejším a nejradikálnějším prostředkem, jak se zabít. I přesto se v Evropě používají méně než utopení a oběšení. „*Když se kandidát smrti rozhodne skoncovat se životem střelnou zbraní, střílí se ve třech čtvrtinách případů do hlavy, do úst nebo pod bradu, jedna čtvrtina sebevrahů míří na břicho nebo na hrud'. Pokud se střílí do úst, směřuje hlaveň zbraně ve více než polovině případů nahoru proti patru. Pokud se střílí dolů do krku, může se stát, že rána nebude smrtelná.*“ (Monestier, 2003, s. 29). V ojedinělých případech se můžeme setkat s novými postupy, jako je například střelba do řitního otvoru, což učinil jeden Angličan, aby „nepoškodil své tělo“. Zastřelení používají někdy i palců u nohy a provázku k připevnění zbraně na nábytek. Většina sebevrahů, kteří použijí tuto metodu, odejde ze života doma v nejodlehlejší a nejtemnější místnosti.

Skok z výšky lákal mnoho sebevrahů od starověku. Již po léta je možné sledovat růst budov do výšky, který nemálo přispěl k zvýšení počtu těchto sebevražd. Moderní mrakodrapy mají střechu přístupnou pouze po odemčení, což má za účel zabránit sebevrahům jejich činu. Tato sebevražda je specifická možností zabití skokem z nějakého jedoucího dopravního prostředku.

Upálení. „*Jak zdůrazňuje filosof Bachelard, vzývání ohně mělo vždy obzvláštní poetickou sílu.*“ (Monestier, 2003, s. 33). Četnost tohoto způsobu sebevraždy byla v té době pravděpodobně způsobena jeho praktickými aspekty. Důležitý je zde také fakt, že má zde sebevrah možnost sebou strhnout do záhuby vše, co měl nejraději. Rozhodnutí pro tento druh sebevražd po léta ve světě udržoval případ Jana Palacha, který se upálil během Pražského jara. Zde si možno všimnout, že k sebevraždě upálením dochází téměř vždy na veřejnosti politím benzínu či jiným palivem. Sebevrazi používají různé metody těchto sebevražd. Například zapálí vůz, ve kterém se zavřou, obléknou se do umělých vláken a tisknoucí si slámu k hrudi škrtnou sirkou nebo se jednoduše připoutaní ke stromu zapálí.

Smrt pod dopravními prostředky se ve druhé polovině 20. století rozšířila díky vývoji nových technologických poznatků. Dříve se skákalo pod kola vozů tažených čtyřspřežením a dnes jsou v oblibě vlaky a soupravy metra.

Sebevraždy za pomoci zvířat se odehrávají především v zoologických zahradách, kde jsou nejvyhledávanější medvědi a tygři. Člověk si ale ve skutečnosti vybírá zvíře, které odpovídá jeho založení a osobnosti.

Sebevraždy výbušninou v první polovině 20. století velmi vzrostly. Sebevrazi si sami často vyrábí výbušné pásy nebo drží výbušninu mezi zuby. Avšak někteří jsou mnohem vynalézavější a výbušnou nálož si umístí například do ucha. Tato sebevražda je v posledních letech aktuální díky sebevražedným útokům členů militantních islámských skupin, kteří takto spojí svou smrt s masakrem těch, proti nimž bojují.

Pekelné stroje. „*S originálními postupy, realizovanými za bizarních okolností a s krutostí přesahující naši představivost, se setkáváme zejména u osob trpících vážnými duševními chorobami.*“ (Monestier, 2003, s. 37). Jeden muž si například vyrobil stroj na způsob elektrického křesla. Sedl si, namočil si hlavu, nohama se opřel o vlhký ubrousek a na každý spánek si lepicí páskou přilepil minci, od které vedl drát k transformátoru též vlastní výroby. Podobných nepředstavitelných případů je nespočet.

Sebevraždy v zastoupení jsou kuriózním způsobem spočívajícím v „provedení sebevraždy“ někým jiným. Tyto sebevraždy nejsou již od vrcholného starověku žádnou vzácností. „*Diognés Laertios vypráví, že si vymyslel složitý způsob smrti, aby nikdo neznal místo, kde je pohřben. Nařídil dvěma mužům, aby se v noci vydali určitou cestou a zabili a zahrabali prvního muže, kterého potkají. Poté vyslal čtyři muže, aby zabili dva první, a osm aby zabili a zahrabali ty čtyři. Periandros potřeboval ke spáchání sebevraždy čtrnáct mužů a šest vražd.*“ (Monestier, 2003, s. 38).

Český statistický úřad uvádí za každé pětiletí nové statistiky o sebevraždách, tedy i o jejich způsobu provedení. Zde si můžeme prohlédnout a porovnat statistiky za poslední dvě pětiletí, tedy v letech 2001-2005 a v následujících letech 2005-2010.

Počet sebevražd podle způsobu provedení

Rok, období	Otrávením	Oběšením	Utopením	Zastřelením	Ostrým předmětem	Skokem s výše	Skokem nebo lehnutím si před pohyb.se předmět	Ostatní	Celkem
2001	163	930	43	193	57	148	42	47	1 623
2002	162	929	21	164	63	124	31	40	1 534
2003	181	999	25	205	55	154	44	56	1 719
2004	152	981	25	159	45	134	44	43	1 583
2005	152	1 005	26	139	49	117	42	34	1 564
2001-2005	810	4 844	140	860	269	677	203	220	8 023

Tabulka č. 3 – Počet sebevražd podle způsobu provedení v pětiletí 2001-2005

[[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/FB00479D3D/\\$File/401206k06.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/FB00479D3D/$File/401206k06.pdf)]

Počet sebevražd podle způsobu provedení

Rok, období	Otrávením	Oběšením	Utopením	Zastřelením	Ostrým předmětem	Skokem s výše	Skokem nebo lehnutím si před pohyb. se předmět	Ostatní	Celkem
2001-2005	810	4 844	140	860	269	677	203	220	8 023
2006	126	869	20	164	57	105	38	21	1 400
2007	136	839	22	147	52	123	29	27	1 375
2008	141	862	17	130	46	131	27	25	1 379
2009	140	981	23	122	50	98	35	15	1 464
2010	141	967	18	146	65	113	32	20	1 502
2006-2010	684	4 518	100	709	270	570	161	108	7 120

Tabulka č. 4 – Počet sebevražd podle způsobu provedení v pětiletí 2006-2010

[[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/ED0035232F/\\$File/401211k6.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/ED0035232F/$File/401211k6.pdf)]

5. Motivy sebevražedného jednání

Sebevraždy jsou z většiny vyvolány jednou konkrétní příhodou, tzv. spouštěcí událostí. Může se jednat o malou bezvýznamnou příhodu, důležitější záležitosti, až po skutečně závažné události. Bez ohledu na důležitost či banálnost tohoto momentu pro ostatní může mít pro některého jedince tak velký význam, že spáchá sebevraždu. Bývá to pověstná poslední kapka, kterou pohár přetekl z různých příčin a důvodů.

Jak to již bývá, každý autor uvádí jiné, i když ne vždy zcela odlišné rozdělení. Za zmínku zde stojí Masaryk, který ve své knize Sebevražda uvedl rozdělení příčin dobrovolné smrti, ke kterému se vyjádřil takto: „*Povšechně je společenský hromadný zjev sebevraždy, jako každý společenský zjev, který se zakládá na svobodné vůli, podmíněn všemi těmi příčinami, jež vůbec mohou na takové zjevy působit; tedy jednak přírodou, jednak člověkem samým.*“ (Masaryk, 1998, s. 19). Dále zde člení příčiny sebevražednosti na dvě velké skupiny, a to působení přírody, do které spadají podskupiny kosmické a pozemské. Jako druhé uvedl působení fyzické a duševní organizace lidské, kam spadají do podskupin fyzické poměry tělesné organizace, poměry obecně společenské, dále pak poměry politické a poměry hospodářské, a jako poslední poměry duševní vzdělanosti: rozumová, mravní a náboženská výchova a životní názor člověka.

Monestier ve své publikaci uvádí: „*Některé sebevraždy se staly legendou, daleko více jich však postupně upadlo v zapomnutí, avšak v obou případech zůstávají důvody, které k sebevraždě vedly, neznámé a zbývá nám jen povrch událostí, pouhé stopy, na jejichž základě se snažíme vysvětlit nevysvětlitelné.*“ (Monestier, 2003, s. 74). Dále pak v jedenácti obsáhlých kapitolách shromáždil motivy, které podle dnešního názoru k sebevraždě nejčastěji vedou. Do

těchto kapitol patří láska, přátelství a věrnost, hanba, nespravedlnost a morální úpadek, čest, vlastenectví, finanční úpadek, politické a ekonomické krize, oběť, nemoci ducha i těla, víra a pověry.

Láska je cit postihující lidi všech vrstev, a proto ve světě také nejběžnější důvod k sebevraždě, a to bez ohledu na formu a povahu milostného vzplanutí. „*Důvody srdce, které rozum nezná, vedou člověka často k přesvědčení, že dobrovolná smrt je způsob, jak formálně vyjádřit upřímnost citu.*“ (Monestier, 2003, s. 75). Sebevraždy tohoto typu jsou páčány z různých důvodů. Jedná se zde například o osoby, které tento čin páchají po smrti milované osoby, protože se cítí být ztraceni a zoufalí. Jiní volí společnou smrt nebo se také usmrcují při dosažení největšího štěstí, aby jim budoucnost nemohla přinést již žádná zklamání. Existuje také vzácný případ, kdy sebevraždu ve dvou vyvolá nenávist, která je jen krůček od lásky. Naopak častý bývá fakt, že sebevrah, který se zabil z lásky, je veden úmyslem způsobit výčitky a zoufalství tomu, kdo ho odmítl. Mnoho je také těch, kteří nemohou přesvědčit milovanou osobu ke společné smrti, a tak ji sami zabijí a poté sebe. Dále se zde jedná o zhrzené milence a milenky, kteří ve vztahu viděli budoucnost a na místo toho přišlo zklamání a nesnesitelný život bez milované osoby.

Hanba a křivé obvinění měly na lidi vždy vliv. Mnozí lidé se před nimi chtěli uchránit činem, který vzbudí pozornost, čímž byla často právě sebevražda. Mnohdy zde příčinou sebevraždy byla i hanba v zastoupení, tedy chyby svých drahých, které si často bereme na sebe.

Čest a vojenský kodex. „*Raději smrt než ponižující útěk nebo hanba zajetí, to bylo heslo mnoha válečníků.*“ (Monestier, 2003, s. 103). Již od počátku dějin si vzalo život mnoho poražených vojevůdců. Chtěli uniknout vítězově krutosti nebo jim bránila čest vydat se na milost a nemilost vítěze. S tímto postojem k porážce se setkáváme u všech národů v celých dějinách. Někteří dokonce pokládali přežití porážky za hanbu a tak se raději nechali zastřelit, pokud tak neučinili již oni sami. V minulosti se také můžeme setkat s kolektivní sebevraždou jako pojetím cti a vojenského kodexu. „*Nelze si myslet, že sebevraždy vojáků považujících smrt za jediné východisko z porážky patří minulosti, že by bylo důsledkem jiné doby, činem jedinců, kteří již neměli vládu nad svým rozumem, či politickým barbarským skutkem – naopak byl to čin spáchaný po zralé úvaze a stále zůstává živou realitou.*“ (Monestier, 2003, s. 114).

Sebevraždy jako oběť. Důležité je zde podotknout skutečnost, že pojem oběť znamená „darovat svůj život“ ve „prospěch někoho či něčeho“. Někteří badatelé, moralisté či filozofo-

vé považují sebevraždu a oběť za jeden celek, jiní je naopak nikdy nechtěli spojovat. „*Rozdíl mezi sebevraždou a obětí spočívá často v tom, jak je hodnotí společnost, zda uzná či neuzná, že byl čin spáchán v její prospěch... Pokud ano, pak některé formy sebedestrukce oslavuje a odmítá je ztotožnit se sebevraždou. V takovém případě mluví o oběti... Ať je tomu jakkoli, jsme nuceni konstatovat, že samotný čin, ať už je prohlášen za sebevraždu nebo za oběť, je ve své podstatě stále stejný a že se liší pouze rámeček emocí a vášní, resp. racionální důvody, které k němu vedou.*“ (Monestier, 2003, s. 117). Stejně jako u sebevražd z lásky zde nejde pouze o jeden typ a variantu sebeobětování. Odehrávají se totiž za rozdílných okolností a mají různé podoby a cíle, tudíž je nelehká jednotná definice. Nejčastěji ale tento způsob sebevraždy volí ten, jenž očekává, že jeho smrt přinese těm, kdo zůstanou, nějakou výhodu nebo změnu situace. Může se zde objevit i kolektivní sebevražda jedinců oddaných stejnému cíli nebo také sebevražedná oběť spočívající v záměně života za záchranu jiného. Další jsou političtí a protestní sebevrazi, kteří čin vykonávají ve prospěch svých spoluobčanů, své země, ba celého světa, aby upoutali pozornost na situace pro ně nesnesitelné.

Sebevraždy na rozkaz. „*Použití bolehlavu v Řecku, plátku zlata v Číně a harakiri v Japonsku vychází z téhož principu: odsouzený se zabije na rozkaz vlastníma rukama.*“ (Monestier, 2003, s. 134). Tyto tři praktiky vycházejí z trestních zákoníků a byly zahrnuty v zákonech. Staly se způsobem, jak opustit svět se souhlasem společnosti bez odsouzení a učinit tak pouze z důvodů sebeobětování, cti či nevážnosti k sobě samému. V Římě za vlády prvních císařů byla tato sebevražda privilegiem, určitou formou zmírnění trestu pro známé osobnosti a hodnostáře odsouzené k smrti. V Číně dokonce dával panovník za hrdelní zločin odsouzenému na vybranou mezi stětím na veřejnosti a sebevraždou. Za tímto účelem posílal odsouzenému sáček s jedem, provaz z hedvábí a plátek zlata k udušení. V Japonsku si lidé v dřívějších dobách při sebevraždě podřezávali hrdla, až ve 12. století si začali rozřezávat břicha technikou harakiri.

Sebevražda z věrnosti a z přesvědčení. Jak již bylo výše zmíněno, vojáci následovali ve smrti své velitele, hnáni pocitem hanby z porážky. Tato sebevražda je také motivována věrností mezi blízkými, což víme již ze starověkých dějin. Je mnoho mužů i žen, kteří nechtěli přežít situaci, jež se dostala do rozporu s jejich přesvědčením, a tak raději spáchali sebevraždu. „*Budoucí svatý Bernard se vrhl z okna, aby unikl sňatku, k němuž ho nutila rodina.*“ (Monestier, 2003, s. 147).

Velké politické krize, ale také války jsou obdobím, kdy paradoxně počet sebevražd klesá a naopak výrazně stoupá se zvýšením blahobytu. Tento zmírňující účinek může mít je-

dinec vzhledem k určitému kolektivnímu pocitu vlastenectví, který některým z nás posiluje ducha. Když však neklidné časy pominou a znovu je nastolen klid, sebevraždnost opět stoupá. Takovýto vývoj můžeme sledovat i za druhé světové války, kdy sebevraždnost v letech 1943 a 1945 byla o polovinu nižší než v letech 1938 a 1947. Naproti tomu občanské války, revoluce a povstání proti utlačovatelům mají za následek, že lidé propadají tzv. morální bídě a sebevražd tedy naopak přibývá, i když většinou z tábora poražených. V bouřlivých dobách páchají sebevraždu také zajatci, kteří chtějí uniknout vězení, ale i ti, kteří se obávají, že jim budou vnucovány ideje, proti nimž bojovali. Dále zde také působí strach z nespravedlnosti a ze ztráty všeho, co měli a v co věřili.

Bída a úpadek. „*Mezi rozhodujícími příčinami sebedestrukce zaujímá finanční úpadek místo stejně významné jako nešťastná láska.*“ (Monestier, 2003, s. 155). Velkou roli zde hrají hazardní hry, které budí v lidech silné emoce a patří k nejdůležitějším motivům sebevražd. Finanční krize podle sociologa Folleze vzbuzují v člověku, který si zveličuje s nimi spojená nebezpečí, hrůzu, že je nepřekoná a že bude ohrožen jeho způsob života a osobní štěstí.

Nespravedlnost a mravní bída. Již od počátku lidských dějin mnoho jedinců pod ranami nevďěčnosti či nespravedlnosti spoluobčanů nebo panovníka hledalo ve smrti lék na své neduhy. Nevďěčnost společnosti či země může mít pro některé lidi, kteří propadnou beznaději, fatální důsledky. I tyto sebevraždy jsou páchány větším počtem jedinců, kteří neunesou nespravedlnost či mravní bídu.

Duševní choroby. „*Existují skryté choroby, které se nesnadno rozpoznají a léčí: jsou to choroby ducha. Podle názoru mnoha lidí pokušení sebevraždy je samo o sobě již příznakem šílenství.*“ (Monestier, 2003, s. 169). Sklon k páchání sebevraždy však nemají pouze duševně nemocní, stejně tak jako sebevrazi nejsou vždy duševně choří.

Pověřivost a magie sahají často do iracionálních hlubin lidské duše. Mnoho jedinců díky nim přijímá nejzásadnější životní rozhodnutí, jako je například otázka života a smrti. Tito lidé věří v existenci tajemných sil, které překračují meze dané logiky a racionálního myšlení či pouhého zdravého rozumu. Někteří lidé si sami astrologickými výpočty určí hodinu smrti, jiní mají dojem, že jsou prokleti a pak se zabijí. Mnoho jedinců věří, že tragický osud je vepsán v liniích dlaně či ve hvězdách. Dokonce i reinkarnace žene lidi ke spáchání sebevražd. Věřící totiž, že vstanou z mrtvých do lepšího světa.

Sebevraždy jako boží soud. Mnohdy sebevrahovi nelze přisoudit žádný jednoznačný či určitý motiv, a tak mnoho lidí pokládá tento zvláštní postoj za jakýsi boží soud. Sebevražedné

jednání může být důsledkem i jakési sázky, kdy se sebevrah rozhodne nechat na náhodě, či dokonce na bohu, zda bude žít či zemře. K těmto hrám smrti slouží mimo jiné automobil, letadlo či motocykl. „*Sebevrah si často myslí, že dá-li svůj život v sázku, vyjde ze zkoušky jako z jakéhosi iniciačního obřadu větší než předtím.*“ (Monestier, 2003, s. 181-182). Je zde i příklad chronických sebevrahů, kteří se raději ničí pomalu, než aby udělali rozhodné sebevražedné gesto. Tito lidé nepřiznávají, že by se chtěli zabít. Dále je zde mnoho těch, kteří sebevraždu vidí v alkoholu a drogách.

6. Prevence suicidálního jednání

Prevence je velmi důležitou součástí psychologie i psychiatrie. Cílem této prevence je snížit sebevražedné chování v populaci. Pokud se u jednotlivce objevují náznaky sebevražedného chování, snažíme se oslabit negativní dopad tohoto chování na vývoj člověka a celou jeho rodinu. Důležitá je zde také snaha o to, aby jedinec už sebevražedné chování neopakoval. Postupy prevence sebevražd jsou nejčastěji rozdělovány do tří oblastí: primární, sekundární a terciární.

Primární prevence je zaměřena na snížení výskytu poruchy v populaci, na eliminaci příčinných a rizikových faktorů pomáhajících ke vzniku poruchy. Tato prevence je orientována především na osoby, které nejeví známky klinické poruchy a proto je zde důležitá podpora duševního zdraví a posílení faktorů, které dopomohou oslabit riziko klinické poruchy. Současný model primární prevence rozlišuje dále tři okruhy, mezi které patří univerzální preventivní intervence, která je zaměřena na celkovou populaci a neohlíží se na specifická rizika. Sem patří například preventivní program pro školní děti. Má za úkol zlepšit řešení problémů těchto dětí a naučit je reakcím ve vážných problémech. Jedním z dalších okruhů je zde selektivní preventivní intervence, která je zaměřena na jedince či skupiny s výrazně větším rizikem poruchových projevů. Tyto skupiny jsou identifikovány na základě rizikových faktorů, o nichž víme, že souvisejí se vznikem duševní poruchy. Jedná se zde například o dospívající s poruchami adaptace, se závislostí na návykových látkách, s konflikty v rodině. Posledním, třetím okruhem je indikovaná preventivní intervence zabývající se vysoce rizikovými jedinci se subklinickými znaky či symptomy, avšak bez znaků pro plnou klasifikaci poruchy. Jako příklad zde můžeme uvést dítě v tíživé životní situaci s depresemi, poruchami nálad, sníženým sebehodnocením a pocity beznaděje.

Sekundární prevence se orientuje na léčbu klinických projevů a jejich zachycení. Za její součást bývá považována krizová intervence. Může být také orientována na pečlivé zhodnocení a krizovou intervenci u lidí se sebevražednými projevy nebo na osoby se zvýšeným rizikem sebevražedného chování.

Terciární prevence má za úkol zmírnění následků klinické poruchy a především zabránit jejímu opakování.

7. Sebevražda a náboženství

Pro mnohé národy bez náboženského vyznání je smrt pouze rychlý, banální konec, na který čekáme. U některých domorodých australských členů či u Zuňů v Novém Mexiku je to naopak věc naprosto neznámá a v Indii, u Nágů nebo Rengů prakticky neexistuje. Zato u kultur, jako jsou Itelmani, Kamčadálci na Sibiři a američtí Indiáni, je sebevražda častá. Často odcházejí do džungle bez potravy, zemřít hladu, nebo zůstávají v ledové vodě, dokud nenastane smrt, a to především kvůli shledání se svými předky, nebo aby se reinkarovali. Smrt pro ně neznamena sebedestrukci, ale spíše změnu stavu, cestu či metamorfózu. U některých etnik je sebevražda považována za jakýsi přestup z jednoho života do druhého. Lidé věří v posmrtnou existenci duší, což v mnohých vyvolává strach z duší sebevrahů, protože jejich smrt byla podle mnohých názorů vyprovokována zlými duchy. V tyto duchy věří například Gineové z Ugandy. Existuje také přesvědčení o tom, že se mrtví mění ve věčné zatracence či v bohy a když se tak nestane, jejich duše přechází neustále z jednoho těla do druhého. Člověk se rodí neustále znovu, ale pokaždé má jinou podobu. Když byl člověk ve svém životě dobrý, narodí se opět jako člověk, byl-li zlý, převtělí se do těla zvířete. Eskymáci zas věří, že je čeká po každé smrti vždy lepší osud. V případě násilné smrti, a to zejména právě sebevraždy, věří v přechod duše do rajského prostoru, do jednoho ze tří světů, kde prý jejich duše pobývají a čekají na novou pozemskou schránku.

Každé náboženství nahlíží na sebevraždu jinak. Je chápána různým způsobem, odsuzována či doporučována, její následky jsou také různé. Je zajímavé tyto koncepce znát, avšak nelze je porovnávat, jelikož má každá své opodstatnění ve svém náboženství a hloubku, kterou laik nezná. Avšak veškeré zde uvedené církve můžeme zařadit do křesťanských církví, které na sebevraždu nahlíží jedním společným pohledem. „*Tváří v tvář své smrti může křesťan všechno vzdát a všeho se zříci a tak odmítnout umělé prodlužování života: Otče, do tvých rukou vracím svůj život (srov. L 23,46). Ale nesmí si způsobit smrt. Snažíme-li se zabránit*

sebevraždě, musíme především uvádět důvody pro život, křesťanské důvody pro život. Církev odsuzuje sebevraždu stejně jako eutanázii. Totéž platí pro interrupci, umělý potrat. Každý křesťan a každý člověk se musí snažit pomáhat při duševní, rodinné, hospodářské a sociální tíživé situaci, z níž někdo nevidí jiné východisko než sebevraždu, nebo v níž se těhotná žena domnívá, že si musí nechat udělat potrat. Církev apeluje na svědomí každého jednotlivce. Ježíšovou smrtí a zmrtvýchvstání přišla na svět naděje. Proto existuje pro každého člověka a v každé situaci, i v nejvyšší tísní, důvod k naději.“ (přeložil Zdeněk Fišer, 1994, s. 179).

7. 1 Pojetí sebevraždy Římskokatolickou církví

S biblickou, židokřesťanskou tradicí se sebevražda objevuje jako tragédie. Člověk, brán za obraz Boha je povolán k tomu, aby se účastnil na životě podle jeho vzoru, k vztahové a osobní existenci a také k tomu, aby zároveň přijímal svět jako Boží dar, předkládal jej jako oběť a dělil se. Tím se sebevražda stává odmítnutím hned trojího povolání: božského, lidského a kosmického.

Podle nauky Římskokatolické církve si nikdo život nedal a tak nemá právo si ho ani vzít. Tímto jednáním jinak odporuje nejen principu Boží lásky, ale také si krátí čas, který měl určen ke spáse. Katolická církev v dřívějších dobách lidem, kteří si vzali život, dokonce odpírala církevní pohřeb. V dnešní době již toto, podle Nového zákoníku katolické církve, vzhledem k nemožnému prokázání, zda někdo svou sebevraždou skutečně řekl poslední „ne“ vůči sobě samému a vůči Bohu, neplatí. „*Církev hřích sebevraždy odsuzuje, nikoliv však člověka, u kterého není jisté, zda vskutku je sebevrahem.*“ [<http://www.christnet.cz/magazin/clanek.asp?clanek=3252>].

Podle katolického učení vědomá a dobrovolná sebevražda není mravně ospravedlnitelná. V katechismu se proto v kapitole jednoho z deseti božích přikázání - nezabiješ, uvádí: „*Sebevražda se přičí přirozenému lidskému sklonu zachovat si svůj život a udržet jej i nadále. Závažně odporuje správné lásce k sobě. Zároveň je to urážka lásky k bližnímu, protože nespravedlivě láme svazky solidarity s rodinným společenstvím, s národní i lidskou společností, vůči nimž máme závazky. Sebevražda je proti lásce k živému Bohu.*“ (přeložil Josef Koláček, 2001, s. 559). Katolické učení také říká, že každý nese svoji odpovědnost za život před Bohem, který mu jej dal. Život se má přijímat s vděčností a ochraňovat ho k jeho cti a ke spáse duše. Nikdo nemá právo se svým životem disponovat, jelikož je pouze jeho správce, nikoliv jeho vlastník. Biskup Josef Hrdlička je méně radikálního názoru, a proto ve své publikaci

uvádí: „*Za osoby, které si sáhly na život, se církev modlí. Nad jejich neblahým činem se nemá zoufat. Bůh může mít cesty, které zná jen on sám.*“ (biskup Josef Hrdlička, 2001, s. 119).

7. 2 Pojetí sebevraždy Svědky Jehovovými

Svědkové Jehovovi ve svých publikacích, jako je například časopis Strážná věž a Probuďte se!, během let uvedli mnoho článků o sebevraždě. Tento čin je podle nich chápán jako závažný zdravotnický problém s mnoha spouštěcími faktory, avšak co je podstatné, je fakt, že členové této církve věří, že Bůh Jehova křísí mrtvé, a to i ty, kteří si kvůli depresi, duševní chorobě nebo ze zoufalství vzali život. „*Ačkoli sebevraždu nelze nijak ospravedlnit, je útěchou vědět, že vyhlídky našich blízkých do budoucnosti závisejí na Bohu a ten plně chápe, že lidská slabost a křehkost mohou k takovému zoufalému kroku vést.*“ [<http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102000122#h=8:117-9:585>].

Vzhledem k stresujícím životním okolnostem nebo depresi je v dnešní době imunní málokdo. Mnohdy se setkáváme s příběhy, kdy víra člověku ukázala jeho cestu, vyvedla ho z problémů, čímž mu často zachránila život, který by jinak obětoval. Zde stojí za zmínku několik příběhů z biblických dob, kdy někteří věrní muži a ženy Bohu Jehovu projeví velmi negativní pocity k životu: „*Rebeka, manželka patriarchy Jákoba, kterou kdysi sužoval určitý rodinný problém, řekla: „Zošklivil se mi tento můj život.“ (1. Mojžíšova 27:46) Job, který přišel o děti, zdraví, bohatství a společenské postavení, řekl: „Má duše rozhodně cítí hnus k mému životu.“ (Job 10:1) Mojžíš jednou volal k Bohu: „Prosím, zabij mě nadobro.“ (4. Mojžíšova 11:15) Boží prorok Eliáš kdysi prohlásil: „Už dost! Nyní odejmi mou duši, Jehovo.“ (1. Královská 19:4) A prorok Jonáš opětovně říkal: „Zemřít je pro mne lepší než být naživu.“ (Jonáš 4:8)*“ [<http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102001763#h=28:0-33:421>]. Žádný z těchto věrných lidí však nedovolil, aby ho tyto pocity dovedly ke spáchání sebevraždy. Jehova si prý těchto lidí velmi cenil, chtěl, aby žili a neodsuzoval je za jejich pocity. Naopak jejich výroky dokonce zachoval v Bibli. Podle Svědků Jehovových se Bůh zajímá dokonce i o životy ničemných lidí. Vybízí je, aby změnili své cesty a zůstali naživu, a tak opatřil výkupní oběť svého Syna, křesťanský sbor a výsadu modlitby, která je „komunikační linkou“ s Bohem, a ta nemá nikdy obsazeno. „*Bůh může naslouchat a také naslouchá všem, kdo k němu přistupují s pokorným a upřímným srdcem. „Přibližujme se tedy s volností řeči k trůnu nezasloužené laskavosti, abychom obdrželi milosrdenství a našli nezaslouženou laskavost jako pomoc v pravý čas.“ (Hebrejcům 4:16)*“ [<http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102001763#h=28:0-33:421>].

7. 3 Pojetí smrti Českobratrskou církví evangelickou

Českobratrská církev evangelická chápe každý den jako dar, protože každým dnem se nevyhnutelně blíží ke své smrti. Smrt je brána nejen jako součást života, ale také jako jeho nevyhnutelné ukončení. V souvislosti s tím, co přichází po smrti, používá Českobratrská církev evangelická velmi obrazné řeči, netvrdí tedy, že zná přesnou podobu toho, co po smrti přichází. „*Věříme však, že Kristus svou obětí za nás smrt přemohl a že ani smrt nás nemůže zbavit účasti na jeho vítězství. I po smrti máme naději být v moci Boží lásky. Způsob našeho života by měl tuto naději odrážet. Život věčný totiž začíná už tady na zemi, když žijeme v lásce a odpuštění z Ducha svatého.*“ [http://www.funeralq.cz/rubriky/pohreb-v-obraze-ceskobratrske-cirkve-evangelicke].

Z katolické tradice známe modlitby ke svatým či klasické modlitby za mrtvého, u členů Českobratrské církve evangelické se s nimi však nesetkáme. Raději se modlí za druhé, dokud ještě žijí a mohou se změnit. Jsou přesvědčeni, že všichni lidé jsou stejně hříšní a mohou být spaseni pouze Boží milostí, nikoliv na něčí přimluvy. „*Již v reformační době odmítli bratři představu, že by takový skutek mohl pomoci zesnulému ke spasení. Zesnulé si připomínáme pravidelně modlitbou „obecenství svatých“ po Večeři Páně, v níž děkujeme za svědectví jejich života. Jako jiní křesťané máme také úctu k tělu zemřelého, které jednou „oblékne nepomíjitelnost“, jak říká apoštol Pavel (1. Kor. 15, 53).*“ [http://www.funeralq.cz/rubriky/po-hreb-v-obraze-ceskobratrske-cirkve-evangelicke].

7. 4 Pojetí smrti Církví adventistů sedmého dne

Církev adventistů sedmého dne zásadně nesouhlasí s existencí duše po zániku těla. Pro ně je totiž smrt neexistující, je to pouhý spánek, ve kterém člověk ztratil schopnost komunikovat s Bohem. „*Hlavní myšlenka Bible: Smrt je nevědomý spánek, ve kterém lidé jednoduše přestávají existovat – žádné myšlenky nebo láska, nenávist, radost, hněv – celý organismus jednoduše zaniká a život přestává existovat. (12. přednáška 11, str. 5). Když člověk zemře, je pohřben a leží v hrobu (šeól, hádés). Bible učí, že již nežije, a že ztratil jakoukoliv možnost kontaktu s Bohem i lidmi. (21, str. 31)*“ [http://www.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=2553].

V adventismu je věnován velký prostor období mezi smrtí a vzkříšením. Adventisté se velice snaží, aby vyvrátili co nejvíce biblických veršů, které o existenci lidských duchů, čekajících na vzkříšení, mluví.

Praktická část

8. Realizace předvýzkumu

8.1 Cíl předvýzkumu, metodika šetření a způsob sběru dat

V praktické části jsem se rozhodla, že navážu na výzkum prováděný v minulém roce na základě mé absolventské práce. Tento výzkum zde nazývám předvýzkumem. Cílem předvýzkumu bylo otestovat nástroje, které hodlám použít ve výzkumu, což jsem také do značné míry splnila. V předvýzkumu i v následujícím výzkumu na suicidální chování nahlížím nejen z pohledu ateistů, ale i z pohledu členů různých náboženských církví.

Cílem mé praktické části je získat rozsáhlý přehled názorů na sebevraždy jak ateistů, tak členů čtyř církví ve Vrchlabském regionu. Zaměřila jsem se tedy na členy církve Římskokatolické, Českobratrské církve evangelické, Svědků Jehovových, Církve adventistů sedmého dne a na ateisty.

Vzhledem k tématu práce jsem pro předvýzkum zvolila kvalitativní výzkum, neboť umožňuje obsáhnout větší množství zkoumaného souboru. Předvýzkum je důležité provést především proto, že způsob, jakým výzkumník vstupuje do terénu, v němž chce provádět výzkum, může také do značné míry ovlivnit možnosti při sběru dat či ochotu respondentů ke spolupráci.

Jako metodu výzkumu jsem vybrala anonymní dotazníkový průzkum (Příloha č. 1), který obsahoval otázky otevřené, uzavřené, ale také polouzavřené. Tuto metodu jsem si vybrala především s ohledem na velmi citlivé téma a neosobní vztah mezi mnou a respondenty. Dotazník je sestaven tak, že respondenti byli na jeho začátku seznámeni s cílem této práce, s tím, pro jaké potřeby poslouží jejich odpovědi a na závěr jim bylo poděkováno za jejich čas a ochotu při vyplňování. Okruhy otázek jsem zvolila především na základě získaných teoretických poznatků o zkoumané problematice. Dotazník se skládá ze dvou částí, kde první obsahuje vlastní dotazník s patnácti otázkami a druhá část osobní údaje respondentů, tedy pohlaví, věk a typ církve, jejímž je či není respondent členem.

Data jsem sbírala za pomoci představitelů jednotlivých církví, kteří dotazníky rozdali při shromáždění jimi konanými. Co se ateistů týče, prvních pár dotazníků jsem rozdala nejdříve svým rodinným příslušníkům a přátelům, abych ověřila, zda jsou otázky správně položeny a není v nich nic nejasného. Jelikož se otázky zdály být v pořádku, pokračovala jsem oslovováním mně známých ateistů bydlících v okolí mého bydliště.

Touto metodou jsem přibližně za 5 týdnů získala nazpět 51 dotazníků z 80 rozdaných, z čehož se jich z patnácti možných navrátilo 14 od ateistů, 11 od Církve adventistů sedmého dne, 7 od Českobratrské církve evangelické, 9 od Svědků Jehovových a 10 od Římskokatolické církve. Co se pohlaví týče, dotazníky vyplnilo celkem 35 žen a 16 mužů. Nepravidelně byly také zastoupeny čtyři věkové kategorie, kde ve věku do 25 let odpověděli pouze 4 respondenti, 8 respondentů ve věku 26 – 40 let, 22 respondentů ve věku 41 – 60 let a 17 dotazovaných respondentů ve věku 61 a více let.

8. 2 Stanovení hypotéz a výzkumných otázek

Na úplném začátku svého předvýzkumu jsem si formulovala dvě hypotézy, které jsou předmětem zkoumání. S pomocí předvýzkumu – anonymního dotazníku se následně snažím je ověřit, či naopak vyvrátit.

Jako první hypotézu jsem zvolila předpoklad, že ateistická část populace sebevraždy spíše toleruje, zatímco pro většinu členů jednotlivých církví je sebevražda zavrženíhodná.

Ve druhé hypotéze předpokládám, že členové jednotlivých církví by sebevraždu odpustili, zatímco ateistická část populace nikoliv.

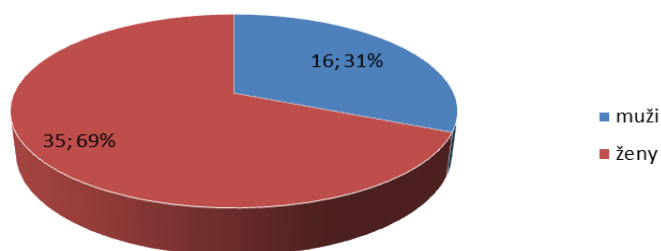
Jak jsem již výše uvedla, jedná se o kvalitativní předvýzkum, a to především na základě výzkumných otázek, uvedených v dotazníku, kterými se snažím zachytit názory jednotlivých církví Vrchlabského regionu a ateistů na problematiku sebevražd. I přes citlivost tématu jsem se nevyhnula nepřímě mířené otázce o pokusu spáchání sebevraždy respondenta, tedy otázce: „Ocitli jste se někdy v situaci, která podle Vás byla bezvýchodná, a Vy jste měli pocit, že už nemá smysl být na světě?“ Další velmi důležité otázky uvedené v dotazníku jsou otázky vycházející z výše uvedených hypotéz, tedy otázka: „Jste toho názoru, že každý člověk má právo na to, vzít si život?“ Dále je to také otázka: „Odpustili byste blízkému člověku, který spáchal sebevraždu?“ Definice dalších jednotlivých otázek je možné nalézt v Příloze č. 1.

8. 3 Charakteristika zkoumané skupiny

Ke svému výzkumu jsem si vybrala obyvatele Vrchlabského regionu, protože z něho sama pocházím. Oslovila jsem nejen ateistickou část obyvatel, ale také členy místních církví. Konkrétně se jedná o Českobratrskou církev evangelickou (dále jen Českobrat. c. ev.), Římskokatolickou církev (dále jen Římskokat. c.), Svědky Jehovovy (dále jen Svědky J.) a Církev adventistů sedmého dne (dále jen C. advent. s. dne). Předvýzkumná skupina respondentů se skládá z mužů i žen ve čtyřech možných věkových kategoriích a to do 25 let, 26 – 40 let, 41 – 60 let, 61 a více let.

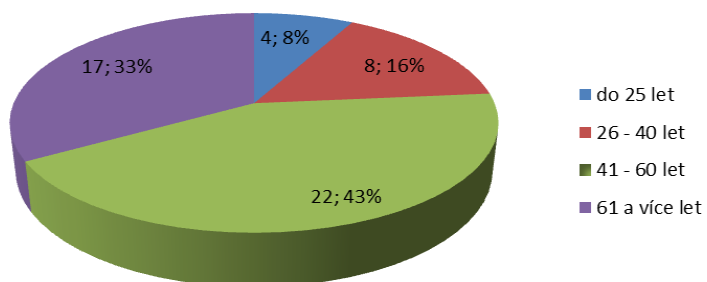

Poměr mužů a žen ve zkoumané skupině

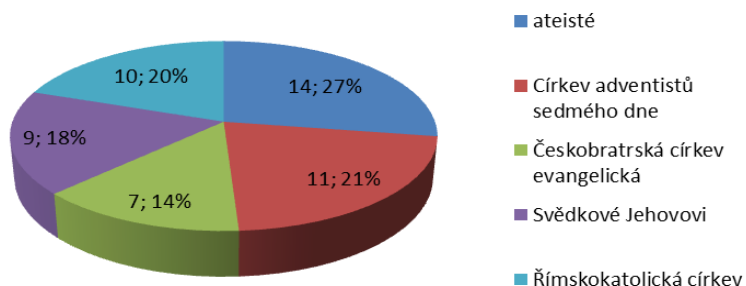
Graf č. 2 – Poměr mužů a žen ve zkoumané skupině

Věkové zastoupení respondentů

Graf č. 3 – Věkové zastoupení respondentů

Víra respondentů

Graf č. 4 – Víra respondentů

8. 4 Analýza výzkumu

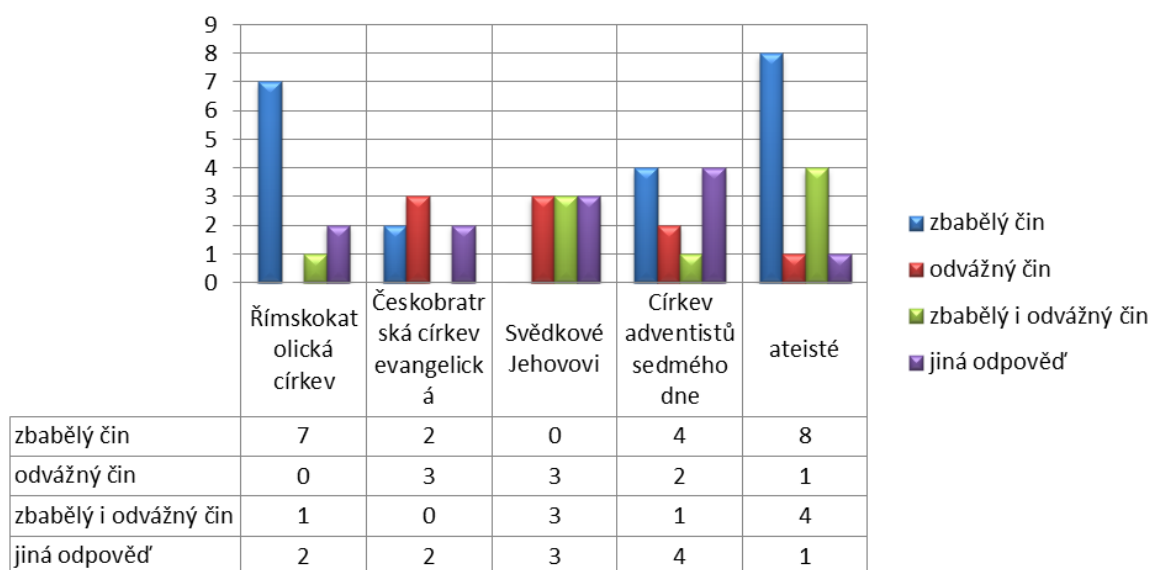
Vyplněné dotazníky jsem rozdělila podle druhů církve respondenta, jejímž je členem a vyhodnotila jednotlivé odpovědi. Vzhledem k předpokládané odlišnosti odpovědí na otevřené otázky jsem se rozhodla pro slovní vyhodnocení dat a u uzavřených otázek přidám také grafické a tabulkové zobrazení dat. Ke každé z otázek jsou uváděny některé odpovědi respondentů, které jsou odlišné od ostatních, či dle mého mínění stojí za zmínění. V některých otázkách se respondenti shodovali bez ohledu na členství v církvi, jinde byly odpovědi různorodé a mnohdy zajímavé vzhledem k víře respondentů.

V **otázce č. 1** jsem se ptala na slova, která napadnou respondenty jako první k pojmu sebevražda. Odpovědi všech skupin bez ohledu na víru respondentů se shodují. Nejčastější slova ve všech skupinách byla beznaděj a zoufalství, dále se často opakovala slova, jako jsou například smrt, deprese, neštěstí, neřešitelná situace, útěk, zkrat, nemoc, láska, dluhy a mnoho dalších. Objevily se však také ojedinělé odpovědi, jako například odpověď jednoho ze členů C. advent. s. dne: *„Říká se, že zemřel přirozenou smrtí. Žádná smrt či sebevražda není přirozená. Bůh stvořil člověka, aby žil věčně. My lidé jsme ho zkazili už v ráji a takhle i Bůh našel řešení ve svém Synu.“* Dále je to odpověď člena Římskokat. c., který mezi jiná slova uvedl také *„neúcta k Božímu stvoření“* a jako poslední odpověď, která stojí za zmínění, je odpověď člena Českobrat. c. ev., který uvádí: *„Je to důsledek nemoci naší společnosti, stupňování náročnosti. Žijeme způsobem, který ničí zdraví, vztahy, ba dokonce celý svět. Nevnímáme svůj život ani svět s úctou a etickou zodpovědností.“*

2. otázka zjišťuje, zda je podle respondentů sebevražda zbabělý či odvážný čin. V této otázce jsem také dala možnost vyjádřit se k tomuto názoru blíže. Mnohým lidem výběr ze dvou odpovědí nepostačil a uváděli tak i jiné odpovědi, jako například jeden z ateistů: *„Je to čin, který nelze takto hodnotit.“* Nebo jedna žena z C. advent. s. dne: *„Je to útěk ze života. Lidem chybí síla víry. Mnoho lidí přežilo koncentrák, pomáhala jim víra. Ta se najde v té krásné knize, kterou uznává svět, v Bibli, škoda, že ji lidé jen hodnotí. Málo je těch, kteří nevědí, že ona je silou a světlem do těžkých dnů života.“* Někteří ze Svědků Jehovových uváděli: *„Ani jedno, ani druhé, je to projev zoufalství.“* Tato odpověď zaznívala velice často i u jiných skupin respondentů, jako například u jednoho ze členů Římskokat. c., který uvedl: *„Podle mě to není ani zbabělý, ani odvážný čin. Je to jenom neobvyklý druh řešení problémů.“* Jedna ze členek Českobrat. c. ev. uvedla také velice zajímavou, odlišnou odpověď: *„Je to čin z neznalosti. Myslí si, vše zahladí smrt. Budu mít od problémů pokoj. Nezná, že smrt je pouze přechod do jiného bytí. Zanikne pouze viditelné tělo, duše klid mít nebude. Chybí vděč-*

nost, láska k bližním, je pouze láska k penězům, a to je příčinou zla, které se děje. Pro peníze zničím druhé i sebe.“ Jiná členka této církve také uvádí: „*Je to čin z neznalosti. Příčinou je chybějící spojení lidí s Bohem. Když člověk ve svém životě nepřikládá žádný význam Bohu, dokonce popírá Boží existenci, když se někdo vůči Bohu necítí zodpovědný, pak může každý dělat, co chce. To je dnešní problém světa.*“ Mnoho lidí také uvádělo, že je pro ně spáchání sebevraždy zbabělý čin vzhledem k útěku od problémů, který potřebuje i nesmírnou odvahu. Celkově jsem odpovědi vyhodnotila do tohoto grafu:

Odpovědi respondentů, zda je sebevražda zbabělý či odvážný čin

Graf č. 5 – Odpovědi respondentů na otázku č. 2

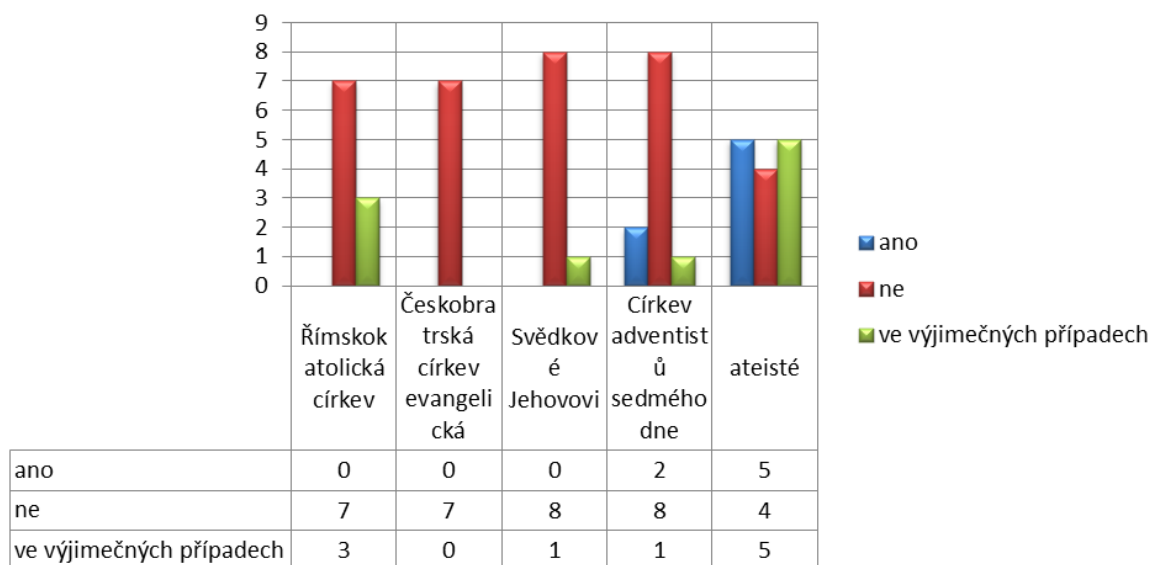
V **otázce č. 3** se ptám, co vede lidi k rozhodnutí vzít si život. Podobně jako u otázky č. 1 se i v této otázce většina respondentů bez ohledu na víru shoduje v odpovědi. Jako hlavní příčinu tohoto činu vidí nějakou obtížnou, bezvýhodnou situaci a neschopnost jedince ji řešit. Dále již jmenovitě tyto příčiny uvádí, tedy vážnou nemoc a psychické problémy především, pak finanční problémy, zklamání v lásce, deprese, osamělost, zoufalství, problémy v rodině nebo také smrt blízké osoby. Avšak i zde se objevily i ojedinělé odpovědi. U členů Římskokat. c. zaznívá v odpovědích například: „náboženské vyznání“, „pomsta blízkým lidem“. Někteří z členů Českobrat. c. ev. uvádí za možnou příčinu spáchání tohoto činu: „Momentální neschopnost vyhodnotit danou situaci, ve které se člověk ocitne. Volba krajního řešení bez zpětné vazby (čin -> následek).“, jiný z členů je toho názoru, že „Schází pocit vděčnosti, lásky, pokory. Lidé se řídí emocemi, chťiči a pudy, jež nepodléhají jakémukoliv smyslu pro morálku rozumu či moudrosti. Oddávají se bezmeznému chťiči.“, jiný tvrdí: „Nenaučil se vážit si věcí ani sebe sama“ Svědkové J. uvádí také některé zajímavé odpovědi na otázku, co vede

lidi k rozhodnutí spáchat sebevraždu: „*Netrápit své okolí*“, „*Zlý čin dotýčného, nesouhlas s něčím, s čím nemohu jinak hnout, nemožnost něco změnit, fanatismus.*“ Dva z členů C. advent. s. dne uvádějí odpovědi s odkazem na víru v Boha: „*Člověk bez Boha nikdy není spokojen a stále hledá uspokojení na nepravém místě. Pan Ježíš říká: Pojd'te ke mně všichni, kteří obtíženi jste, a já vám odpočinutí dám. Člověk, který v problémech života se o něho může opírat a nemusí utíkat ze života*“, „*Nežijeme ve vzduchoprázdnu. Jsme součástí vesmíru a neviditelného světa, o tom člověk téměř nic neví. Psychicky narušený člověk je často popoháněn ke spáchání sebevraždy, slyší hlasy a podobně (ověřeno od konkrétních lidí). Člověk má co dočinení s vlastním svědomím. Duchovní oblast člověka je též rozhodující. Jan 14, 21 – 30*“ Ateisté neuvedli žádnou lišící se odpověď od výše uvedené skupiny hlavních příčin.

4. otázka zjišťuje, co podle respondentů lidé v sebevraždě hledají. I u této otázky lze odpovědi respondentů bez ohledu na víru shrnout do tří základních. Nejpočetnější odpověď ve všech skupinách byla – únik od problémů a reality, jako druhou odpověď nejčastěji respondenti všech skupin uváděli – úlevu od problémů svých i druhých, dále to byl klid, řešení a nakonec také trest pro sebe, ale i pro pozůstalé. Zde bych ráda také uvedla několik zajímavých odpovědí. Jeden z členů Českobrat. c. ev. odpovídá takto: „*Ukončení beznaděje. Jenže to je omyl z neznalosti. Lidé dnes mají zakódované jakési nebe kdesi nahoře. Jenže nikoho nezajímá, že často cesta do nebe vede po zemi. My máme ve svých rukou, kde budeme trávit věčnost. Jsou pouze dvě možnosti, zda v Boží blízkosti nebo v říši Satana prozatimního vládce světa pouze do II. příchodu Krista.*“ Člen C. advent. s. dne uvádí ve své odpovědi také odkaz týkající se Boha: „*Konec bolesti, které předtím prožíval, vysvobození od zlého a útěchu u Boha.*“ Ve dvou odpovědích členů Římskokat. c. zase zaznívá: „*Nový začátek v jiném životě*“, „*Vykoupení!*“ Člen Svědků J. odpověděl naopak velice nekonkrétně: „*To neví ani on sám.*“ Ateisté u této otázky, stejně tak jako u předešlé, neuvedli žádnou odpověď, která by byla odlišná od výše uvedené skupiny nejčastějších odpovědí.

V **otázce č. 5** jsem se ptala respondentů, zda podle nich má každý právo na to, vzít si život. Na výběr měli ze tří možných odpovědí: ANO, NE, VE VÝJIMEČNÝCH PŘÍPADECH. U všech skupin respondentů, kteří jsou členy církve, převažovala odpověď NE. Odpověď ANO zazněla pouze u dvou členů Církve adventistů sedmého dne a u ateistů, kde naopak společně s odpovědí VE VÝJIMEČNÝCH PŘÍPADECH jako v jediné skupině převažovala.

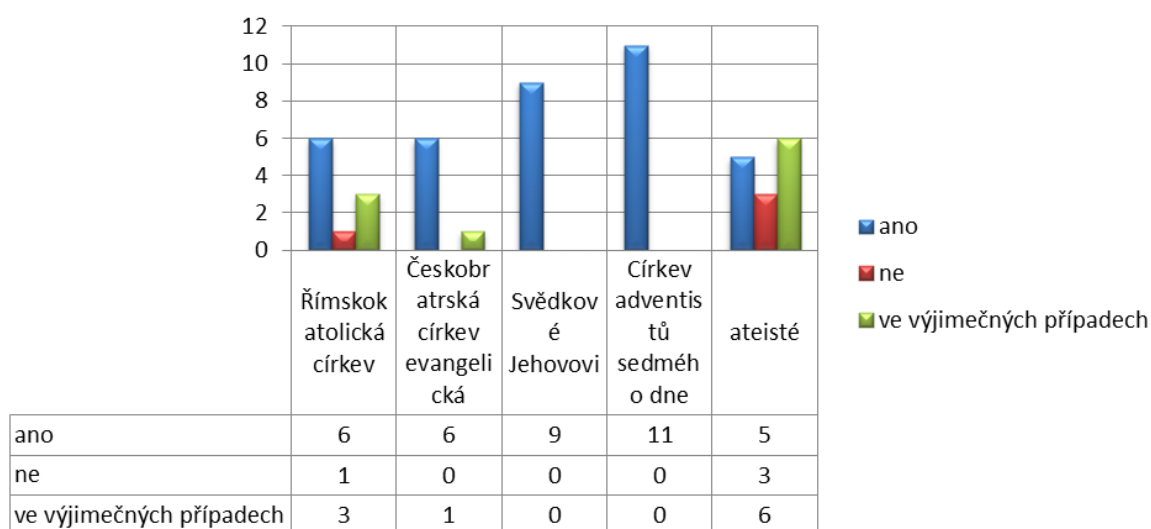
Odpovědi respondentů, zda má každý člověk právo na to, vzít si život

Graf č. 6 – Odpovědi respondentů na otázku č. 5

V další otázce, **otázce č. 6**, se respondentů ptám na to, zda by blízkému člověku byli schopni odpustit, kdyby spáchal sebevraždu. Na výběr zde mají stejně tak jako v předešlé otázce ze tří možných odpovědí: ANO, NE, VE VÝJIMEČNÝCH PŘÍPÁDECH. Podobně jako v předešlé otázce se také shoduje odpověď všech respondentů, kteří jsou členy církve, a to je zde odpověď ANO. Ateisté mají největší počet odpovědí VE VÝJIMEČNÝCH PŘÍPÁDECH.

Odpovědi respondentů, zda by odpustili blízkému člověku který spáchal sebevraždu

Graf č. 7 – Odpovědi respondentů na otázku č. 6

Otázka č. 7. V této otázce se dotazují, v jakém případě by respondenti pochopili člověka, který spáchal sebevraždu. Odpovědi mohou shrnout do tří základních, ve kterých se všechny skupiny respondentů bez ohledu na jejich vyznání shodli. Nejčtenější byla ve všech skupinách odpověď, že by pochopili člověka, který spáchal sebevraždu pouze v případě těžké nemoci, utrpení a bolesti. Další z nejčastějších odpovědí byla odpověď, „kdyby byl duševně nemocný“, dále také „kdyby byl v bezvýchodné životní situaci“ a nakonec zaznívaly odpovědi jako „pokaždé“ a „nikdy“. Za zmínění však stojí odpovědi i několika jedinců ze všech skupin, kteří odpovídali odlišně. Například odpovědi tří členů Římskokat. c. znějí takto: „*Pokud by mě přesvědčil o svém činu.*“, „*Nevím, snad jen v tom případě, že jeho dobrovolným odchodem ze světa by, dle jeho úsudku, pomohl někomu jinému nebo se obecně dosáhlo něčeho pozitivního.*“ Podobně také odpovídá další člen této církve a konkrétně poukazuje na události naší historie. „*Sebevražda jako výzva společnosti (Jan Palach, Budhističtí mniši v Nepálu).*“ U členů Českobrat. c. ev. stojí za zmínění snad jen tento příspěvek: „*Velmi miluji svoji rodinu a kdybych o všechny přišla, opravdu o všechny, tak bych spáchala sebevraždu. Tak bych pochopila i jiného člověka.*“ Jeden ze členů Svědků J. zase uvádí tuto odpověď: „*Jsmo nedokonalí, nemáme právo lidi soudit. Jedině Bůh zná okolnosti a bude odpouštět.*“ Jako další bych zmínila příspěvek člena C. advent. s. dne: „*V případě, že sebevrah podnikl všechny jemu dostupné možnosti, jak se dostat z problému, kvůli kterému chce spáchat sebevraždu.*“ Nakonec příspěvek jednoho z ateistů: „*Nemohu ani náhodou vědět. Co je pro někoho konec, druhý vítá.*“

8. otázka zjišťuje, zda respondenti znají ve svém okolí někoho, kdo se dobrovolně rozhodl ukončit svůj život. V této otázce je na výběr z odpovědí ANO a NE. Pokud respondent někoho takového zná, dávám zde také možnost připsat i pár vlastních slov. U této otázky mě překvapilo, že v každé skupině převažovala odpověď kladná nad zápornou. Tedy v každé skupině se našla většina či stejný počet lidí, kteří někoho, kdo spáchal sebevraždu, znali, než těch, kteří nikoliv. V příspěvcích, které někteří uváděli, jsem se pokoušela najít podobnost motivů k sebevraždě, avšak nepodařilo se mi. Je zde uváděno mnoho různých motivů přes zklamání v lásce, finanční problémy, nemoc, rodinné problémy, patologické jevy, jako je například gamblerství, až po sebevraždy bez příčiny. Stojí tedy i zde za zmínku několik příspěvků z každé skupiny respondentů, kteří někoho, kdo spáchal sebevražedný čin, znali. Členové Římskokat. c. uvedli mezi pěti příspěvky i tyto: „*Kamarád se chtěl na vojně zastřelit z důvodu nesnesitelné šikany nováčka roku 1963. Tato myšlenka ho stále pronásledovala a tak roku 1893 při poslechu rozhlasových večerních zpráv došlo k rozčilení, rozbití rádia, vyběhl z domu a oběsil se na prádelní šňůře.*“, „*Když mi bylo 10 let, našla jsem svého strýce na*

Štědrý den oběšeného ve stodole. Přesto, že je to již 55 let, nikdy jsem na to nezapomněla. Mám to stále před očima a to nejen na Štědrý den.“, *“Sebevražda bez příčiny. Jeden den přemluví svoji ženu, aby šla do divadla, druhý den se oběsí. Dodnes visí ve vzduchu otázka proč.*“ U Svědků J. bych ráda uvedla každý z jejich příspěvků: *„Jeden mladý muž asi 42 let, měl údajně finanční problémy, ale ty se daly řešit. Nesvěřil se rodičům, kdyby to udělal, oni by mu pomohli. Způsobil obrovskou bolest rodičům, potom manželce a malé dceři. Závislost na automatech, velké dluhy.*“, *„Strýc – (oběšením) deprese, strýc – (skočil pod vlak) deprese, manžel kamarádky (oběšení) gamblerství – zadluženost, deprese, můj klient – (skočil pod vlak) nešťastná láska, známý – gamblerství – zadluženost, nešťastná láska*“, *“Můj otec ve 42 letech – gambler – odmítal se léčit na psychiatrii (silně závislý). Již neunesl tíhu lži a dluhů (začarovaný kruh). Mě bylo tehdy 11 let.*“ Dále je tu také jediný z příspěvků, který poukazuje na víru, a to příspěvek od člena Českokat. c. ev. Respondent zde neuvádí konkrétní příklad, ale spíše jeho pohled na věc: *„Bývá to více mladých hochů, kteří si pletou zamilovanost se skutečnou láskou, když cit, přitažlivost, náklonost vyprchaly, dostanou se do stavu zoufalství a myslí si, že se problém vyřeší ukončením života. Chybí náboženská výchova, že smrtí končí pouze biologický život. To neviditelné v nás, duši, čeká Boží soud.*“ I C. advent. s. dne mi poskytla mnoho příspěvků týkajících se sebevražd v jejich blízkém okolí, a proto bych ráda zmínila alespoň tyto: *„Žena 60 let – nemocí upoutaná na vozík, žijící na statku spolu se synovou rodinou – 2 malé vnučky, snacha odjížděla za prací na poštu. Nikdo o jejím rozhodnutí nevěděl.*“, *„Ano, dotyčný byl nemocný a myslel si, že se ta nemoc nedá vyléčit.*“, *„Syn a otec (s odstupem 10 let ze stejných důvodů).*“ Ateisté podobně jako u většiny otázek, tak i u této uvádějí žádné či spíše stručné vyjádření. Zde tedy alespoň jeden ze tří krátkých příspěvků: *„Zbabělý čin slabého jedince, který neuměl řešit situaci.*“

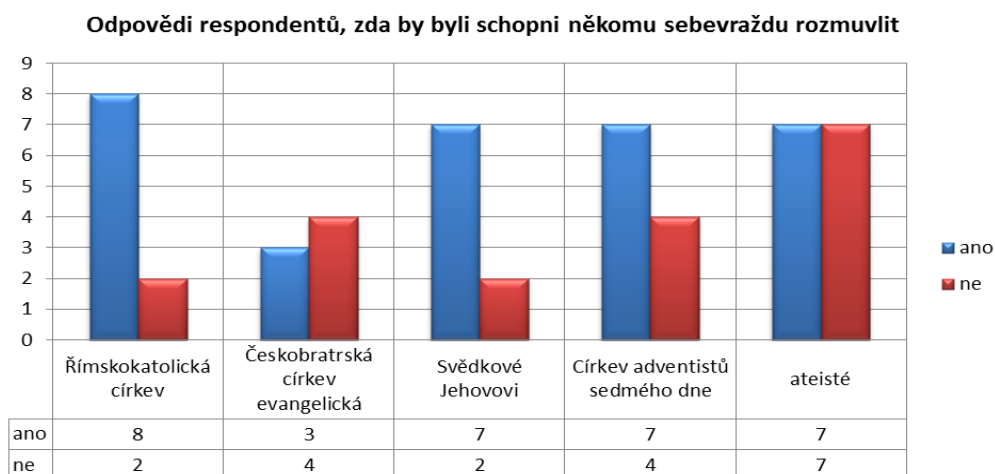

Graf č. 8 – Odpovědi respondentů na otázku č. 8

V **otázce č. 9** se dotazují, zdali by byli respondenti schopni někomu sebevraždu rozmluvit. Na výběr mají z odpovědí ANO a NE, avšak i u této otázky jsem odpovídajícím vzhledem k citlivosti tématu dala možnost připsání pár slov. Shromáždilo se mnoho příspěvků, a to především od těch, kteří na tuto otázku odpovídali kladně, což je převážná většina respondentů. Mnozí uvádí, že by vynaložili veškeré své úsilí pro záchranu života jedince, pokusili by se s ním řešit problémy, hledat smysl jeho života, ať už u blízkých či u Boha. Avšak najdou se i tací, kteří jsou toho názoru, že pokud se jedinec pro tento čin rozhodne, nikdo mu už nepomůže. Dále se také vyskytují odpovědi, že jedinec je ve stavu hluboké duševní deprese, tudíž i přes pomoc čin nakonec spáchá. S těmito tvrzeními se setkáváme často, avšak jedná se o dva z mýtů o sebevraždách (viz. Kapitola Mýty o sebevraždách, str. 4 a 6 – „*Když se někdo rozhodne, že spáchá sebevraždu, nikdo mu v tom nemůže zabránit*“, „*K sebevraždě dochází jen v okamžiku hluboké duševní deprese.*“) Jakožto u předešlých otázek, tak i zde uvádím několik příspěvků od respondentů, a to jak s kladnou, tak i zápornou odpovědí. Jedna z členek Římskokat. c. přispěla těmito slovy: „*Každý z nás by měl být povinen pokusit se tomu zabránit. Myšlenky na sebevraždu mohou postihnout kohokoliv z nás a také bychom byli rádi, kdyby nám někdo v tomto stavu pomohl – poradil nebo řekl vlídné slovo.*“ U členů Českobrat. c. ev. uvádím jak kladnou odpověď s náboženskou tematikou, „*Nevím, jestli bych rozmluvila, ale byla bych s tím člověkem a pokud by nebyl věřící, svědčila bych mu o Kristu a o naději pro každý život.*“ tak zápornou, pesimistickou odpověď, kde se vyskytuje jeden z výše uvedených mýtů: „*Většinou se sebevrah nikomu nesvěřuje, bývá to stav hluboké deprese. S takovým člověkem může hovořit odborník nebo kazatel a může se zdát, že rozhovor pomohl a pak se dostaví opět krize a člověk podlehne, nemá-li v sobě zodpovědnost k sobě ani k okolí ani k Bohu. Život je Boží dar a já jsem zodpovědná, co se svým životem udělám, k tomu dnešní lidi nikdo nevede. Počítačové hry a televizní programy vedou lidi ke hrubosti mezi sebou i vůči sobě.*“ Jedna záporně odpovídající členka Svědků J. se stručně podělila o nepříjemnou zkušenost, která se v jejím životě odehrála při pomoci jedinci: „*Pokud je k tomu už rozhodnutý, tak myslím, že rozmlouvat mu to nestačí. Měla jsem možnost pomáhat takovému člověku a osobní zájem a pomoc přispěla k řešení této situace.*“ Další dva členové stejné církve, jejíž příspěvky uvádím, odpovídali kladně s odkazem na víru v Boha: „*Pomocí Božího slova bych nešťastníka utěšovala, povzbudila a modlila se s ním k Bohu Jehovovi. To pomůže!!!*“, „*Pokud by chtěl mluvit, nejprve bych mu trpělivě naslouchal, pak projevil pochopení a lásku, zkusil bych mu pomoci slovně, ale i konkrétními věcmi. Snažil bych se mu předati to, co o životě vím a co stojí za to žít. Chodil bych za ním často a zval bych ho k sobě. Mluvil bych s ním o jeho původci – Jehovovi Bohu a o tom, co pro lidstvo chystá.*“ Respondenti z C. ad-

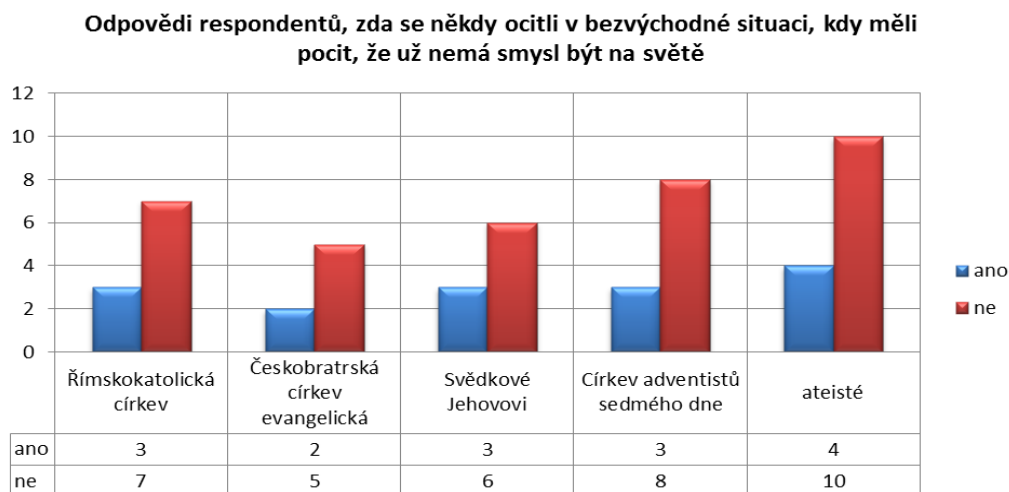
vent. s. dne byli také velice sdílní, a tak uvádím alespoň jeden z kladných příspěvků: „*Uděla bych pro to vše, co by bylo v mých silách. Snažila bych se s ním najít řešení nebo někoho požádat o pomoc. Snažila bych se mu ukázat, že je život nádherný a že se dá smysluplně prožít. Rozhodně by to bylo na tom člověku.*“ I u ateistů se našel jeden kladně odpovídající respondent se zajímavým příspěvkem: „*Možná je to tím, když je člověk vrba, lidé mu volají. Osvědčilo se mi rázné jednání.*“

Graf č. 9 – Odpovědi respondentů na otázku č. 9

10. otázka je citlivější než předchozí. Ptám se v ní totiž respondentů, zda se oni sami někdy ocitli v situaci, která podle nich byla natolik bezvýchodná, že měli pocit, že už nemá smysl být na světě. Na výběr mají z možností ANO a NE. V každé ze skupin respondentů převažovala záporná odpověď, avšak v každé se také našli tací, které myšlenka na ukončení života již někdy napadla. Dávám proto také prostor k vyjádření se, co je v tomto případě zastavilo, aby sebevražedný čin nespáchali. Odpovědi byly bez výjimky stejné, respondenty zastavila jejich víra v Boha, rodina či blízcí. I přes tyto shodné odpovědi bych ráda zveřejnila některé z příspěvků i u této otázky. Členka Římskokat. c. uvedla: „*Tím pocitem projde spousta lidí, ale ta bolest rodiny, blízkých, dětí, za to nestojí, aby si člověk vzal život.*“, Jedna ze členek Svědků J. uvádí dokonce celý tento příběh: „*Měla jsem dvě malé děti 8 a 4 roky a čekala jsem třetí dítě, ale potom jsem z neznámého důvodu potratila. Bylo to, jakoby moje další dítě umřelo a neměla jsem nikoho v rodině, kdo by mě citově podpořil. Zastavila mě láska k Bohu a k mým hodným dětem!*“ U Českoslovat. c. ev. bych uvedla alespoň tento krátký příspěvek: „*Zastavilo mě narození těžce nemocné vnučky, které není pomoci. Zastavilo mě pomáhat jí a být jí na blízku.*“ A jako poslední bych uvedla i jeden z příspěvků C. advent s. dne: „*Dokud jsem žila bez poznání Ježíše Krista, žila jsem bez pokoje v duši. Od doby, kdy jsem ho*

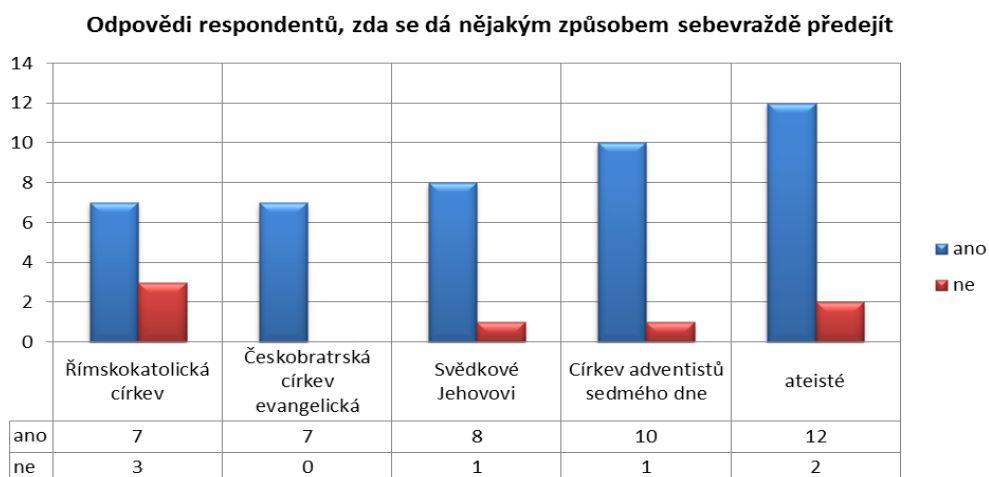
přijala, mám v něm jistotu a pokoj.“ Ateisté byli u této otázky velice struční a tak neuvádím ani jednu z odpovědí.

Graf č. 10 – Odpovědi respondentů na otázku č. 10

V **otázce č. 11** se respondentů dotazuji, zdali se dá podle nich sebevraždě nějakým způsobem předejít a pokud ano, tak jakým. Tedy i zde je na výběr z odpovědí ANO a NE, kde se všechny skupiny respondentů shodly převážně na kladné odpovědi. V této otázce jsem se setkala s mnoha různými názory respondentů na to, jakým způsobem lze sebevraždě předejít. Vyskytovaly se převážně odpovědi s odkazem na víru v Boha, na podporu rodiny, pomoc psychologa, lepší výchovu již od dětství a podobně. Člen Římskokat. c., který odpověděl záporně, také přispěl velice zajímavou poznámkou: *„Sebevražda může postihnout kohokoliv z nás a předejít se jí nedá, každý z nás má někdy pocit, jako když se mu hroutí svět, a tak našel východisko z tohoto stavu. Tito lidé, ale jako východisko zvolili sebevraždu.“* Svědkové J. se s námi podělili o mnoho svých názorů, a tak stojí za zmínku alespoň tyto tři s kladnou odpovědí: *„Zaměřit se na pozitivní věci, mít kolem sebe podobnou společnost a hledat a nalézt smysl života, nezaměřovat se jen na sebe, ale spíše na ochotu pomoci. V případě nemoci se nevyhýbat odborné pomoci a přiznat si, že mám psychické problémy.“*, *„Hodnotnou komunikací, dodržováním mravních a morálních měřítek (člověk se může vyhnout některým problémům), studiem Božího slova – přemýšlení o smyslu života a hodnotách.“*, *„Zajímat se o druhé, pravidelně s nimi komunikovat a zjistit, co je trápí. Nabídnout jim své přátelství a ukázat jim, že existuje Bůh, který se o nás zajímá.“* Za členy C. advent. s. dne bych uvedla tyto dvě odpovědi: *„U věřícího – modlitba. U nevěřícího – setkat se s člověkem, který je upřímně věřící a společně se modlit k Bohu. Každý člověk hledá porozumění a lásku. Pravá láska je Bůh“*, *„Myslím, že je důležitý odpovědný přístup k životu. Když přijdou problémy, řešit je včas s někým, komu se dá důvěřovat a společně hledat řešení nebo se obrátit na odborníka, který*

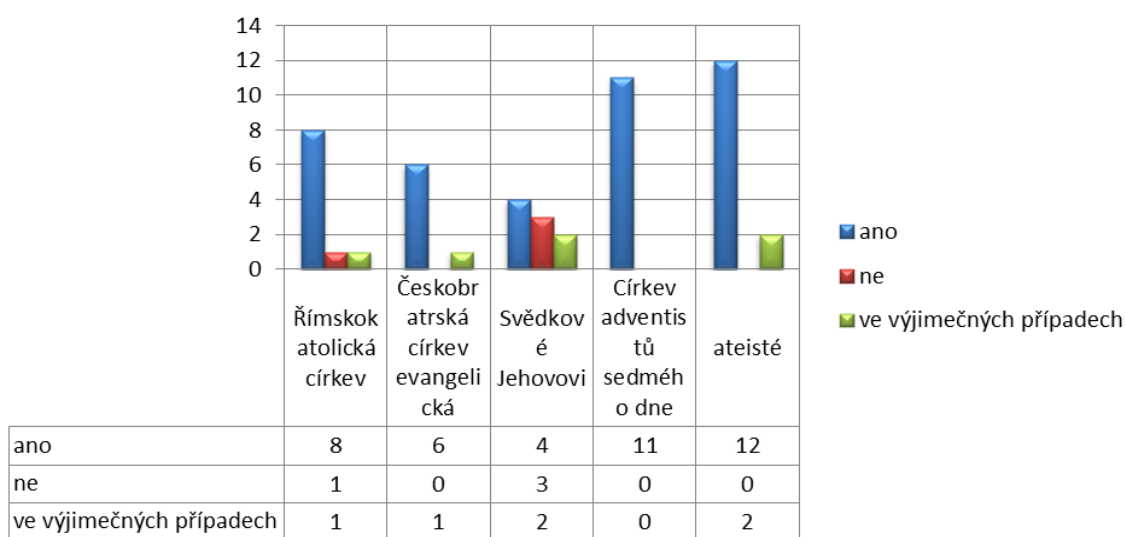
by pomohl.“ Ve skupině Českobrat. c. ev., kde jako v jediné odpovídali všichni respondenti kladně, bych zmínila také několik zajímavých příspěvků: „*Výchova dětí. Od malička je vést k zodpovědnosti, být jim dobrým vzorem, vyprávět si s nimi. Musí poznat, že je miluji více než seriál v televizi. Vést je k tomu, aby uznávaly autoritu, měly úctu k lidem i k ostatním dětem. Pak by nemohlo dojít k šikanování na školách.*“, „*Vědomím, že nejsem sama svá, ale jsem Bohem stvořená. Jsem před Bohem zodpovědná, co se svým životem udělám, snažit se žít Bo- hu ze cti a chvály. Ve svých přikázáních nám ukázal směr, jak se nám může život zdařit či na- opak. Hlas mého svědomí mi připomíná Boží vůli. Životní cestu si určuji svobodně sama svým rozhodnutím. Věřím, že při všech životních situacích Bůh stojí při mně a má mě rád.*“ Pří- spěvky ateistů byly stručné, avšak uvedu alespoň jeden, který se lišil od všech ostatních: „*Vý- hrou ve sportce, zjištěním chybné diagnózy.*“

Graf č. 11 – Odpovědi respondentů na otázku č. 11

12. otázkou zjišťuji, zda respondenti souhlasí s dárcovstvím orgánů. Na výběr mají z odpovědí ANO, NE a VE VÝJIMEČNÝCH PŘÍPADECH. Tuto otázku jsem v dotazníku uvedla především kvůli zjištění, jak členové různých církví na tuto možnost pomoci nahlíží. Po vyhodnocení mi vyšlo, že v každé skupině respondentů se našla většina, která s dárcovstvím orgánů souhlasí. Co mě zde překvapilo, byly odpovědi Svědků J., kteří, jak je známo, nesouhlasí s transfuzí krve, avšak proti dárcovství orgánů většinou nic nemají.

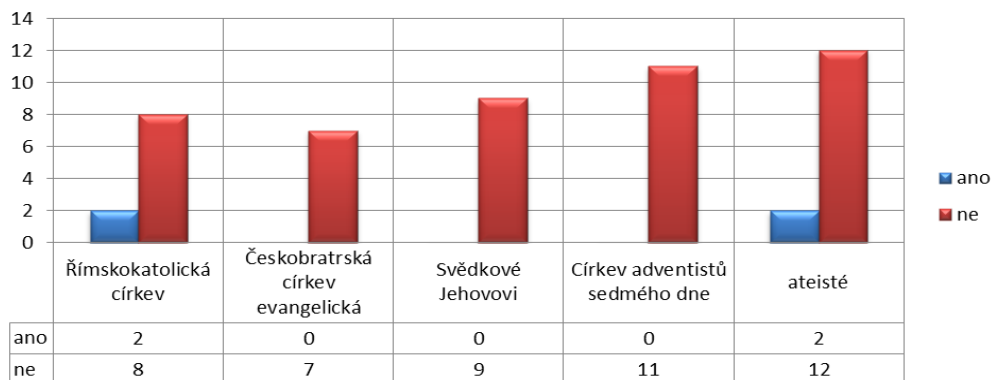
Odpovědi respondentů, zda souhlasí s dárcovstvím orgánů

Graf č. 12 – Odpovědi respondentů na otázku č. 12

Otázka č. 13, která navazuje na předešlou otázku, zjišťuje, zdali se respondenti domnívají, že orgány darované od člověka, který spáchal sebevraždu, působí nějakým způsobem na osobu, která jeho orgány přijme. Respondenti mají na výběr z odpovědí ANO a NE, ale je zde také možnost k jedné z těchto odpovědí připsat i pár vlastních slov. Tuto otázku jsem položila především proto, abych zjistila, jestli některá z církví je toho názoru, že orgány od sebevražděného jedince působí na člověka, který je přijme. Avšak ze všech skupin respondentů se našli pouze čtyři jedinci, kteří tohoto názoru byli. Pouze jeden z nich se k tomu vyjádřil blíže, a to člen Římskokat. c.: „*Ano, pokud se příjemce dozví o osudu dárce – psychika udělá své.*“ Jiný z členů této církve naopak uvedl: „*Myslím si, že je to v hlavě, orgány nic nezmění.*“ U jednoho ze členů Českobrat. c. ev. jsem se setkala s příspěvkem protiřečícím si jeho odpovědi: „*Možná srdce by mohlo ovlivnit příjemce, protože zlé myšlenky se snad rodí v srdci.*“ Stejně tak i u jednoho ze Svědků J.: „*Nevím, možná se vylučuje do krve nějaká látka, která může druhého ovlivnit, ale nikdy jsem tuto věc nezkoumala. Také se možná budou lišit orgány.*“ Jeden z C. advent. s. dne zase uvádí: „*Věřím, že na člověka vliv nemají. Člověk je ovládan myšlením, ne orgány.*“ Ateisté neuvedli žádný příspěvek.

Odpovědi respondentů, zda orgány darované od člověka, který spáchal sebevraždu, působí nějakým způsobem na osobu, která jeho orgány přijme

Graf č. 13 – Odpovědi respondentů na otázku č. 13

V **otázce č. 14** zjišťuji, co by respondenti vzkázali lidem, kteří se o sebevraždu pokouší. Myslím, že u této odpovědi se mnozí zamysleli nad svými odpověďmi, protože spousta z nich je velmi povzbuzujících. Zaznívá zde mnoho důvodů, kvůli kterým má podle respondentů smysl žít, plno rad, jak se vyrovnat s problémy, které jedince vedou k sebevraždě, ale také několik „typů na spokojený život“. Zde jsou například některé odpovědi členů Českobrt. c. ev.: „Že život je krásný a stojí za to žít s láskou, pokorou, vděčností, umět se radovat i z maličkostí, žít skromně a nechtít vše, co se mi líbí. Vyhýbat se špatným partám, to je začátek zla. Raději vyhledávat společenství bez alkoholu a drog.“, „Každý z nás je originál Bohem stvořený, zasazený do jeho stvoření, bez vás to nebude dokonalé a vaše místo nemůže obsadit nikdo jiný. Nevzdávejte to, Bůh vás miluje.“ Dále pak vzkazy Římskokat. c.: „Ať se podívají za sebe a zjistí, že jejich životy nejsou jenom o strastech, ale v životě je i plno krásných věcí. Rodina, láska...“, „Že všechno se dá vyřešit jiným způsobem a že smrt je zbytečná a nedůstojná. Život je velký dar a nikdo by se ho neměl vzdát.“, „Nezapomeňte, že nejste na světě sami. Vaše břímě ponesou za vás vaši bližní. Život je dar, i když někdy se zdá, že je to dar danajský.“ Mnoho Svědků J. ve svých vzkazech také nabízelo svoji pomoc: „Aby si za mnou přišli popovídat, věnoval bych jim drahocenný čas a osobní zájem.“, „Je tu někdo, kdo tě má rád. Život přináší také spoustu krásných věcí, život je dar – ale udělal bych to spíše osobně, vytrvale, s láskou a zájmem, ať se mi vyzpovídá.“ Ze vzkazů C. advent. s. dne bych uvedla tyto: „Aby tyto myšlenky vypustili z hlavy, život je dar a stojí za to ho žít. Problémy se dají vyřešit. Někdy vidíme jen samé mraky, ale až se rozplynou, opět vyjde sluníčko.“, „Že vše na světě se dá řešit a že existuje někdo (Pán Bůh), kdo má o každého zájem a miluje ho.“ U této otázky jako u jediné každý ze skupiny ateistů odpověděl a také vzkázal několik slov: „Vyřeší se to jen pro vás, je to zbabělé.“, „Vše se dá nějak řešit. Život si nedali, tak nemají právo si ho vzít.“, „Ne-

ní to řešení, vše jde vyřešit. Zkazí životy i dalším lidem, kteří ho mají rádi. Je to jen zbabělý únik od problémů.“

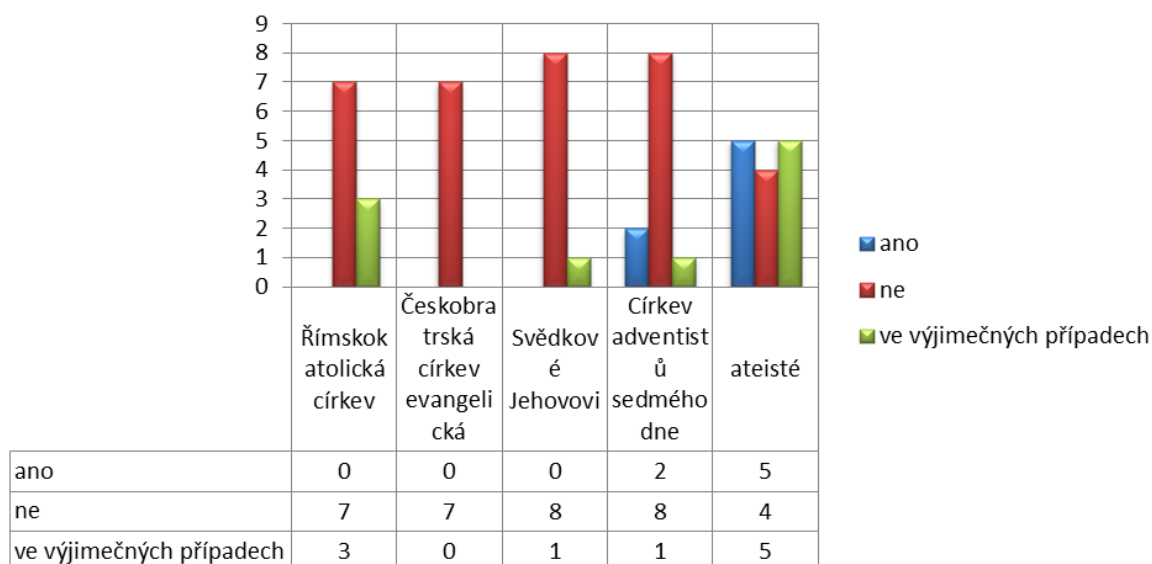
Poslední otázka, **otázka č. 15** je určena pouze pro členy církví a dotazují se v ní, jak jejich náboženství nahlíží na sebevraždu. Z odpovědí, které respondenti uvedli, lze vyvodit obecný závěr, že pro každou z církví je to hřích, avšak pohledy jedinců na tuto problematiku jsou různé. Uvádím tedy i u této otázky na závěr několik příspěvků od jednotlivých církví. Jeden z členů Českobrat. c. ev. píše: *„Je to selhání někdy zaviněné rodinou. Je to neúcta k Bohu, k svému okolí i k sobě samému. Neodsuzuji toho nešťastníka, je mi ho líto, že nepoznal Boží lásku a že si myslí, že uteče problémům. Je tomu naopak. Všichni se budeme zodpovídat před Božím soudem a ten nevěřící pozná svůj omyl.“* Jiný člen uvádí: *„Je to neúcta k našemu stvořiteli. On nás sem umístil za určitým úkolem. Být odpovědný za své činy patří k víře. Jsme tu pouze společenství poutníků na této zemi, proto máme svět i život vnímat s úctou a etikou.“* Členové Římskokat. c. se shodli ve stručných krátkých odpovědích na tomto: *„Pro věřícího člověka je sebevražda nepřijatelná, je to těžký hřích proti 5. přikázání – nezabiješ!“, „Věřící lidé si život nevezmou, protože je to hřích. Musejí si svůj kalich hořkosti vypít až do dna.“, „Život je dar od Boha, není naším vlastnictvím, nemám právo na rozhodnutí o tom, jak a kdy skončí. Je to hřích.“* Od Svědků J. bych uvedla tyto tři rozdílné příspěvky: *„Hřích proti Bohu. Na druhou stranu není neodpuštělný, soudcem je Bůh. My nemáme právo lidi soudit, protože nevidíme lidem do srdce a neznáme okolnosti.“, „Sebevražda je jistý druh vraždy (ale jak zabránit?). Odpovědi najdete v Bibli. 2 Mojžíšova 20:13, Matouš 15:19. Kdo má pravou víru v Boha, na sebevraždu nemyslí.“, „Pokud umřeme, ať už předčasně nebo v pokročilém věku přirozenou smrtí, dobrovolně nebo nedobrovolně, je smrt důsledkem naší nedokonalosti z důvodu zděděného hříchu. Proto je třeba se smířit a přiblížit k Bohu a uznat výkupní oběť jeho syna, našeho krále Ježíše Krista. Pak získáme to nejcennější, věčný život.“* A na závěr také několik příspěvků od členů C advent. s. dne: *„Ten, který život dal, jej časem i odjímá. A život se vrací k Bohu, který jej dal. Sebevražda je důsledek hříchů u člověka. Všichni jsme postiženi hříchem a nechápeme věci duchovní, a když, tak jen z části.“, „Mé náboženství se sebevraždou nesouhlasí. Život člověka je obrovským darem od Boha, který byl draze vykoupen smrtí Božího syna na kříži. Jedině Bůh život dává, jedině on ho má právo zase vzít.“, „Pán Bůh nám chce se vším pomoci. Všichni máme u něho velkou hodnotu. Umřel za všechny lidi na kříži. Tento život je dočasný. Věčný mají všichni ti, kteří věří v Ježíše Krista. I když zemřeme, jednou všechny věřící Bůh vzkřísí.“, „Myslím si, že Bůh posuzuje sebevrahy individuálně. Já osobně bych si nedovolil dělat soud, odsuzovat všechny sebevrahy a házet je do jednoho pytle.“*

8. 5 Ověření hypotéz

Hypotéza č. 1 - Ateistická část populace sebevraždy spíše toleruje, zatímco pro většinu členů jednotlivých církví je sebevražda zavrženíhodná.

Tato hypotéza souvisí s otázkou č. 5 a k jejímu posouzení nám poslouží graf č. 14, který rozděluje odpovědi respondentů na otázku, zdali má každý právo na to, vzít si život. Z grafu můžeme vyčíst, že pro všechny jednotlivé církve je opravdu sebevražda zavrženíhodná zatímco většina ateistů tento akt toleruje. Hypotéza č. 1 se tímto potvrzuje. Ateistická část populace sebevraždy spíše toleruje, zatímco pro většinu členů jednotlivých církví je sebevražda zavrženíhodná.

Odpovědi respondentů, zda má každý člověk právo na to, vzít si život

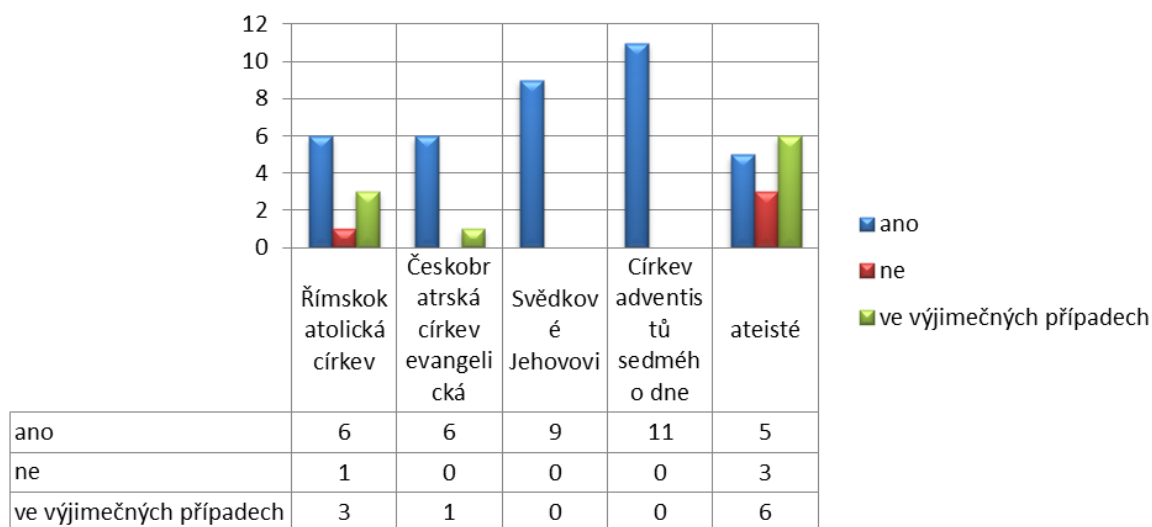

Graf č. 14 – Vyhodnocení hypotézy č. 1

Hypotéza č. 2 - Členové jednotlivých církví by sebevraždu odpustili, zatímco ateistická část populace nikoliv.

V grafu č. 15 můžeme vidět porovnání odpovědí podle víry respondentů na otázku č. 6, zdali by odpustili blízkému člověku sebevraždu. V každé skupině převažují kladné odpovědi respondentů. Hypotéza č. 2 se tímto potvrzuje pouze zčásti. Tedy ano, členové jednotlivých církví by z většiny sebevraždu odpustili, avšak převažující část ateistů také, nebo alespoň ve výjimečných případech. Pouze minimum respondentů by sebevraždu neodpustilo.

Odpovědi respondentů, zda by odpustili blízkému člověku který spáchal sebevraždu

Graf č. 15 – Vyhodnocení hypotézy č. 2

8. 6 Závěr předvýzkumu

Cílem předvýzkumu bylo zachytit zkušenosti, názory a postoje k problematice sebevražd nejen ateistů, ale také členů čtyř církví ve Vrchlabském regionu. V předvýzkumu bylo zjištěno mnoho zajímavých skutečností a v několika případech potvrzeno či vyvráceno několik mylných představ. V některých otázkách se věřící lidé spolu s ateisty shodovali, v jiných nikoliv.

S přihlédnutím k oběma hypotézám a současně tedy k otázkám č. 5 a č. 6 můžeme říci, že členové církví jsou toho názoru, že nikdo nemá právo na to, vzít si život. Zároveň však tento čin neodsuzují a vyjadřují mu pochopení a určitou toleranci. Většina ateistů naopak tvrdí, že každý má právo na to, vzít si život, avšak tento čin odsuzují a většina z nich by ho odpustila pouze ve výjimečných případech. V čem se naopak ateisté i věřící lidé shodují, je například otázka č. 11, kde obě skupiny tvrdí, že se dá sebevraždě nějakým způsobem předejít. Dále jsou zde také shodné odpovědi na poněkud citlivou otázku č. 10, kde zjišťujeme, že u každé skupiny respondentů, což mě velice překvapilo, se najde většina, která se již někdy ocitla v situaci, která podle nich byla natolik bezvýchodná, že měli pocit, že už nemá smysl být na světě.

Mým záměrem především bylo poskytnout možnost dozvědět se, prostřednictvím dotazníku, více o rozdílném pohledu ateistů a různých církví na tuto problematiku a zároveň zmapovat terén pro budoucí výzkum a zjistit relevantnost určitých otázek a možnost využití

vhodných sociologických teoretických konceptů k jejich zkoumání. Ověřila jsem si, zda respondenti budou ochotni odpovídat na takto citlivé téma a o jejich postojích k němu. Jelikož jsem byla velice překvapena otevřeností mnoha respondentů, rozhodla jsem se tento loňský výzkum mé absolventské práce nazvat předvýzkumem a rozšířit ho v mé bakalářské práci formou kvalitativního rozhovoru.

9. Realizace výzkumu

9.1 Cíl výzkumu, metodika šetření a způsob sběru dat

Cílem výzkumu je navázat na výše uvedený předvýzkum z minulého roku a blíže zmapovat rozdílné postoje ateistů a členů jednotlivých církví vrchlabského regionu k sebevraždám. Vzhledem k tomu, že navazuji na kvalitativní výzkum, který byl prováděn formou dotazníku a mým cílem je tento pohled rozšířit jako metodiku šetření, jsem si zvolila kvalitativní výzkum formou polostrukturovaného rozhovoru (Příloha č. 2), který je jedním z typů hloubkového rozhovoru a vychází z předem připraveného seznamu témat a otázek. Pro záznam rozhovoru jsem si, pro přesnost následného zpracování odpovědí, zvolila audio nahrávání na diktafon. V rozhovoru jsem vycházela převážně z otevřených, ale i několika uzavřených otázek. Vzhledem k citlivosti tématu byl rozhovor velmi obtížný a bylo zapotřebí postupovat dle určitých etických zásad. Respondentům jsem proto dávala dostatek prostoru a času na odpověď, ale také možnost na nepříjemné otázky neodpovídat.

Rozhovor je sestaven tak, že jsem se na jeho začátku respondentovi představila a vysvětlila cíl a účel studie. Dále jsem respondenta seznámila se způsobem zaznamenávání odpovědí, ujistila ho o naprosté anonymitě a následně požádala o povolení k nahrávání rozhovoru. Ve fázi tzv. „rozehřátí“ jsem především budovala vzájemný vztah mezi mnou a respondentem, a to například otázkami o prostředí, kde se rozhovor odehrává. Poté jsem mohla začít hlavní rozhovor, který jsem ke konci směřovala do neformální roviny, aby se lépe ukončoval. Rozhovor je sestaven ze dvou částí, kde první obsahuje osobní údaje respondentů jako je iniciály, pohlaví, věk, název církve a dobu působení v ní a z vlastního rozhovoru o patnácti hlavních otázkách.

V rozhovoru mi šlo především o hlubší zmapování postojů ateistů a členů jednotlivých církví k sebevraždám a o rozšíření závěrů vzešlých v minulém roce. V rozhovoru jsem se proto zaměřila jak na širší rozbor některých odpovědí uváděných v loňském dotazníku, tak na celkové rozšíření tématu a některých otázek.

Hlavním cílem kvalitativního výzkumu je tedy zodpovězení otázky: Jaké jsou postoje ateistů a členů jednotlivých církví vrchlabského regionu k sebevraždám?

Data jsem sbírala zpočátku za pomoci představitelů jednotlivých církví, které už jsem ohledně předvýzkumu dříve kontaktovala. Tito představitelé mi zprostředkovali vždy tři telefonní kontakty na osoby, které v loňském roce vyplňovaly dotazníky pro předvýzkum, a které byly ochotny, mi poskytnou také rozhovor. Osoby jsem následně telefonicky kontaktovala a sjednala si schůzku v jim příjemném prostředí (převážně v místě jejich bydliště). Ateisty jsem si vybrala za pomoci náhodného výběru, který byl sestaven z osob bydlících v okolí mého bydliště. Při sestavování výzkumného souboru jsem se setkala s jediným problémem, a to tím, že členové Svědků J. nebyli ochotni odpovídat na otázky z hlediska jejich audio nahrávání. Po nějaké době se mi však podařilo sestavit i tuto výzkumnou skupinu a to převážně za pomoci jednoho člena této církve, který byl ochoten mi zprostředkovat kontakt na své přátele, kteří s audionahrávkou rozhovoru souhlasili.

Tímto způsobem jsem uskutečnila během dvou měsíců 15 rozhovorů. Z každé skupiny jsem tedy hovořila se třemi respondenty. Co se pohlaví a věkového zastoupení týče, rozhovory jsem uskutečnila s 8 ženami a 7 muži. Ve věkové kategorii do 25 let 2 respondenti, pouze 1 respondent ve věku 26 – 40 let, 9 respondentů ve věku 41 – 60 let a 3 dotazovaní respondenti ve věku 61 a více let. Oproti dotazníku jsem se v rozhovoru věřících respondentů ptala také na jejich dobu členství v církvi. Tuto kategorii jsem při vyhodnocování rozhovorů pro jednodušší grafické zpracování rozdělila do čtyř skupin – členství v církvi < 21 let – 3 respondenti, 21 – 30 let – 5 respondentů, 31 < let – 1 respondent, členové od narození – 3 respondenti

9. 2 Výzkumné otázky

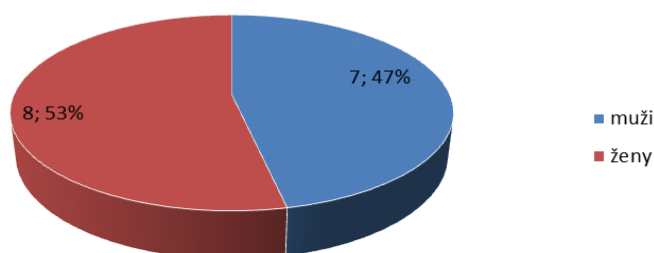
K dosažení výzkumného cíle jsem si stanovila tři okruhy, které obsahují celkem patnáct základních výzkumných otázek. Některé z nich jsou doplněny stručnými podotázkami. Otázky jsem sestavovala převážně na základě možného rozšíření otázek z předvýzkumu a na základě odpovědí respondentů na ně. Dále jsem volila takové otázky, které by mohly rozšířit závěry zkoumání vzešlé v minulém roce. Tematické okruhy otázek polostrukturovaného rozhovoru obsahuje Příloha č. 2.

9. 3 Charakteristika zkoumané skupiny

Vzhledem k návaznosti na předvýzkum jsem si vybrala z každé zastoupené skupiny vždy 3 respondenty, kteří v loňském roce vyplňovali mnou rozdané dotazníky. Jedná se tedy o členy církví (Českokatolickou církev evangelickou, Římskokatolickou církev, Svědky Jehovo-

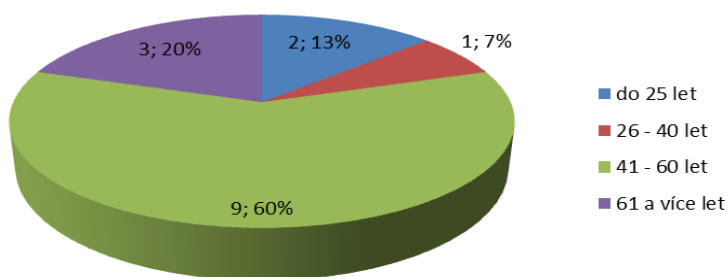
vy a Církev adventistů sedmého dne) a o ateistickou část obyvatel Vrchlabského regionu. Výzkumnou skupinu složenou z mužů i žen jsem, stejně tak jako v předešlém výzkumu, zařadila do čtyř možných věkových kategorií - do 25 let, 26 – 40 let, 41 – 60 let, 61 a více let. Dále jsem také zjišťovala dobu členství věřících respondentů v církvi. Tuto kategorii jsem při vyhodnocování rozhovorů pro jednodušší grafické zpracování rozdělila do čtyř skupin – členství v církvi < 21 let, 21 – 30 let, 31 < let, členové od narození.

Poměr mužů a žen ve zkoumané skupině

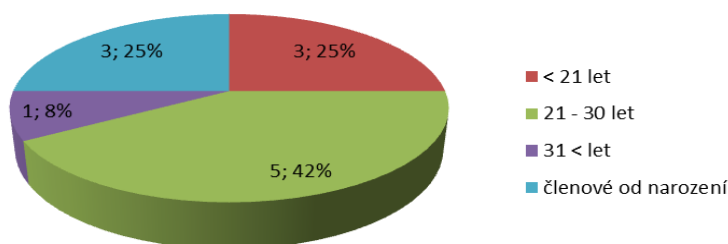
Graf č. 16 – Poměr mužů a žen ve zkoumané skupině

Věkové zastoupení respondentů

Graf č. 17 – Věkové zastoupení respondentů

Doba členství v církvi věřících respondentů

Graf č. 19 – Doba členství v církvi věřících respondentů

9. 4 Analýza výzkumu

Získané audio nahrávky rozhovorů jsem si, pro jednodušší vyhodnocování, přepsala do počítače a poté vytiskla. Vytisknuté rozhovory jsem si poté rozdělila podle druhů církve respondentů, jejímž je členem a vyhodnotila jednotlivé odpovědi. Vzhledem k tomu, že v rozhovoru byly použity převážně otevřené otázky, rozhodla jsem se pro slovní vyhodnocení dat, kde ke každé z otázek uvádím alespoň některé z odpovědí, které dle mého mínění stojí za zmínění. Veškeré odpovědi respondentů uvádím v příloze č. 3. Stejně tak jako u předvýzkumu, i zde se odpovědi respondentů v některých případech rozcházejí a v jiných naopak shodovaly bez ohledu na to, jaké církve byl respondent členem.

V otázce č. 1 jsem se respondentů v rozhovoru ptala, jaký je jejich pohled na sebevraždu. V odpovědích jsem se setkala s mnoha rozsáhlými odpověďmi na tuto problematiku. Například jedna ze členek Českobrat. c. ev. uvádí: „*Sebevražda je v podstatě čin nebo jednání, kdy to skončí dramaticky u člověka proto, že nenašel v životě skutečnou pravdu o tom, jak to na světě doopravdy je, protože jelikož jsem věřící, tak vidím vlastně tu část, co vidím, tu realitu, co žiju, ale věřím také na ten duchovní stav věcí. Proto si myslím, že takhle dopadnou ti lidé, kteří jednak nepoznali tu skutečnou pravdu o tom, jak to na světě je a v podstatě na základě té reality neunesou nějakou tragédii, životní styl nebo svoji vlastní povahu, národu a mají touhu ukončit život, protože pro ně nemá smysl a nenajdou sílu ho vést dál. Já si myslím, že nevěřící lidé k tomu mají blíž, protože právě vidí svět jenom tím, co vidí, co si mohou osahat a vlastně nedokážou pochopit, co se odehrává v té duchovní oblasti třeba v jejich životě.*“ Člen Římskokat. c. odpovídal: „*No, je to obrovsky problematický, protože shodou okolností jsem se v posledních dnech shledal s vysvětlením, že pomýšlení na sebevraždu může mít i počinek v nemoci štítné žlázy, kdy člověk přestává být pánem svého já, takže to zase, řekl bych, ospravedlňuje toho člověka jako takového, protože už není pánem svého já, i když to byl třeba*

jen pokus nedokonanej, ale existuje ta možnosť, to mňa prekvapilo.“ Odpovědi Svědků J. byly velice podobné a shodovali se v tom, že čin spáchání sebevraždy chápou a v bezvýchodných případech tuto možnost připouštějí. *„Pokud je člověk v tak bezvýchodný situaci, že už ho nic jiného nenapadá, tak to chápou, ale jako demonstraci něčeho, a potom zbytečnou smrt, protože třeba chtěl v tu chvíli zachránit, jak demonstroval, tak to se mi nelíbí.*“ Oproti tomu jeden z členů C. advent. s. dne odpovídal: *„No tak my jsme si život nedali, život je darem od pána-boha a my nemáme opravdu právo si ho vzít, protože každý tady má nějaký úkol a ten úkol musí splnit a má na to vyhrazený čas.*“ Ateisté se k této otázce vyjadřovali vždy pouze jednou větou. *„Myslím si, že je to blbost, protože je určitě i jiný řešení.*“

Otázka č. 2 zjišťovala respondentovi názory na to, proč je v dnešní době tolik sebevražd. Ve dvou podotázkách jsem se dále také dotazovala, zda sebevraždy stoupají či klesají, a z jakého důvodu tomu tak je. Většina respondentů se shodlo v tom názoru, že sebevraždy v současnosti stoupají a to z hlediska problémů spojených s dnešní dobou jako je například nezaměstnanost, finanční problémy, slabší rodinné vazby, partnerské problémy. Pouze jediný respondent byl názoru, že sebevraždy v dnešní době klesají a to členka Českobrat. c. ev., která na kladené otázky odpovídala takto: *„Protože lidem chybí Kristus a víra. a) Nevím jak teďka, mám pocit, že teď klesají. b) Spoustu lidí se možná cítí líp zabezpečeno. Na druhou stranu je pravda, že zas ty vztahový propasti mezi lidmi se dost prohlubují, takže tam není žádná přímá úměra mezi hmotnými statky a spokojeností v životě a mám z toho takový pocit, že ti lidé si snaží hledat, když ne Krista, tak jiná náboženství a nějaké takové duchovní směry.*“ Dále se také našel jediný respondent, který byl toho názoru, že počet sebevražd v současné době stagnuje a to členka Římskokat. c. která odpovídala: *„Protože lidi nemají k sobě nikoho blízkýho, kdo by je vyslechnul. Jsme taková společnost, která je hodně zaměřená na individualitu a člověk je uzpůsobenější k tomu, aby žil ve skupině, aby v té skupině našel podporu v těch těžkých chvílích, a když je sám, tak prostě není nikdo, kdo by mu pomohl a řekl, nedělej to, a ani nemá pro koho žít, takže má pocit, že je za svůj život sám zodpovědný a může s ním sám nakládat, takže je to pro něj řešení. a) Já si myslím, že teď se to trochu, jakoby, zkonsolidovalo. Bylo jich méně, možná se o nich i méně mluvilo, potom bylo takový velký boom, kdy se hlásila pomalu každá sebevražda a teďko je to, jakoby, že ten počet stagnuje. b) No, protože jsme byli zvyklí žít v nějakých mantinelech, sice v strašně úzkých, ale na jednu stranu nám to vyhovovalo. Jakmile jsme dostali jakoby do ruky zodpovědnost za svůj život, tak některý lidi se s tím nedokázali jakoby srovnat.*“ Ateisté se opět vyjadřovali krátkými a spontánními odpověďmi bez dlouhého zamýšlení: *„Protože jsou lidé hloupí a nevidí to, co by vidět mohli. a) Stoupají. b) Protože lidi v dnešní době jsou zoufalí, ať z finanční stránky či prostě jakýkoliv vztahový a*

nevidí jiný východisko v té době nebo v té situaci a myslí si, že sebevražda to vyřeší, což si myslím, že pravda není, ale to je jejich názor, teda spíš byl.“ Zajímavou jsem shledala také odpověď jedné členky C. advent. s. dne: „2) Protože lidi odpadli od pánaboha, nemají před sebou žádnou budoucnost, protože nevědí, co je v písmu napsaný. Kdyby věděli, tak by věděli, že tohle se všechno musí dít. a) No já myslím, že stoupají. b) Protože lidi nemají zaměstnání, rozpadají se rodiny. Děti vyrůstají většinou na ulici, když mají zaměstnaný rodiče a nemají ty babičky ochotný se postarat a nemají před sebou budoucnost. My žijeme v poslední době a to se projevuje na všem. Vidíte, že šťastný nejsou ani ty bohatý ani teda ty chudý. My jsme tady žili docela v takový společnosti dřív, že nebyly rozdíly mezi lidmi, jestli je někdo chudej, bohatěj, to byli všichni tak nastejno, a teď se ty nůžky rozevírají. Ted' je málo hodně bohatých, ale hodně chudej. Nikdo dřív nebyl bez práce, nikdo nebyl bez bydlení...“

Otázka č. 3 rozvíjí otázku č. 11 v předvýzkumu – „Dá se podle Vás nějakým způsobem sebevraždě předejít? Pokud ano uveďte jakým.“ Zde ale zjišťuje názor respondentů, zdali by měla být nějaká preventivní opatření pro sebevrahy nebo je to otázka pouze konkrétní osoby jak se svým životem naloží. K otázce jsem také zařadila tři podotázky, zda respondent nějaké preventivní opatření zdá, pokud ano, tak zdali je dle něho dostačující, a jaké preventivní opatření by navrhoval on sám. Odpovědi na tyto otázky byly velice rozličné a ne vždy respondenti přímo odpovídali, na co jsem se jich dotazovala. Z většiny se ale respondenti shodli na tom, že sebevražda je otázkou pouze té konkrétní osoby a je pouze na ní jak se svým životem naloží. Mnohdy jsem se ale také přímé odpovědi vůbec nedočkala. Jeden z členů Českobrat. c. ev. odpovídal: „*Já si teda nedovedu představit nějaký preventivní opatření pro sebevrahy, to prostě naprosto je pro mě nepředstavitelné, protože to je otázka každého jednotlivého člověka, jak naloží se svým životem a prostě tomu se nedá nějak předejít, to je rozhodnutí každého člověka jak naloží se svým životem, má tu svobodnou volbu.*“ Jeden z členů Římskokat. c. uvedl: „*Já nevím, jaká by mohla být preventivní opatření pro sebevrahy, když kdo je potenciální sebevrah? Jak se to dá zjistit? Když nevím, pro koho bych mohl co udělat, tak si myslím, že je to otázka pouze té konkrétní osoby.*“ U této otázky i jeden z ateistů uvedl zajímavou odpověď: „*No pokud je osoba psychicky labilní, tak asi nikdo nezabrání tomu, aby se zabila, a myslím si, že i kdybych udělala nějaký sezení, tak prostě ten názor v té hlavě přetrvává a nikdo ho nepřesvědčí k tomu, aby tu sebevraždu nakonec nespáchal, takže si myslím, že prostě je to jenom v hlavě té osoby, která to buď chce udělat anebo nechce.*“ Člen Svědků J. odpovídal: „*Myslím si, že je to tak nějak na půl. Konkrétní věc, nějaká prevence k tomu, je určitě dobrá, aby lidi věděli, co je může v psychické rovině popadnout vůbec, aby věděli, že to existuje vůbec.*“ Zajímavé byly také příspěvky dvou členů C. advent. s. dne: „*Já si myslím, že by*

se mělo preventivně chovat ke všem lidem tak, aby se do té situace vůbec nedostali. “, „Jaký preventivní opatření? Když lidi budou mít zaměstnání, budou mít zajištěný bydlení, tak už je, dá se říct, vyhráno. “ Co se jednotlivých podotázek týče, lidé viděli jako preventivní opatření psychiatry, psychology, psychiatrické léčebny, telefonní krizové linky, ale také přístup okolí k potencionálnímu sebevrahovi, víru či volnočasové aktivity. Někteří respondenti ale také nevěděli, co si pod preventivním opatřením mají vůbec představit. I zde uvádím některé z odpovědí. Člen Českobrat. c. ev. odpovídal: *„Já si myslím, že maximálně psychiatrické léčebny, kde teda někdo, kdo se pokusil o takový čin, se na něho zaměří v tom smyslu, že má nějaké psychoterapie, je v péči psychologa, psychiatra, mnohdy si myslím, že navštěvují i faráři tato zařízení, tak jediné tam bych tu prevenci nějak spatřovala u lidí, kteří se o to už jednou nebo vícekrát pokusili, ale u normálního člověka si nedokážu představit tu prevenci, jak by probíhala třeba. “* Respondent Římskokat. c. zmínil: *„Já bych to nenazval preventivní opatření zaměřená pro sebevrahy, protože bych nespecifikoval nějaký lidi, že jsou sebevrahy. Spíš si myslím, že by se ta společnost měla chovat ke všem lidem nějakým patřičným, minimálně důstojným způsobem. Když se člověk dostane do situace nějaký nouze nebo stresu, který by ho dovedl k sebevraždě, tak si myslím, že si neuvědomuje v tu chvíli, co je sebevražda. Takže to je prevence nějaká. “* Zde stojí za zmínku také dvě různé odpovědi ateistů: *„No, já jsem se teda ve svém okolí s ničím takovým nesetkal. “, „Tak určitě by kolem těch lidí, který chtějí tu sebevraždu spáchat, by měli být pozitivní lidi, kteří mu ukážou, že cesta je i jiná, ale záleží na tom člověku, jestli to přijme, nebo jestli si řekne, že je to jeho konec a na zdar. “* Také od členů Svědků J. uvádím dvě zajímavé odpovědi: *„Neznám. Například svědkové Jehovovi o sobě neprohláší, že jejich cílem je zabránit sebevraždám, ale myslím si, že právě to poznání bible, který šíříme, tomu může zabránit někdy. “, „No pokud můžu říct za sebe, tak já jsem nad tím nějak moc nepřemýšlel, ale prevence pro mě je třeba mít nějakého koníčka, začít být nebo já nevím, jak bych to vysvětlil. Je to dost abstraktivní věc to vysvětlovat, ale stejně prostě člověk má takovou vizi, aby ho nějaký takový ty deprimující věci právě nedeptaly. “* Dva respondenti ze skupiny členů C. advent. s. dne odpovídali: *„Víte, dneska lidi všeobecně trpí nedostatkem lásky a kolikrát stačí, že když se někdo k té sebevraždě odhodlá, takže odborník nebo někdo s tím člověkem začne komunikovat, naváže nějak s tím člověkem vztah a podaří se i předejít téměř věcem. Znáám lidi, kteří chodí do věznice, což tam jsou i brutální věci, ale když ty lidi poznají, že je někdo na světě, kdo jim podá pomocnou ruku, že je neodsuzuje, že je třeba má rád, tak ty lidi potom začnou úplně jinak přemýšlet. “, „Jaký preventivní opatření? Jen víra vám dává nějakou naději, jinak jako ten režim asi ne. “* Odpovědi respondentů na podotázku, zda jsou preventivní opatření dostačující, se lišily. Někteří odpovídali ano, jiní ne

a od některých jsem ani na tuto otázku přímou odpověď nedostala. Jedna z odpovědí člena Českobrat. c. ev. zněla: „*Myslím si, že ten Kristus je natolik síla a ta křesťanská zvěst, že to pro člověka, pokud to vezme vážně, je dostačující, ale v dnešní době je ten řád trochu jiný. Ta morálka se taky zakládá leckdy na něčem jiném, takže když to někdo vymyslí, tak mu za to dáme Nobelovu cenu.*“ Respondent Římskokat. c. uvedl: „*Protože jsem od toho hodně vzdálený, nepřemejšlel jsem nad tím, ani jsem se do takových situací nedostal, ani se nesetkávám, protože v mém okolí nejsou tací lidé. Takový nějaký místo, kam by se mohl člověk, kterej nemá nikoho blízkýho, o kterýho se může opřít, to je myslím to nejdůležitější, tak pokud nějaký místo takový je, kde mu může alespoň někdo poradit nebo podržet ho slovem, tak to je určitě dobrý no. Když to ten dotyčný bude vědět a bude se tam chtít dostavit, zavolat, tak je to určitě dobrý.*“ Za uvedení také stojí dvě poněkud odlišné odpovědi ateistů na tuto otázku: „*To musej posoudit nějaký ústavy procentuálně, kolik těch sebevražd bylo a kolik jich je teď.*“, „*Otázka je, jestli jsou nějaká preventivní opatření, protože v dnešní době člověk nikdy neví a jak říkám, prostě pokud je to v hlavě, tak to tam prostě je a nikdo tomu nezabrání.*“ Od členů C. advent. s. dne bych uvedla pouze jednu odpověď: „*Myslím si to z toho důvodu, protože dneska rodiny nefungují, rodiny se rozpadají, je spousta samoživitelů, které třeba nevidí do toho, není vůbec jednoduchý ty děti vychovávat a nevidí nějaký cíl a potom teda se odhodlávají, k čemu se odhodlávají, protože jsou v zoufalé beznaději.*“ Další podotázkou se respondentů ptám, jaké by oni navrhovali preventivní opatření. Dotazovaní nejčastěji odpovídali, že preventivní opatření by se dále dalo spatřovat zejména v rozšíření víry, dále ale také v preventivním opatření pro děti na ZŠ aplikované pedagogy, v rozsáhlejší síti psychiatrických léčeben, psychologů, psychiatrů, v sociálních jistotách či ve větší medializaci organizací poskytujících pomoc. Zde je odpověď člena Českobrat. c. ev.: „*Kdyby záleželo na mně, tak bych určitě právě, kromě těch psychologů a psychiatrů, do těchto zařízení nechala přístup nějakým duchovním. Určitě ne zas jen tak nějakým lidem, kteří se považují za křesťany, ale už lidem kteří vědí, o čem mluví a mají tu pravdu, znají, jak to je a umí to podat, aby to pro člověka bylo stravitelný, srozumitelný. Třeba tohle bych viděla, nebylo by to určitě na škodu a někdo by si v tom mohl nalézt to, co třeba potřebuje slyšet.*“ Jeden z členů Římskokat. c. spatřuje jinou možnost preventivního opatření: „*No, třeba na úseku tý školy by to asi možný bylo, ale je to úžasně náročný na toho pedagoga, aby vycejtil, že to je potřeba, a pak to nějak aplikoval.*“ Z ateistů odpovídal každý odlišně a za zveřejnění stojí všechny tři příspěvky: „*No, nějak, aby se ty organizace nebo ty lidi zviditelnil, aby se to dalo víc do médií, aby ty lidi v nesnázích se potom s nima mohli snadněji a rychleji zkontaktovat, když už k něčemu takovému dojde a někdo má takové myšlenky, tak aby někde nemusel dlouho tápat a hnedka tu*

danou organizaci nebo toho člověka mohl zkontaktovat. “ „No, asi žádnéj bych nenavrhol, protože člověk, kterej chce spáchat sebevraždu je nemocnej a podle mě by se měl jít léčit. “ „Tak pokud by to byl typ člověka, který prostě si nechá říct, tak bych asi doporučovala nějaký psychology, psychiatry, prostě tyhle lidi, který jim pomůžou a pokud jim to rozmluví, fajn. Vždycky musí být nějaký člověk, který si prostě s tím člověkem dotyčným, který chce spáchat tu sebevraždu, nějakým způsobem promluví prostě. Akorát v dnešní době lidé, kteří vypadají normálně, třeba na první pohled, tak do nich nikdo neřekne, že chtějí spáchat sebevraždu, tak třeba takoví jsou. V dnešní době je to takový těžko odhadnutelný, jestli ten člověk na to má nebo nemá, nebo prostě nějaký to opatření, nevím prostě, je to takový, že člověk neví do poslední chvíle. “ Jeden z členů Svedků J. uvádí také odpověď odkazující na víru: „Protože jsem věřící, tak já bych to viděl, že lidi, kteří nejsou v určitém slovasmyslu věřící, tak by se o to měli alespoň trochu zajímat. Myslím si, že vztah k člověku je určité výborná věc, ale ta nadstavba toho, že člověk se začíná zajímat o Boha je, myslím si, ještě větší. V tom bych tu prevenci viděl. “ Podobná odpověď zazněla také od jednoho člena C. advent. s. dne: „Já nevím. Já bych vyučovala náboženství, ale velice jako nenutit. Jenom jako možnost, ale už v nejtěplejším věku, protože ty děti, potom už na střední škole, jsou takový zkažené. Kdežto ty dětičky malý to přijímají dobře, protože se před nikým nestydí. To ti teenagery se začínají mezi sebou stydět, že jo „ ty seš blbej, ty věříš “ a tohleto. Je to těžký. “

V otázce č. 4, která navazuje na otázku č. 5 předvýzkumu – „Jste toho názoru, že každý člověk má právo na to vzít si život?“ se ptám, v jaké konkrétním případě má dle respondentů člověk právo na to vzít si život a v jakém nikoliv. Odpovědi respondentů se v mnoha směrech rozcházely. U skupiny členů Českobrat. c. ev. zaznívaly odpovědi jako: „...myslím, že právo na to, vzít si život nemá nikdo, protože vlastně můj názor z pohledu toho, že jsem věřící je, že nikdo nemáme právo na to vzít si život, protože Bůh nám ho dal a to, kdy se ten život ukončí, není v našich rukou a nemělo by v našich rukou být. Ten náš život tady má nějaký smysl, každého člověka stvořil pánbůh a myslím si, že do každého vložil něco, co vlastně ten člověk za ten život má najít, ten jeho život má mít nějaký záměr a to místo tady v životě... “ „No, to je strašně individuální a každý život je originální. Tak se dostane každý taky do úplně zvláštní situace... “ „Na to nenalézám odpověď. Možná má právo, kdyby se obětoval za druhého. Nevím teda, jestli se to pak dá považovat jako sebevražda, to je taky otázka. “ Pouze odpovědi skupiny členů Římskokat. c. se shodovali v tom názoru, že nikdo nemá v žádném případě právo na to, vzít si život: „Já si myslím, že na to právo nemá, protože život je dar. “ „No, z hlediska mé víry v žádném. Nedokážu si představit, kdy ano a kdy ne, ale kdybych se dostala možná do konkrétní situace, kdybych měla třeba těžce nemocného příbuzného a ten se rozho-

dl, že ukončí to trápení, nemohla bych ho asi odsoudit. “, „Já si myslím, že člověk by si neměl sahat na život, protože v tom okamžiku buď něco vzdal, nebo ten život přišel, to děcko vyrostlo a tak dále a to není samo od sebe a člověk by si toho měl vážit a měl se ho snažit zachovat a udržovat, brát ten život. Podle mě je to fakt jen takové zoufalství. “ U ateistů převažovala odpověď, že sebevražda se dá pochopit z důvodu těžké nemoci, ale zazněla i ta odpověď, že člověk na ukončení svého života nemá právo v žádném případě: „Právo, no já to vidím tak, že když je někdo opravdu nemocnej a neví si rady se svoji nemocí, tak chápu, že asi k něčemu takovému přistoupí, ale na druhou stranu, když je člověk zdravěj, tak by si měl vážit života a nepřidělavat starosti svým bližním, proto by k tomuhletomu přistoupit neměl. Maximálně teda z těch zdravotních důvodů. “, „No tak asi když je nemocnej ten člověk a nechce už dál žít, když přijde o nohy nebo takhle. Nepochopil bych to třeba při dluzích a takhle, protože vždycky se to dá nějak řešit. “, „Myslím, že v žádném případě by si neměl brát člověk život, protože po každé to prostě nějak vyřešit jde, i když třeba hodně těžce, ale nemyslím si, že vzít si život je to finální řešení, který by mělo být. “ Odpovědi Svědků J. na tuto otázku byly zcela rozdílné: „Když to je ve prospěch ostatních, pokud se k tomu dobrovolně rozhodnou, a potom, že může rozhodnout, že když se jeho zdravotní stav nezlepší a on bude připoutaný na lůžko a nemůže prostě nic a žije v trvalý bolesti, tak může říct o odpojení od přístroje. “, „Já si myslím, že nemá právo si vzít život ten člověk, ale jak jsem říkala, že prostě člověk se může dostat do takový psychický, nebo fakt hrozný situace, kdy to prostě udělá, no. “, „No, já teda myslím, že co se týče toho, vzít si život, tak to už člověk na tom musí být opravdu velmi psychicky špatně. Vůbec to, jako z pohledu toho věřícího člověka, že když už si na ten život sahá, tak by měl přemýšlet nad tím, jak to působí na ostatní a taky jak to působí na Boha a pak si myslím, že je to čistě osobní věc konkrétního člověka. “ Stejně tak odpovědi skupiny členů C. advent. s. dne byly navzájem odlišné a od odpovědí ostatních skupin respondentů poněkud stručné: „To já na tohle nemůžu odpovědět, protože tohle ví jenom pánbůh“, „No tak každý má právo rozhodnout se sám, ale tohle rozhodnutí prostě není dobrý. “, „Nemá vůbec nikdy právo. “

Otázka č. 5 má za úkol zjistit, v čem respondentům sebevražda přijde jako zbabělý a v čem jako odvážný čin. Touto otázkou rozvíjím z předvýzkumu otázku č. 2 – „Je podle Vás sebevražda zbabělý anebo odvážný čin?“ Respondenti převážně toto jednání hodnotili jako zbabělý čin a neschopnost vyřešit vlastní problémy. Zaznívalo také mnoho názoru, že zbabělost je to z toho hlediska, že člověk, který čin spáchá, nepohlíží na to, že za sebou nechá lidi, kteří ho mají rádi. Našli se ale i tací, kteří v tomto činu spatřovali odvahu v podobě odhodlat se tento čin vůbec spáchat. Jiní odvahu viděli v sebevraždě, jako oběti pro druhého. Několik respondentů však také nespatořovalo sebevraždu ani jako odvážný, ani jako zbabělý čin, ale

jako zoufalý čin, určité řešení člověka, zkratkovité jednání či východisko z bezvýchledné situace. I u této otázky uvádím alespoň jednu z odpovědí z každé skupiny respondentů. Jeden z členů Českobrat. c. ev. odpovídal například takto: „*No, tak zbabělý čin, to selhání, kdy člověk nepojme všechny ty věci toho, co je kolem jeho osoby, že není třeba sám na tom světě, ale že je i někdo, kdo ho má třeba rád, kdo by nerad o něj přišel. Takže to mi připadá hodně zbabělý, že ty lidi v tu chvíli prostě úplně na tohle zapomenou. Jestli se to teda dá nazvat zbabělostí. Odvahu v tom jakoby žádnou nenalézám, ale na druhou stranu, když se nad tím zamyslim, tak vůbec ta odvaha vzít na sebe to rozhodnutí, prostě něco, co někdo tady stvořil, skončím.*“ Člen Římskokat. c. měl na tuto otázku jiný pohled: „*Je tady třeba případ Palacha, jak se to zpětně hodnotí, ale my jako křesťani máme jedinej velikej vzor, a to je Kristus, který se obětoval a dobrovolně, což je úžasnej pojem, že jo. Takže může asi existovat, i v lidský rovině, nějaká takovádle situace, že by se to dalo hodnotit i pozitivně, ale to je zcela výjimečné že jo.*“ Jeden z ateistů čin sebevraždy hodnotil takto: „*Jako zbabělý, že tady po těch lidech zůstanou lidi nešťastný a jako odvážný tím, že vůbec, když si to představí, co ho čeká, a že se ta sebevražda nemusí podařit na sto procent a může ten člověk třeba ležet nemohoucí, tak potom to je ta odvaha vůbec k tomu přistoupit.*“ Respondent ze skupiny členů Svědků J. nespatoval sebevraždu ani jako odvážný, ani jako zbabělý čin: „*Já bych to nenazvala zbabělostí ani odvahou, protože to je nějaký určitý řešení toho člověka. Já si dokonce myslím, že skoro asi každý člověk někdy v průběhu života chce ukončit to svoje trápení nějak, ale třeba 90% lidí to neudělá samozřejmě, ale že si s tou myšlenkou může pohrávat, to jo.*“ Podobný názor měl také respondent z C. advent. s. dne: „*Já si myslím, že to není odvaha ani zbabělost u tohohle toho. Tamty lidi skutečně jsou v bezvýchledný a bezvýsledný nějaký situaci, a proto jdou do této situace.*“

Otázka č. 6 je rozvinutím otázky č. 11 předvýzkumu – „Dá se podle Vás nějakým způsobem sebevraždě předejít? Pokud ano, uveďte jakým.“ Zde jsem především vycházela z uvedené odpovědi jednoho z respondentů Českobrat. c. ev.: „*„Výchova dětí. Od malička je vést k zodpovědnosti, být jim dobrým vzorem, vyprávět si s nimi. Musí poznat, že je miluji více než seriál v televizi. Vést je k tomu, aby uznávaly autoritu, měly úctu k lidem i k ostatním dětem. Pak by nemohlo dojít k šikanování na školách.*“ V této otázce se tedy ptám, zda jsou respondenti toho názoru, že výchova může ovlivnit přístup člověka ke sklonům k sebevraždě. Dotazovaní se shodli na jednotné odpovědi, že výchova je zásadní věc v životě člověka a může ovlivnit jedince ke sklonům k sebevraždě. Vyskytli se zde i dvě rozsáhlejší odpovědi a to od člena Českobrat. c. ev.: „*To 100%. Já si myslím, že to, z jakýho prostředí člověk pochází, se ho dotýká celý život. Že to, z jaký původní rodiny vzešel ho ovlivňuje až do konce života.*“

Takže si myslím právě, že to člověka může ovlivnit buďto negativně a nebo pozitivně a skoro bych řekla, že to má na toho člověka zásadní vliv. Pak se samozřejmě člověk může během průběhu svého života rozhodnout určitě pro cokoliv, i kdyby nebyl stav poměrů, kde mu byly vštěpeny nějaký zásady a nějaký biblický hodnoty, tak že k nim může dojít sám, ale myslím si, že ten prapůvod, k čemu to člověka táhne, tam, z té rodiny hodně je.“ a od člena Římskokat. c.: „Pokud třeba lidé vyrůstají v rodině, kde není řečeno těm dětem, že život je dar, nemusí to být jen z hlediska církevního. Že život jsme dostali od rodičů, od Boha, ať se na to podíváme jakkoliv, tak nemáme právo sami rozhodnout kdy skončí.“ Tuto otázku dále také doplňuji podotázkou, jak lze sklonům k sebevraždě z hlediska výchovy zabránit. Respondenti poskytli mnoho rozdílných odpovědí, kde převážně kladou důraz na lásku rodičů k dítěti a na poskytnutí dostatku sebedůvěry, dále na vlastní příklad k životu, na zdůrazňování krás života či ujasňování dítěte v tom, že život je dar. Jeden z členů Českokat. c. ev. uvedl: „Myslím si, že vlastním příkladem, jak člověk přijímá všechny skutečnosti v životě i ty těžké věci, jak je člověk řeší, tak má člověk velkou možnost těm svým dětem dát příklad, jak se ty záležitosti řešej, co je za možnosti, jak duchovní, tak, když to není věřící rodina, tak takový co jsou běžný, jak se prostě řeší běžná praxe, běžný věci.“ Zde je také jeden z příspěvků od člena Římskokat. c.: „No, pořád je potřeba vnímat to, že život je dar, a že si s ním nemůžeme dělat, co chceme a jsme povinni ho rozvíjet i s těma zápornejma i s těma kladnejma prožitkama, takže to bych řekla dětem.“ Také jeden z ateistů odpovídal velice rozsáhle: „No, tak většinou se to odvíjí už od raného dětství, takže prostě, jak to děcko je vychovaný, tak se to odvíjí. Pokud má prostě nestabilní rodinu, tak je jasný, že nad tím bude přemýšlet podobně, pokud prostě ty problémy jsou od mala. Pokud je to prostě super rodina, která podpoří, vyslechne to děcko od mala, tak tam je to pak odlišný. Pochybuju, že pak takový člověk myslí na nějakou sebevraždu nebo podobně.“ Velice zajímavou odpovědí jsem shledala také příspěvek jednoho z členů Svědků J.: „No, když to budeme brát od malých dětí nebo od těch, kteří už trošku chápou, tak jim ukazovat ty krásy toho života, které jsou kolem nás. Myslím si, že když nad tím člověk trochu zahlubá a těm dětem to vysvětlí nějakým pěkným způsobem, tak si myslím, že to pochopí, a potom už si toho váží víc, než tak, jak je to prezentovaný dneska, že život je jen kus hadru a tady jsme jen nějaký čas a prostě za chvíli, když to musím říct tak hnusně, chcípnu. Že prostě máme určitý čas a jestli to ukončíme teď nebo za třicet let je šumafuk, protože stejně končíme. To si myslím, že je důležité v té výchově to krásno tam ukázat tak, že to na toho člověka trošku působí.“ Dalším z pohledů byla také odpověď členky C. advent. s. dne: „Výchova začíná už v prenatalním období, a ty děti aby měly prostě dostatek lásky, aby měly oba dva rodiče, aby se vším, s každou tou bolístkou mohly jít za rodiči a to si myslím právě. Základ byla vždycky

dobrá rodina a to je to, co v dnešní době těm lidem chybí. Protože i mladý lidi potom neuzavírají sňatky, jedno dítě je s tím, má toho tatínka, druhý tamtoho a takový to je. Takže základ rodiny vidím v tomhle, v tom bezpečném.“

7. otázka má úzkou souvislost s otázkou č. 3 v předvýzkumu – „Co podle Vás vede lidi k rozhodnutí spáchat sebevraždu?“ a odpověďmi na tuto otázku. V rozhovoru jsem se respondentů ptala, jak by řešili bezvýchodnou situaci, kterou by jiný řešil sebevraždou. Dotazovaní se shodli ve stejné míře na dvou různých odpovědích. Pro jedny bylo zásadním řešením bezvýchodné situace víra a modlitba, pro druhé komunikace a podpora rodiny, přátel, blízkých osob, a při nejhorším, i odborná pomoc. V některých skupinách se však našly také odpovědi, které nespadají ani do jedné z těchto dvou kategorií. Například jeden z členů Římskokat. c. odpovídal: *„Proč to vzdávat, proč to řešit takovýmto způsobem, nějaká cesta se vždycky najde, já tomu věřím, já jsem optimista.“* Podobně také odpovídal jeden z ateistů: *„Podle mě se dá vždycky ten problém nějak vyřešit.“* Mnoho respondentů také uvádělo, že se již v takové situaci ocitli. Jako například jeden z členů Českobrat. c. ev.: *„Já jsem v takový situaci v životě byla, když vlastně jsem se dozvěděla o nevléčitelné chorobě mé nejstarší dcery a vlastně tam, v takovém tom emocionálním rozpoložení, kdy se u ní vlastně jednalo i o otázku života a smrti, u ní mě ta myšlenka samozřejmě napadla, že jako bez ní nechci být a takovýhle záležitost, ale právě taková ta víra, ten zdravý úsudek o čemkoliv, mi to vlastně nedovolil. V podstatě to bylo v těch emocích, nějaký takový nápad, ale vím, že bych nikdy takovou věc neudělala. Člověk by musel překonat ztrátu i toho svého dítěte, protože prostě to je ta prohra, prostě bych to nikdy neudělala, protože si myslím, že tady je ten duchovní boj takový, že dojdou tam, kam mám dojít, zpátky k Bohu, ale tím, že bych to takovýmto zkratkovitým jednáním vyřešila, bych tam určitě nedošla.“* či respondent skupiny členů C. advent. s. dne: *„Několikrát jsem byla v psychické, zoufalé situaci a nepřemýšlela jsem o sebevraždě, protože jsem měla dvě děti a upínala jsem se k nim. Dneska ze svého pohledu jako věřícího člověka se upínám k pánu bohu, protože ten má vždycky nějaký řešení a taky můžu říct, že když jsem byla ještě nevěřící člověk a byla jsem ve vážně zoufalé situaci, do ničeho se mi nechtělo, přišla jsem o práci a tak, tak jsem říkala panebože, jestli jsi vůbec. Najednou pánbůh mi začal dávat do cesty takový lidi, který mě prostě začali objasňovat a vysvětlovat určitý situace.“* Také člen Svědků J. odpovídal podobně: *„No, já nevím, no. Já jsem spíš takový člověk, že hledám řešení, hledám řešení u kohokoliv to je úplně jedno, ale to řešení hledám, i když určitě si říkám, že jsem se někdy určitě já osobně dostala do takové situace.“*

V **8. otázce** se dotazuji respondentů, zda by pro ně byla pomsta či trest nějakému člověku důvodem k sebevraždě. Tuto otázku jsem uvedla na základě odpovědi na otázku č. 3

z předvýzkumu – „Co podle Vás vede lidi k rozhodnutí spáchat sebevraždu?“ kde jeden z členů Římskokat. c. odpovídal: „*pomsta blízkým lidem*“ V rozhovoru však zaznívala jednoznačná odpověď, že by nikdo z respondentů nebyl schopen tohoto činu na základě pomsty či trestu nějakému člověku. Zde bych poukázala pouze na jedinou rozsáhlou a poněkud zajímavou odpověď jednoho z ateistů: „*Myslím si, že ne. Tak jako pokud já se zabiju, já si vezmu život, tak si ten člověk nemusí ani uvědomit, že to bylo kvůli němu. Jedině, kdybych si napsala, já nevím, třeba na čelo: „Prostě bylo to kvůli tobě, ty pitomče!“*, tak možná. Ale myslím si, že to není východisko si vzít život jenom kvůli nějakému člověku, ať už je to kvůli nějakému vztahu, nebo kvůli jenom nějaký kamarádce která vás zradila, nebo cokoliv. Přijde mi to hloupý.“

Na **otázku č. 9**, zda by pro respondenta byla pomoc nějakému člověku důvodem k vlastní sebevraždě, jsem se ptala v protikladu s otázkou č. 8. Zde mě překvapilo, že se v každé skupině respondentů, až na členy C. advent. s. dne, našel jeden, kdo by pro záchranu druhého položil vlastní život nebo by nad tou myšlenkou alespoň uvažoval. U Svědků J. to byli dokonce dva respondenti. Zde uvádím příspěvky těchto jednotlivců. Člena Českobrat. c. ev.: „*Ta oběť, pokud v tuhle chvíli je ta oběť brána jako ten proces, že teda se zabijete a pomůžete tím někomu. Pokud je to možný brát jako sebevražda.*“ Jednoho z členů Římskokat. c.: „*Třeba, že bych se zabila kvůli tomu, aby mé orgány mohli dát mým dětem? Tak to opravdu nevím, jelikož máme tolik dětí, že bych musela furt ještě myslet na ty ostatní, ale jinak tohle jediný by to asi bylo.*“ Odpověď jednoho z ateistů: „*Já nevím, tak asi třeba kdyby potřeboval někdo v blízký rodině nějaký orgán, tak bych možná nad tím přemýšlel, ale takhle nevím. Těžko říct.*“ A odpovědi dvou členů Svědků J.: „*Předpokládám, že by se to mohlo stát.*“, „*To je skoro jako obětování života za druhý. No tak, to už bych možná přemýšlel nad tím. Kdyby to byla opravdu takový to tvrdý na tvrdý, kdyby se konkrétně jednalo o blízkého přítele nebo o člena rodiny, a kdyby mě někdo postavil před tu situaci a řekl: „Hele, tady ti zabiju syna nebo se zabiješ sám“, tak bych to asi zvládnul. Jenže kdo vám zaručí, že on mu neublíží, to je dvou- sečný. Ale v tu chvíli, kdyby se to mělo stát, tak bych to řešil takhle.*“ V ostatních odpovědích se respondenti shodli v tom, že by sebevraždy nespáchali ani v případě, že by tím pomohli nějakému člověku.

Otázka č. 10 vychází z odpovědi na otázku č. 3 v předvýzkumu – „Co podle Vás vede lidi k rozhodnutí spáchat sebevraždu?“, kde jeden z respondentů skupiny členů Římskokat. c. odpověděl: „*náboženské vyznání*“. V rozhovoru se proto dotazuji, zda je podle respondentů v dnešní době náboženské vyznání v nějakém případě důvodem k sebevraždě. Zde jsem se setkávala převážně s odpověďmi, které poukazovaly na různé sekty či radikálně věřící a fanatiky. Někteří také uváděli konkrétní případy muslimské víry, či naopak odpovídali bez uvede-

ní příkladu. Našli se ale také dva tací, kteří si myslí, že náboženské vyznání není v dnešní době pro nikoho důvodem k sebevraždě. Některých věřících jsem se dále ptala na podotázku, zda by bylo konkrétně pro daného respondenta náboženské vyznání důvodem k sebevraždě. Zde veškerí dotazovaní odpovídali, že rozhodně ne. Jeden z členů Českobrat. c. ev. na dané otázky odpovídal takto: *„Já si myslím, že se tu naráží na muslimy. Já je nepovažuji za křesťany, za skutečně věřící lidi, takže si myslím, že to jsou různé, úplně obrácené věci, obrácené nesmysly, jak to má vůbec být, že víra, jako taková, by nikdy v člověku nevypěstovala takovýto věci, byť v myšlenkách uskutečnit je nebo je udělat. Myslím si, že je to naprostá zvrácenost a špatné pojetí víry. Vůbec je nepovažuji za nějaké bratry nebo něco takového. Křesťanská víra je o lásce a o odpuštění, a o tom najít vždycky to východisko, aby ty věci dopadly dobře a v míru, a určitě ne, aby někdo přišel o život. a) Ne, to by bylo, jako kdybych nevěřila.“* Jinak odpovídal člen Římskokat. c.: *„No, určitě existují sekty, které to mají i v programu, že když to někdo prohlásí, je soudný den a ti, co umřou, budou spaseni. To jsou ale opravdu nebezpečné sekty a doufám, že tady v okolí se nikde neobjeví, abychom se nemuseli bát o děti, že se s nimi vůbec můžou setkat. a) Ne.“* Za zmínku také stojí dvě různé odpovědi ateistů: *„To vůbec netuším, když jsem ateista.“*, *„No, pokud si třeba vezmeme někde v Iráku, tak tam to prostě vidí, že když narazí do nějakého mrakodrapu jako vyznání Bohu, tak dobře, ať si to dělají, ale ať nezabíjej přitom další lidi. To mě přijde tak trošku směšný, ale věřím, že když je prostě ve sto procentním přesvědčení, že to tak má být, tak to tak prostě je a neberou ohledy na lidi, který nevěří ve stejný náboženství nebo prostě neuznávají to stejný a prostě jsou zaslepený jenom tím, v co věří, což neříkám, že je špatný, ale pak když dojde na životy. Tak si myslím, že je to trošku takový přehnaný, ale ovšem to nikdo nikomu nevyvrátí, pokud to tak vidí ten dotyčný.“* Dále bych už pouze zveřejnila jeden z příspěvků člena C. advent. s. dne: *„Možná že i jo, protože je spousta fanatiků a spousta lidí si tu Bibli vysvětluje úplně jinak, a je spousta lidí, kteří si skutečně myslí, že když si vezmou život, tak že třeba tím někomu pomůžou a zachrání někoho. a) V žádném případě ne.“*

V 11. otázce vycházím z předvýzkumu, kde nejen v otázce č. 11 – „Dá se podle Vás nějakým způsobem sebevraždě předejít?“, mnoho respondentů kladlo důraz na víru. V rozhovoru se proto dotazuji, zda si respondenti myslí, že v bezvýchodné situaci, kdy by pomýšleli na sebevraždu, by pro ně přechod k církvi znamenal pomoc. Skupiny členů jednotlivých církví se shodli na odpovědi, že by pro ně v bezvýchodné situaci, kdy by pomýšleli na sebevraždu, přechod k církvi pomoc znamenal. Někteří tuto odpověď doplňovali o fakt, že církev je pouze instituce, že přiklonění k Bohu by bylo to hlavní, co by jim v tomto případě pomohlo. Například člen C. advent. s. dne uvádí: *„Přechod k církvi. Bůh je jenom jeden pro*

všechny. Dneska je mraky církví, to si udělali jenom lidi. Ale v každém případě dneska se všemi problémy se obracím na pánaboha.“ Dva z členů Českobrat. c. ev. odpovídali takto: „Samotný přechod k církvi je formální záležitost, to by se musela stát nějaká vnitřní proměna.“, „K církvi jako k instituci možná. Určitě v okolí nebo ve společenství té církve, jak já někdy tvrdím, když se pohybujete mezi těmi lidmi i mezi těmi našimi známými, kteří žijí s Kristem v církvi, tak je to trošku jiný svět. Člověk se pak těžko kolikrát vyrovnává se společenstvím lidí ze světa, jak já říkám. Takže si myslím, že je důležitá, ale to nejdůležitější na tom je, k té církvi přijít a věřit, že tam je ten Kristus, ale mnohdy to tak taky není.“ Odpověď jednoho z členů Svědků J. zase zněla: „No, protože jsem věřící, tak jsem přesvědčená, že víra dává člověku velkou sílu se vyrovnávat s těmi životními problémy, to stoprocentně.“ Zajímavá odpověď také zazněla od člena Římskokat. c.: „Já si myslím, že ano, je to určitá skupina lidí, o kterou bych se chtěl opřít, pokud bych už nikoho neměl. Jak říkám, základ je ta rodina, a pak jsou další skupiny lidí, ke kterým mám blízko, a který by mně potenciálně mohli pomoci a obrátil bych se na ně.“ Ráda bych zde dále doplnila, že mimo audio záznam se mi mnozí členové církvi svěřili, že právě nějaký problém je vedl k přechodu k církvi, pokud už u ní nebyli od narození, protože je k tomu vedli rodiče. Na rozdíl od skupin členů různých církví se ateisté naopak shodli v tom, že přechod k církvi by pro ně pomoc z bezvýchodné situace, kdy by pomýšleli na sebevraždu, neznamenal. Za zmínku však stojí jedna ze zajímavých odpovědí: „Tak setkala jsem se s tím, ne úplně se sebevraždou, ale s lidmi, kteří se hledali a našli se v té církvi, ovšem nevím, je to otázka člověka. Nevím, jestli by to byla zrovna moje volba, protože tadyty věci nějak neuznávám. Jako věřím, že pro nějaký lidi jo, třeba se v tom najdou, vidí se v tom, prostě jim to pomůže. Já nikdy bych hlavně sebevraždu nespáchala, takže nevidím důvod, proč bych se měla přiklánět k jakémukoliv náboženství.“

Otázka č. 12 rozvíjející otázku předvýzkumu č. 6 – „Odpustili byste blízkému člověku, který spáchal sebevraždu?“ má za úkol od respondentů zjistit důvody, v jakém případě by člověku, který spáchal sebevraždu, odpustili a v jakém nikoliv. Respondenti na tuto otázku odpovídali však velice nekonkrétně. Z odpovědí lze udělat závěr, že někteří respondenti by člověku, který spáchal sebevraždu, odpouštěli v každém případě a jiní pouze v případech těžké nemoci či oběti za druhého. Někteří z dotazovaných se ale také odkazovali na víru a zaznívali s ní spojené odpovědi, že odpouštět může pouze Bůh. Jako například jeden z členů Svědků J.: „To je těžký, že jo. Já jsem nad tím taky jako uvažovala, jak se na to dívá třeba Bůh, jako na sebevraždu, a myslím si, že já do člověka nevidím, to nikdo z nás, takže to ten Bůh musí posoudit, v jaký situaci ten člověk byl, proč to udělal, jestli si zaslouží odpuštění nebo neodpuštění, to je takový těžký.“ či respondent ze skupiny členů C. advent. s. dne, který uve-

dl: „*Já nemám právo mu odpouštět nebo neodpouštět. Právo trestat a odpouštět hříchy má jenom Bůh. Já nemám právo.*“ Našel se ale také jeden respondent, a to ze skupiny ateistů, který by tento čin člověku v žádném případě neodpustil: „*No kdyby někdo spáchal sebevraždu, tak bych ho chtěla ještě potkat alespoň v posmrtném životě, abych mu mohla dát facku, co to udělal, ale asi bych to neodpustila. Já chápu, že ta situace třeba není jednoduchá, ale myslím si, že to je až moc velký extrém páchat sebevraždu ať z jakéhokoliv důvodu, tak vždycky tam prostě je nějaký východisko, i když se to v tu chvíli třeba nezdá. Takže myslím, že bych asi neodpustila, protože by mě to prostě mrzelo, že ten život dal v podstatě za nic.*“ Zbylí dva respondenti ze skupiny ateistů by tento čin odpustili pouze v případě těžké nemoci. Dotazování z ostatních skupin by naopak tento čin spíše odpouštěli. Jako například jeden z členů Českobrat. c. ev.: „*No Kristus řekl: „odpouštějte sedmdesátkrát sedmkrát“, takže pokud bych byla tak naplněna tou jeho milostí, že bych dokázala odpustit, tak věřím tomu, že bych to snad vybojovala, ale že bych neodpustila, to si nedokážu teďka představit. Takže bych spíš odpouštěla.*“, či člen Římskokat. c.: „*No, nesud' a nebudete souzeni. Tady těžko sáhnout do svědomí toho druhýho, na to člověk nemá. To si o tom snad může něco myslet, ale není to důvod k nějakému odsouzení.*“

V otázce č. 13 rozvíjím odpověď na otázku č. 6 předvýzkumu – „*Znáte někoho ve svém okolí, kdo se rozhodl dobrovolně ukončit svůj život?*“ Zde se respondentů dotazuji, kolikrát se konkrétně se spácháním sebevraždy ve svém okolí setkali. Odpovědi respondentů mě velice překvapily. V každé skupině se našel minimálně jeden člověk, který se ve svém okolí 2x – 5x setkal se sebevraždou. Po součtu jsem zjistila, že se jedná o 34 sebevražd, které se osobně dotýkají 10 respondentů. Dále jsem se těchto deseti respondentů dotazovala na sít' podotázek týkajících se jednoho z případů dokonané sebevraždy, se kterým se setkali. Z etických důvodů jsem se však nejdříve vždy ujistila, zda o tom respondentovi nebude činit problém, hovořit více. Šlo o tuto sít' poněkud citlivých podotázek: a) Kdy a jak jste se to dozvěděl/a?, b) Jak jste tuto situaci v té době prožíval/a, c) Jak by jste popsal/a vaše pocity při sdělení této situace?, d) Jak to ovlivnilo vaši rodinu?, e) Jak tuto situaci vnímáte dnes? I zde uvádím některé odpovědi respondentů. Jeden ze členů Českobrat. c. ev. odpovídal takto: „*2x. Jednou to byl spolužák ze základní školy a ten spáchal sebevraždu, když vykonával základní vojenskou službu a spáchal jí kvůli tomu, že se s ním rozešlo děvče a asi celkově to prostředí neunesl. Dále to byl můj švagr a tam si myslím, že celý ten jeho život, který vedl spoustu let k tomu tak nějak směřoval, bych řekla. Protože to byl člověk, který vůbec nezvládl ten život a bral ho úplně z opačného konce, ty hodnoty měl velmi špatný, špatně poskládaný a nevěděl si rady sám se sebou. Ničil své okolí a vlastně si myslím, že došel tam, o co si koledoval.* a) *Od rodinných*

příslušníků, a protože žil tak, jak žil, že páchal opravdu nedobré věci na těch lidech, kteří mu byli tady v životě svěřeni, tak přesto mně to bylo strašně moc líto z pohledu toho, že to byl mladý člověk a že ten svůj život právě prohrál. Myslím si, že kdyby se včas nějakým způsobem obrátil, nemyslím na někoho, ale ve svém srdci obrátil, tak nemusel takhle dopadnout. b) Tím, že jsem ho znala dobře, patřil do rodiny, tak mi to bylo hluboce líto, bylo mi líto těch lidí, kteří po něm zbyli ačkoliv vím, že on jim určitým způsobem ubližoval, taky přes to mě jich bylo líto, protože ho měli rádi i přes to, ať byl takový jaký byl, i já jsem ho měla ráda i přes to jaký byl, takže ta ztráta toho člověka bolela. c) Naprostá hrůza, naprosto bych to nikdy nečekala, že by byl něčeho takového schopen, takže absolutní šok a prostě jsem tomu nemohla a nechtěla věřit a hrozně jsem chtěla, aby to nebyla pravda. d) Na jednu stranu si myslím, že pro všechny to byl původně strašný šok, ta ztráta bolela, ale na druhou stranu si myslím, že ve svý podstatě byli i zachráněni, ta rodina tímhle. Je to strašný, když to takhle řeknu, ale v podstatě on tu rodinu natolik ničil v různých oblastech, že si myslím, že další jeho působení, pokud by se nezměnil, by tu rodinu opravdu zničilo a ničilo ji i tak a myslím si, že celá ta rodina se vyrovnává s těmi následky dodnes, takže v podstatě je to zachránilo, když to takhle řeknu. Ten zbytek rodiny, ta úzká, kterou tvořili děti a žena, myslím, že, jakoby, dostali druhou šanci žít konečně normálně. e) Pořád stejně. “ O svou odpověď se s námi také podělil jeden z členů Římskokat. c.: „4 případy z toho jeden se týkal naší rodiny – kamarádka maminky, která přišla takto o manžela, jak už jsem se zmiňovala, a protože k mým rodičům jezdíme fakt často a ona má ráda naše děti, tak vždycky přijde a já mám vždycky takový ostych se s ní setkat, protože mám takový jakoby výčitky svědomí, protože tam je ten tatka, moje mamka, který byli vždycky kamarádi, a že ona tam je sama. Ted'kon ještě její syn se do toho čerstvě rozvádí a prostě mám výčitky, jakože my máme tu šťastnou rodinu, že my jsme šťastní a ona vlastně nic neudělala, je to svatá ženská a dopadlo to takhle. a) Maminka mi to telefonovala hned, protože ona s ní den předtím v tom divadle byla a tak mi potom volala a na mých rodičích potom byla ta váha pomoci podpořit. Ted' si vzpomínám, že i z druhé strany máme takovýto případ, taky to byl kamarád a taky naši museli jakoby tu rodinu potom podpořit a vím, že jsme to taky všichni hrozně prožívali. b) Furt jsem o tom přemýšlela, člověk se potom ptá, zkoumá zpátky, jestli to na tom člověku nebylo vidět, jestli to nemohl tušit a prostě furt pátrá dokolečka a docela se tím zaobírá. Ted', když jedeme k mým rodičům, jdeme na hřbitov a jdeme okolo toho hrobu, tak kolikrát si říkám proč? Hledám nějaký znamení, aby už za tím byla prostě udělaná tlustá černá čára, a aby jsme se přes to mohli všichni přenést dál. c) Připadalo mi to ne jako špatný vtip, ale jako zlý sen, jako že je to omyl, to přece není možné, vždyť si přeci včera říkala, že už ho pustili z nemocnice, všechno dobré, že jste byli v divadle a dneska mi prostě řek-

neš, že se stalo tohle, to byl někdo jinej. d) Maminka se hodně trápila, taťka to na sobě nedá moc znát, ale taky prostě musel obě holky podržet, jako mamku i tu kamarádku. Ted' mi připadá, že naši si víc užívají více těch známých, snažej se docela těm, co zůstali, protože tam mají velký okruh vdov a rozvedených, tak jako s nima dost udržovat styky. Mají někdy i jakoby takovej pocit zodpovědnosti za ně. Takže náš taťka má takovej svůj harém, že jako Zdeňka potřebuje nakoupit velkej nákup a nikoho nemá, no tak tam s ní musíš a Naďa byla u nás na návštěvě, trpí šeroslepostí, tak jí hold musíš dovézt domů, jak jinak by se tam dostala. e) Je to pořád stejný, zvláště když jsem se ted' dozvěděla, že se jí hroutí ještě rodina syna, takže si říkám, že si to nezaslouží, že někdy na toho člověka, kterej jakoby se měl mít, měli by ho na rukou nosit, je toho hodně nakládáno.“

Dalé také uvádím odpověď jednoho z ateistů: „Asi 2x a jednou to bylo z blízké rodiny. a) Když jsem byl v práci, tak mi to volal brácha. b) No, špatně. V alkoholu jsem to utápěl a takový blbý období, no. c) Takový zatmění, takovej šok pro člověka, nečeká to. Vždycky si myslí, že to nemůže přijít k němu a najednou to přijde. d) Asi jsme se tak nějak semkli do sebe, že při sobě tak nějak víc držíme. e) No, že to je škoda, že tady není ted'ka prostě, že to byla hloupost pro něj a že si myslím, že toho taky lituje no, že to bylo zbytečný, že se to dalo nějak řešit než aby si bral život.“

Člen skupiny Svědků J. odpovídal na tuto sít' otázek takto: „Bezprostředně možná pětkrát, možná i víckrát. V rodině dva strejdové, jejich tatínek je od malička despoticky terorizoval a celá ta rodina měla sklony k depresím. Potom z nešťastné lásky dva případy a jeden můj souvěrec z nešťastné lásky a protože byl v bezvýhodný situaci finanční, neboť byl utajený gambler. a) Prostřednictvím rodiny. b) Překvapilo mě to, protože jsem o tom vůbec nevěděl. c) První co mě napadlo, jak se musela hrozně cítit teta, když ho našla oběšeného na půdě nebo ti rodiče, co se dozvěděli tu zprávu, že ten jejich syn skočil pod vlak a u jednoho případu jsem neustále rozčilen, protože v oné vesnici, kde ten můj souvěrec spáchal sebevraždu, všichni říkají, že jsme ho k tomu donutili my, svědkové Jehovovi. d) Bavíme se o tom a myslím si, že to ovlivní děti, aby o tom přemýšleli a nejen co vede k tomu, že někdo spáchá sebevraždu, ale co s tím by mohl udělat a taky jak by mohl pomoci nebo projevit soucit. Ale mám to i doma, protože dcera měla těžký deprese před rokem. Ne že by přemýšlela o sebevraždě, ale pořád mluvila o smrti, tak asi tam něco takovýho bylo. e) No, tak pořád jsem ještě trochu v šoku, ale člověk na to s odstupem času kouká trochu mírněji, ale nezapomene na to úplně nikdy, si myslím.“

Na závěr uvádím příspěvek člena C. advent. s. dne: „To asi za ten život možná pětkrát. Co se mě blíž týká, to bylo na vesnici, konkrétně tenhle pán, bylo mu asi přes šedesát roků, já jsem ho asi jako devítiletá holka viděla naposledy. Šel, sebral se a oběsil se, oni ho hledali a za rok a půl ho našli a jediná identifikace byla boty, košile a tak, to už byly jenom pozůstatky. a) Já jsem se to dozvěděla, protože to

byl soused. Já jsem mu říkala jako devítiletá holka strejčku. Tenkrát jsme ho viděla naposledy a viděla jsem, že měl ruce za zády a tam měl provaz a druhý den potom ten pán nebyl, tak bylo pátrání a vyšetřování. Tenkrát policajti přišli i za mnou, ptali se mě, i sousedi ho hledali a tak. b) V té době jsem vůbec nevěděla, že se něco takového stalo, prostě se jenom ztratil, a když po roce a půl ho našli, no, tak víte co? Vždycky každá smrt je bolestivá, ale v té době, jako dítě, jsem to tak nějak moc nebrala, ale v dnešní době to cítím, že to je daleko víc a víc bolestivější. Každá smrt je prostě nepřírozená a bolestivá. c) Protože jsem vyrůstala v dobrý rodině a měla jsem dobrý zázemí, tak to pro mě nějaká hrůza nebyla, ale samozřejmě se to nějak toho člověka dotkne, že to bylo v sousedství, ale když to je potom v rodině blízký, tak tam to je daleko bolestivější. Tady jsem to brala, že to je smrt, v té době jsem vůbec nepřemýšlela o té smrti. d) Naši rodinu to v té době ovlivnilo hodně, protože ta paní, ta sousedka, chodila k mojí mamince a mojí sestře tenkrát bylo pět let asi. Ona se upoutala na tu naši rodinu a psychicky ji vycucávala. e) Asi z velké pravděpodobnosti to udělal z toho, že se hádali, že si mezi sebou nerozuměli a byl to takový impulz, vzdor nebo vztek, nebo něco, protože ten člověk už to nemohl psychicky unést. Bylo to hodně i z té manželky, jako psychický vydírání určitý. Tak z toho pohledu, jako zralý člověk, se na to dnes dívám. “

14. otázka rozvíjí otázku č. 9 předvýzkumu – „Myslíte si, že byste byli schopni někomu sebevraždu rozmluvit?“ V rozhovoru se dotazují, jak by respondent konkrétně postupoval v situaci, kdy by se mu někdo svěřil, že chce spáchat sebevraždu. I zde jsem se setkala s velkou škálou odpovědí, kdy respondenti nejčastěji odpovídali, že by se osobě, která se jim svěřila, že chce spáchat sebevraždu, pokusily najít odbornou pomoc. Dále by také respondenti této osobě pomáhali hledat řešení z bezvýchodné situace, hodně s ní mluvili, měli nad ní neustálý dohled, zvěstovali ji víru, hodně naslouchali a psychicky ji podporovali. Například zde je odpověď jednoho z členů Českobrat. c. ev., kde členové této církve viděli řešení této situace převážně ve víře: „No, tak určitě bych se v první fázi snažila s ním mluvit tak, aby to pro něho bylo stravitelný a srozumitelný, takže bych nejdříve asi argumentovala takovými věcmi, co ta ztráta jakoby způsobí v tom okolí nebo v té rodině. Dál bych se určitě velmi rychle snažila tomu člověku nastínit tu pravdu, jaký to je v té duchovní oblasti a v tom, jaký smysl tady ten lidský život vůbec má a jaký možnosti ten člověk má, když právě vezme ten život z úplně jiné strany. Určitě bych se nějak snažila ho zavést mezi další křesťany, aby mohl slyšet to pravý boží slovo, nejen nějaký zkosnatělý fráze nebo biblický verše, ale skutečnou pravdu o tom. Stravitelně mu říct, co je ta víra, a jak to všechno doopravdy je.“ Zajímavou jsem shledala také odpověď jednoho z členů Římskokat. c., který na rozdíl od ostatních členů této skupiny, kteří by člověku pomáhali hledat řešení z bezvýchodné situace, viděl řešení v rozmluvě a od-

borné pomoci: „*Pokud by se svěřil přímo mně, tak bych se mu to snažila rozmluvit, snažila bych se ho přemluvit, aby vyhledal odbornou pomoc, komu důvěřuje a komu bych já věřila, že dokáže jakoby podpořit. Zrovna nedávno se mi dcera svěřila, že má její kamarádka ne jakoby sebevražedný sklony, ale sebepoškozující a nechtěla mi říct kdo to je, tak jsem se ji snažila přesvědčit, aby to předala dál dospělým, protože kdyby se náhodou něco stalo, tak ona by to v sobě nesla celej život. Tak se zdá, že je to snad už vyřešený.*“ Ateisté by tuto situaci převážně řešili vyhledáním odborné pomoci: „*No, rozhodně bych se mu snažil domluvit a zkusil ho zkontaktovat s nějakým psychologem nebo s nějakým člověkem, nebo se mu snažil i toho člověka najít, aby se to vyřešilo jiným způsobem.*“ Odpovědi členů Svědků J. se rozcházeli, proto uvádím alespoň jednu ze zajímavých odpovědí: „*Moc se mi líbil příklad mého spolupracovníka, který zjistil, že když má těžké deprese jeho kamarád, tak se k němu nastěhoval a byl u něho tři dny, než se to zlepšilo. Tak třeba takhle, být s tím člověkem stále.*“ Také odpovědi členů C. advent. s. dne byly rozdílné: „*Určitě bych se snažila s ním určitý věci probrat, povzbuzovat ho, nenechat toho člověka samotného, volat mu, co bych já unesla, co bych mohla, ale potom bych se teda obrátila na odbornou pomoc.*“ Dále jsem také k této otázce přiřadila dvě podotázky, v kterých se respondentů dotazují, jakým konkrétním způsobem by se pokusili člověka přesvědčit, aby sebevraždu nespáchal, a zdali se s tím už někdy setkali. Odpovědi na první podotázku byly v mnoha případech velice rozsáhlé plné optimismu a povzbudivých slov. Například jeden z členů Českobrat. c. ev. uvedl: „*Život je pořád ten největší dar, který člověk má, tak určitě by to bylo tak, že nic není tak nepřekonatelné, aby člověk musel tu cenu toho života za to dát, pokud teda samozřejmě to není ta oběť za někoho, kdy ten člověk se sám rozhodne, že tu oběť podstoupí. No, a když se postavím na zem, tak bych řekla, že je to jedna velká kravina prostě. Je tady spousta jiných věcí a příjemných a všechnu tu krásu, co tady máš kolem sebe - lidi, stvoření, tak prostě to nestojí za to to tady opouštět, protože Bůh sem člověka přivedl, má tady s ním nějaký záměr a dřív nebo později ten člověk má možnost přijmout ho do srdce to je úplně jedno, ve kterém věku. Takže takhle asi. Snažila bych se tu myšlenku nějak rozptýlit.*“ Člen Římskokat. c. by zvolil tyto přesvědčovací techniky: „*Snažila bych se mu ukázat něco, na čem mu v životě záleží, protože každéj má, i když říká, že ne. Může to být někdo blízký, někdo z minulosti, může to být třeba i domácí zvíře nebo prostě něco, kvůli čemu by tu měl zůstat. Myslím si, že by na někoho fungovalo i zůstat tu někomu na trucu, jakože já to neudělám, protože přece jen to neudělám kvůli němu.*“ Jeden z ateistů by každého přesvědčoval jinými způsoby: „*Každého bych přesvědčoval nějak jinak. Někdo už má rodinu, tak bych říkal, že tu nechá svoji rodinu, někdo je mladý, tak zas, že by tu nechal své rodiče a podobně. Na každého by se muselo asi trošku jinak, se zřetelem na stáří toho člověka a to, ke*

komu tihne a tak.“ Člen Svědků J. by zase v rozmluvě odkazoval na víru: „*No, tak jako argument, který by mě napadl a o kterém jsem přesvědčen, že to tak je, že prostě život je dar od Boha a člověk by si na něj neměl sahat. I když vím, že by to pro něho asi nebylo nějaké moc povzbudivé, ale říct mu prostě, že je to prostě dar a snažil bych se ho od toho odradit.*“ Stejně tak i jeden z členů C. advent. s. dne: „*Já bych ho nepřesvědčovala. Já bych s ním hovořila, proč to chce udělat a on by mi určitě řekl, že o něho nikdo nestojí, že je tady zbytečný, tak bych prostě otevřela Bibli a řekla mu: „To teda ne, vždyť Bůh tě má rád a proto já jsem tady a tohle nemáš právo udělat.*“ Odpovědi na druhou podotázku, zdali už respondenti někdy někomu sebevraždu rozmlouvali, byly v mnoha případech záporné. Tedy pouze dva z patnácti respondentů se již v této situaci ocitly a to členové Českobrat. c. ev.: „*Setkala jsem se, že jeden kamarád byl na tom po rozvodu velice špatně a svěřil se mi, že třeba když jede autem, tak má tendenci strhnout volant, tak to jsme měli jako strach a snažili jsme se to s ním řešit.*“, „*No, právě kamarád teď nedávno. Já jsem to teda nebyla, já jsem byla spíš takový poradní hlas, ale kamarád náš společný - mě a manžela, tak měl nějaký trápení a takový veliký, opravdu se s tím těžko skoušával, tak jsme měli takovou telefonní stráž. Já jsem mu i říkala, že může volat dnem i nocí a myslím si, že k tomu i párkrát došlo a díky Bohu za to, že teda se to podařilo. Myslím, že teď je to snad už v pořádku.*“

V 15. otázce jsem dala respondentům prostor k vlastním názorům. Zde jsem se tedy ptala, zda chtějí zdůraznit nějaký bod, o kterém jsme v průběhu rozhovoru hovořili. Z každé skupiny respondentů se našel jeden či dva lidé, kteří využili prostor pro vlastní názory a připomínky na téma sebevraždy. Těchto sedm získaných příspěvků zde uvádím. Například jeden z členů Českobrat. c. ev. uvedl: „*To bude asi ta zvěst, ta evangelizace. Lidi přijměte Krista a všechny vaše problémy, který vás povedou k sebevraždě, se okamžitě rozptýlí, protože ať se to vzdá nevěrohodný někdy a i my působíme hrozně nevěrohodně jako křesťané ve spoustě věcí, tak si myslím, že by to každý člověk měl okusit sám a přiblížit se k Bohu.*“ Člen Římskokat. c. v tomto bodu zdůrazňoval výchovu: „*No, já bych zdůraznil právě tu důležitost té výchovy a vůbec chování v té společnosti. Může to hodně, v uvozovkách, potenciálních sebevraždů odvrátit od toho, že se nedostanou do těch situací, nebudou mít myšlenku na to, že něco budou řešit takovýmhle způsobem.*“ Jiný z členů této církve uvedl: „*No, už v podstatě to je pohled na život. Vnímat život jako dar a podle toho se k němu stavět.*“ Také jeden z ateistů využil tento prostor pro zveřejnění svého názoru: „*Myslím si, že sebevražda není řešení, který by něco vyřešilo, takže člověk by se nad sebou měl zamyslet a být rád, že je na světě a nepáchal zbytečně nějaký sebevraždy, protože lidi, který jsou nemocný by hrozně rádi žili a ty co páchají sebevraždy si berou svévolně život bez toho, aniž by museli. Takže si myslím, že to*

jsou takoví sobečtí lidé, kteří na to vůbec pomýšlejí, protože někteří lidi by za to zabíjeli, aby měli super život nebo život prostě takovej, aby mohli žít a ne si ho brát.“ Jeden z členů Svědků J. ve své odpovědi klade důraz na fakt, že by se lidé o sebevraždy měli více zajímat: „Ohledně tohoto tématu, to je šílená záležitost, která se týká potom prakticky těch lidí, kterých se to týká, toho širšího okolí, tak je to pro ně psychicky strašně náročný a myslím si, že když se dokoná ten čin, i když on stačí jen ten pokus, tak celá ta familie, která je okolo, je zničená z toho, prostě nechápou. A měli by se o to lidi víc zajímat, když už vidí nějaký náznaky něčeho, že toho nic nezajímá, takový apatický jednání.“ Jeden z členů C. advent. s. dne ve své odpovědi uvedl životní příběh jedné ženy: „Já jsem dřív pracovala s jednou mladou paní, která měla dva kluky a ona jednou nepřišla do práce a za tři neděle ji našli někde u Hradce, tam se utopila, tak našli její ostatky. Potom, kdy se to rozebíralo, tak ona prý dřív jednou přišla a byla fakt zoufalá, protože manžel jí byl nevěrný a doma rodina a nevěděla východisko, prostě neměla zázemí ani v rodičích ani v manželovi. Přišla ke kamarádce z práce a říkala, že by jí potřebovala něco říct a ona jí řekla: „hele nezlob se, já teď nemám čas“, zavřela dveře a ona odešla, odjela vlakem a stalo se to, co se stalo. Dneska každý řekne nemám čas, lidi se honí za pomíjivými věcmi, ale když člověk vidí, že je někdo opravdu rozhašenej, tak asi by jsme si na něj měli udělat čas. Někdy stačí slovo, říct: „hele viš co, jsi dobrej“, nebo s ním něco z úplně jiného pohledu rozebrat a ten člověk to najednou začne vidět pozitivně.“ Jiný z členů této církve kladl ve své odpovědi důraz na dnešní společnost: „No, prostě zdůrazňuju jenom to, že dnešní společnost nedává lidem vůbec budoucnost a ta přítomnost je docela špatná, protože neuznává žádný hodnoty. Celý právní řád je stejně založen na biblických principech a ani ten právní řád ty bezvěrci nectí a možná, že ani někteří věřící nežijí přesně podle toho.“

9. 5 Závěr výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo navázat na předvýzkum z minulého roku a blíže zmapovat rozdílné postoje ateistů a členů jednotlivých církví vrchlabského regionu k sebevraždám. Prohlubující výzkum přivedl řadu nových informací, díky čemuž jsem měla možnost rozšířit vzešlé závěry předvýzkumu. Vzhledem k malému výzkumnému vzorku od každé skupiny a různorodosti některých jednotlivých odpovědí, bylo však tyto závěry velmi obtížné vyhodnotit.

Lze říci, že stejně tak jako u předvýzkumu, tak i v rozhovoru se věřící lidé a ateisté v některých otázkách jednoznačně shodovali, zatímco v jiných nikoliv. Stejně tak zde odpovídá rozsah odpovědí a jejich úvaha nad nimi, kde ateisté volili spíše krátké odpovědi a uváděli

náhodné prvky z vnějšku, zatímco věřící lidé se nad problematikou zamysleli a volili odpovědi plné lásky, porozumění a naděje.

V čem se jednotlivé skupiny respondentů shodly, je například otázka č. 2, kde dotazovaní převážně uváděli, že mají pocit, že v dnešní době sebevraždnost stoupá, a to z hlediska problémů spojených s dnešní dobou jako je například nezaměstnanost, finanční problémy, slabší rodinné vazby, partnerské problémy apod. Pouze jediný respondent Českobrat. c. ev. uvedl, že klesají, což argumentoval názorem: „*Spoustu lidí se možná cítí líp zabezpečeno. Na druhou stranu je pravda, že zas ty vztahový propasti mezi lidmi se dost prohlubují, takže tam není žádná přímá úměra mezi hmotnými statky a spokojeností v životě, a mám z toho takový pocit, že ti lidé si snaží hledat, když ne Krista, tak jiná náboženství a nějaké takové duchovní směry.*“ Další otázkou, kde všichni z respondentů odpovídali jednoznačně stejně, byla otázka č. 6, kde se respondenti shodli na názoru, že výchova ovlivňuje přístup jedince k sebevraždám. Ve výchově je dle nich proto důležité klást důraz na lásku rodičů k dítěti, na poskytnutí dostatku sebedůvěry a na vlastní příklad k životu. Členové jednotlivých církví by ale také dále viděli jako možnost zdůrazňovat dítěti krásy života či ho neustále ujasňovat v tom, že život je dar.

Naopak záporně všichni respondenti odpovídali na otázku č. 8, že by pro ně rozhodně pomsta a trest nějakému člověku důvodem k sebevraždě nebyl. Zaznívali odpovědi jako: „*To vůbec ne. Pro mě není žádné důvod pro sebevraždu, žádný důvod na světě.*“ nebo „*To je spíš trest sám na sobě.*“

V čem se odpovědi jednotlivých církví a ateistů lišily, byla otázka č. 3., kde členové jednotlivých církví v odpovědích uvádějí různá preventivní opatření pro sebevrahy ať už odborné pomoci či možnosti lepšího přístupu okolí k potencionálnímu sebevrahovi, víru či volnočasové aktivity. Ateisté naopak převážně nevěděli, co si vůbec pod preventivním opatřením mají představit a na otázku jaká preventivní opatření znají, zaznívaly tyto odpovědi: „*No já jsem se teda ve svém okolí s ničím takovým nesetkal.*“, „*Neznám.*“, „*Tak určitě by kolem těch lidí, který chtějí tu sebevraždu spáchat, by měli být pozitivní lidi, kteří mu ukážou, že cesta je i jiná, ale záleží na tom člověku, jestli to přijme, nebo jestli si řekne, že je to jeho konec a na zdar.*“ Také u otázky č. 10 bylo zřejmé, že ateisté převážně nemají tušení, zdali je nějaké náboženské vyznání v dnešní době pro někoho důvodem k sebevraždě. Zazněla například odpověď: „*To vůbec netuším, když jsem ateista.*“ Zatímco členové jednotlivých církví uváděli konkrétní případy náboženských skupin či sekt, které náboženské sebevraždy páchají. Dále se také odpovědi skupin respondentů liší v otázce č. 4. Členové jednotlivých církví jsou pře-

vážně toho názoru, že nikdo nemá právo na to vzít si život a to v žádném případě: „*Já si myslím, že člověk by si neměl sahat na život, protože v tom okamžiku buď něco vzdal, nebo ten život přišel, to děcko vyrostlo a tak dále a to není samo od sebe a člověk by si toho měl vážit a měl se ho snažit zachovat a udržovat, brát ten život. Podle mě je to fakt jen takové zoufalství.*“ Zatímco pro většinu ateistů by člověk měl mít právo na to vzít si život ve stavu těžké nemoci: „*No tak asi když je nemocnej ten člověk a nechce už dál žít, když přijde o nohy nebo takhle. Nepochopil bych to třeba při dluzích a takhle, protože vždycky se to dá nějak řešit.*“ Stejně tak tomu bylo u otázky č. 12, kde jak už v předvýzkumu zaznělo, členové jednotlivých církví by převážně sebevražedný čin odpouštěli, zatímco ateisté pouze v tom případě, že ho člověk spáchal kvůli své těžké nemoci. V otázce č. 11 jsem se dotazovala respondentů, zdali by pro ně přechod k církvi znamenal v bezvýchodné situaci pomoc. Skupina ateistů se shodla na jednoznačné odpovědi, že nikoli zatímco členové jednotlivých církví převážně odpovídali kladně.

Dále bych také uvedla k povšimnutí otázku č. 9, kde jsem byla překvapena, že až na skupinu členů Církve adventistů sedmého dne se v každé skupině respondentů našel někdo, kdo by přemýšlel nad spácháním sebevraždy, aby mohl pomoci nějakému člověku. Zazněli však ale také opačné názory jako například odpověď jednoho z ateistů: „*Taky si myslím blbost, komu já bych tím pomáhala, žiju snad sama pro sebe a ne pro ostatní, sakra.*“ Dalším překvapením pro mě byly odpovědi na otázku č. 13, kde jeden až tři osoby z každé skupiny respondentů uvedli, že se ve svém okolí již 2x – 5x setkali se spácháním sebevraždy. Zde jsem došla k pro mě šokujícímu zjištění, že v součtu se jedná o 34 sebevražd, které se osobně dotýkají pouze 10 respondentů.

Mým hlavním záměrem praktické části bylo navázat na loňský předvýzkum a poskytnout tak rozsáhlejší závěry ateistů a členů jednotlivých církví na problematiku sebevražd ve vrchlabském regionu. Doufám, že můj výzkum alespoň trochu čtenářům nastíní, jaké jsou názory a postoje ateistů a členů jednotlivých církví k problematice sebevražd a donutí nás se nad jejich odpověďmi zamyslet. Tyto odpovědi bychom měli zvážít a pokusit se je využít pro prevenci takového jednání.

Závěr

Ve své práci jsem měla možnost se blíže seznámit se sebevražedností, která je v neposlední době jistě závažným jevem, kterému není možné se vyhýbat. Toto téma jsem si zvolila proto, že mě zajímalo a chtěla jsem se o něm dozvědět více, a to nejen po stránce teoretické, ale také praktické.

Jak všichni dobře víme, sebevražda je pro většinu lidí velmi depresivní a citlivé téma a mnozí lidé se mu raději vyhýbají, než aby o něm otevřeně hovořili. Problém sebevražd je však rozšířenější než si většina populace myslí a rozhodně si zaslouží naši pozornost. Ať už přímo či nepřímo, týká se nás všech, naší rodiny, přátel, našeho okolí a rozhodně bychom ho neměli podceňovat.

V teoretické části své práce jsem se zaměřila na vysvětlení pojmu sebevražda a na témata s ní související. Nabyla jsem mnoho nových skutečností a doplnila si svůj rozsah vědomostí na toto téma. Důležitou součástí práce byla také výzkumná část, v níž jsem měla za cíl prohloubit loňský předvýzkum a získat větší rozsah odpovědí na otázky týkající se rozdílných pohledů a názorů ateistů a členů jednotlivých církví Vrchlabského regionu na sebevraždy. Konkrétně se jednalo o členy Římskokatolické církve, Českobratrské církve evangelické, Církve adventistů sedmého dne a Svědky Jehovovy. S potěšením musím konstatovat, že stejně tak jako u dotazníků, tak i u rozhovoru byla obsáhlost jednotlivých odpovědí velmi široká. Vyhodnocování tak nebylo vůbec jednoduché a zabralo spoustu času, ale podařilo se mi získat veliké množství zajímavých odpovědí a z nich vzešlých závěrů. Pouze skupina ateistů volila převážně stručné odpovědi.

Při zpracování své práce jsem měla možnost hlouběji a rozsáhleji nahlédnout do myšlení ateistů a členů jednotlivých církví a seznámit se s jejich názory na problematiku sebevražd. Došla jsem k zajímavému rozdílu v jednotlivých postojích ateistů a věřících lidí na sebevraždy. Věřící lidé ve svých odpovědích uvádějí hodnoty, kladné vztahy k druhým lidem, lásku, porozumění, sami se nabízejí jako možnost pomoci z bezvýchodné situace. Je vidět, že většina věřících respondentů se nad otázkou sebevražd opravdu hluboce zamyslela. O ateistech se to samé říci nedá, ti se naopak nad problematikou sebevražd dle svých odpovědí dlouze nezamýšleli a uvedli spíše stručné odpovědi s náhodnými prvky z vnějšku.

Ve výzkumu bylo zjištěno mnoho zajímavých skutečností a v několika případech potvrzeno či vyvráceno několik mylných představ. Myslím, že se mi alespoň do určité míry podařilo toto téma popsat a vysvětlit, jak po stránce teoretické, tak po stránce praktické a splnit sta-

novené cíle. Vzešlé závěry mohou být inspirací pro zamyšlení nad touto závažnou problematikou či podkladem pro preventivní programy.

Seznam zdrojů

Literární zdroje

FIŠER, Z. (přeložil) Dar víry: Výklad katolického učení pro dospělé. Praha: Zvon, české katolické nakladatelství a vydavatelství, spol. s. r. o., 1994. ISBN 80-7113-086-9

HRDLIČKA, J. Věřím, věříme: Poznáváme katechismus katolické církve. Olomouc: Matice cyrilometodějská, s. r. o., 2001. ISBN 80-7266-021-7

KOLÁČEK, J. (přeložil) Katechismus katolické církve. Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, s. r. o., 2001. ISBN 80-7192-488-1

KOUTEK, J., KOCOURKOVÁ, J. Sebevražedné chování. Praha: Nakladatelství Portál, s. r. o., 2003. ISBN 80-7178-732-9

MASARYK, T. G. Sebevražda. Praha: Ústav T. G. Masaryka, 1998. ISBN 80-901971-4-0

MONESTIER, M. Dějiny sebevražd: dějiny, techniky a zvláštnosti dobrovolné smrti. Paris: Le cherche midi éditeur, Praha, 2003. ISBN 80-903001-8-9

MÜHLPACHR, P. Sociální patologie. Brno: Masarykova univerzita, 2001. ISBN 80-210-2511-5

VORÁČEK, V. Možnost života. Praha: Naše vojsko, 1967. ISBN 28-037-67

Elektrické dokumenty nebo jejich části

COPYRIGHT (C) CHRISTNET.CZ: Sebevražda – únik nebo cesta do pekel? [online]. 2010 – 2013, [cit. 2013-04-05]. Dostupný z WWW: <<http://www.christnet.cz/magazin/clanek.asp?clanek=3252>>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Sebevraždy [online]. 2013, [cit. 2013-03-25]. Dostupný z WWW: <http://www.czso.cz/csu/redakce.nsf/i/sebevrazdy_zaj>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Sebevraždy podle způsobu provedení [online]. 2006, [cit. 2013-04-14]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/FB00479D3D/\\$File/401206k06.pdf](http://www.czso.cz/csu/2006edicniplan.nsf/t/FB00479D3D/$File/401206k06.pdf)>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD: Sebevraždy podle způsobu provedení [online]. 2011, [cit. 2013-04-14]. Dostupný z WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/ED0035232F/\\$File/401211k6.pdf](http://www.czso.cz/csu/2011edicniplan.nsf/t/ED0035232F/$File/401211k6.pdf)>

GRANO SALIS: Koho očekává církev adventistů sedmého dne? 2. díl [online]. 2004, [cit. 2013-03-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.granosalis.cz/modules.php?name=News&file=article&sid=2553>>

INTERNETOVÝ PORTÁL MAGAZÍNU FUNERAL QUARTAL: Pohřeb v obraze Českobratrské církve evangelické [online]. Praha, 2010, [cit. 2013-04-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.funeralq.cz/rubriky/pohreb-v-obraze-ceskobratske-cirkve-evangelicke>>

ONLINE KNIHOVNA SVĚDKŮ JEHOVOVÝCH: Byla nám dána touha žít [online]. 2010 – 2013, [cit. 2013-04-15]. Dostupný z WWW: <<http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102000122#h=8:117-9:585>>

ONLINE KNIHOVNA SVĚDKŮ JEHOVOVÝCH: Můžete dostat pomoc [online]. 2010 – 2013, [cit. 2013-04-15]. Dostupný z WWW: <<http://wol.jw.org/cs/wol/d/r29/lp-b/102001763#h=28:0-33:421>>

ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR: Mezinárodní statistická klasifikace nemocí a přidružených zdravotních problémů – 10 revize [online]. 2013, [cit. 2013-04-10]. Dostupný z WWW: <<http://www.uzis.cz/cz/mkn/index.html>>

Seznam příloh

Příloha č. 1 – Předvýzkumný dotazník

Příloha č. 2 – Polostrukturovaný rozhovor + tématické okruhy rozhovoru

Příloha č. 3 – Záznam jednotlivých odpovědí rozhovoru